

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA OPOLSKIEGO

Opole, dnia 14 grudnia 2017 r.

Poz. 3220

UCHWAŁA NR XL/242/17 RADY GMINY STRZELECZKI

z dnia 30 listopada 2017 r.

w sprawie przyjęcia Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Strzeleczki na lata 2017-2020

Na podstawie art.18 ust.2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. 2017 r. poz. 1875), art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r. poz. 1446 z późn. zm.¹⁾) Rada Gminy Strzeleczki uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Program Opieki nad Zabytkami Gminy Strzeleczki na lata 2017-2020, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Strzeleczki.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia jej ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Opolskiego.

Przewodniczący
Rady Gminy

Marek Kaliński

---

¹⁾Zmiany ww. ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2015 r. poz. 397, poz. 774 i poz. 1505, z 2016 r. poz. 1330, poz. 1887 i poz. 1948 oraz z 2017 r. poz. 60, poz. 1086 i poz. 1595.

Załącznik do uchwały nr XL/242/17 Rady Gminy Strzeleczy z dnia 30 listopada 2017 r.
Gmina Strzeleczy

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY STRZELECZY NA LATA 2017-2020

STRZELECZY 2017

Spis treści

1. Wstęp	s. 3
2. Podstawa prawna opracowania Programu	s. 3
3. System ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w Polsce	s. 4
3.1. Uwarunkowania prawne	s. 4
3.2. Zapisy dotyczące samorządu gminnego	s. 10
3.3. Organizacja organów ochrony zabytków	s. 11
4. Spójność Programu z dokumentami strategicznymi w Polsce w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego	s. 12
4.1. Uwarunkowania na szczeblu krajowym	s. 12
4.2. Uwarunkowania na szczeblu wojewódzkim	s. 14
4.3. Uwarunkowania na szczeblu powiatowym i międzygminnym	s. 17
5. Spójność Programu z lokalnymi dokumentami strategicznymi	s. 20
6. Charakterystyka zasobów i analiza stanu zachowania dziedzictwa kulturowego Gminy Strzeleccki	s. 24
6.1. Krajobraz kulturowy gminy	s. 24
6.2. Zabytki nieruchome	s. 31
6.2.1. Obiekty sakralne	s. 32
6.2.2. Rezydencje, parki i zabudowa towarzysząca	s. 36
6.2.3. Zabytki techniki	s. 39
6.2.4. Zabytki w Gminnej Ewidencji Zabytków (GEZ)	s. 41
6.3. Zabytki ruchome	s. 48
6.4. Zabytki archeologiczne	s. 56
6.5. Dziedzictwo niematerialne	s. 59
7. Realizacja i finansowanie przez Gminę zadań z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	s. 62
7.1. Ochrona zabytków	s. 62
7.2. Opieka nad zabytkami	s. 64
7.3. Promocja materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego	s. 67
8. Analiza szans i zagrożeń dla środowiska kulturowego gminy Strzeleccki	s. 69
9. Założenia programowe dokumentu	s. 72
9.1. Priorytety i główne kierunki działań Programu Opieki nad Zabytkami	s. 72
9.2. Propozycje zadań Programu w perspektywie długo- i krótkoterminowej	s. 73
10. Narzędzia służące realizacji Programu	s. 81
11. Źródła finansowania Programu	s. 82
Załącznik nr 1 – Wykaz stanowisk archeologicznych	s. 89
Załącznik nr 2 – Gminna Ewidencja Zabytków	s. 94

1. Wstęp

Romantyczne założenie pałacowo-parkowe w Mosznej wraz ze stadniną koni stanowią turystyczną wizytówkę nie tylko gminy Strzeleczy, ale i całego województwa opolskiego. Moszna jest miejscem tętniącym życiem, ściągającym co roku tysiące gości. Na terenie Gminy znajdujemy również liczne kościoły, pałace, folwarki czy też dawne młyny. Wszystkie te zabytki, niezależnie od stanu zachowania, wymagają ochrony i opieki pełnionej przez lokalny samorząd.

Taka też idea przyświeca **Programowi Opieki nad Zabytkami Gminy Strzeleczy na lata 2017-2020**. Głównymi jego celami jest wzmocnienie ochrony i opieki nad zabytkami, poprawa ich stanu zachowania oraz aktywne zarządzanie zabytkowym zasobem, wykorzystanie go na potrzeby turystyczne i gospodarcze, przy jednoczesnym poszanowaniu krajobrazu kulturowego.

Program wchodzi w życie w połowie funkcjonowania nowej perspektywy finansowania projektów ze środków europejskich na lata 2014-2020. Z uwagi na częściowo wykorzystane już źródła finansowania jest to wyzwanie, ale i szansa dla właścicieli obiektów zabytkowych oraz Urzędu Gminy, na pozyskiwanie niezbędnych funduszy na realizację zadań związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego.

2. Podstawa prawna opracowania Programu

Obowiązek opracowania *Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Strzeleczy* wynika z *Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym* (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 446, z późn. zm.), która w katalogu zadań własnych gminy o charakterze lokalnym wymienia również zadania z zakresu kultury, w tym ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, oraz bezpośrednio z zapisów art. 87 *Ustawy z dnia 23 lipca 2003 o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*¹ (t.j. Dz.U. z 2014 r. poz. 1446 z późn. zm.) mówiących, że wójt Gminy sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami, który po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (dalej: WKZ) w formie uchwały przyjmuje Rada Gminy. Następnie Program ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym. Z realizacji programu wójt Gminy sporządza co 2 lata sprawozdanie, które przedstawia Radzie Gminy.

Niniejszy *Program* jest drugim takim dokumentem. Rada Gminy Strzeleczy uchwaliła wcześniej *GPOnZ na lata 2007-2010* (uchwała Nr XVII/90/08 z 30.01.2008 r. – Dz.U.W.O. Nr 22, poz. 710 z 28.04.2008 r.). Celem nadrzędnym *Programu* było stworzenie całościowej i wieloletniej strategii opieki nad zabytkami mającej odniesienia w innych dokumentach strategicznych i planistycznych. Szczegółowe cele niniejszego opracowania określa art. 87, ust. 2. cytowanej *Ustawy*.

---

¹ Ostatnio *Ustawa* została znowelizowana w 2017 r. przez *Ustawę z dn. 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz niektórych innych ustaw*, która została ogłoszona w Dzienniku Ustaw w dniu 25 sierpnia 2017 r. (Dz.U. z 2017 r. poz. 1595).

3. System ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w Polsce

3.1. Uwarunkowania prawne

Filary prawne systemu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w Polsce:

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej

(Dz.U. z 1997, Nr 78, poz. 483 z późn. zm.) – art. 5, art. 6 ust. 1

Ustawa zasadnicza stanowi fundament m.in. systemu ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce: „Rzeczpospolita Polska [...] strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju (art. 5), [...] stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będącej źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju (art. 6. ust. 1), oraz że każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa (art. 86)”.

Ustawa z dn. 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

(tj. Dz.U. z 2014 r. poz. 1446, z późn. zm.) – szczególnie art. 4-7.

Ustawa stanowi podstawę prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce, określa politykę zarządzania zabytkami oraz wyznacza główne zadania państwa oraz obywateli (właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych). Szczegółowe zapisy określają przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków oraz opieki nad nimi, zasady tworzenia krajowego programu ochrony zabytków oraz finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach, a także organizację organów ochrony zabytków. Wprowadza pojęcia ochrony i opieki.

Ochrona zabytków (art. 4) polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- udaremnienie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Natomiast opieka nad zabytkami (art. 5) sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- naukowego badania i dokumentowania zabytku;

- prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych zabytku;
- zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Opiece i ochronie podlegają, bez względu na stan zachowania zabytki nieruchome, ruchome oraz archeologiczne (art. 6). Ochronie ustawodawczej mogą podlegać również nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Ustawa wskazuje formy ochrony zabytków (art. 7), do których należą:

- wpis do rejestru zabytków (prowadzonego przez WKZ). Do rejestru wpisuje się zabytek na podstawie decyzji wydanej przez WKZ z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy);
- wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa;
- uznanie za pomnik historii (przez Prezydenta RP, na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i dziedzictwa narodowego);
- utworzenie parku kulturowego (przez Radę Gminy na podstawie uchwały);
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Pozostałe akty prawne zawierające zapisy dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego:

Ustawa z dn. 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym

(t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 446, z późn. zm.) – art. 7

Ustawa w katalogu zadań własnych gminy służących zaspokajaniu zbiorowych potrzeb wspólnoty wymienia również zadania z zakresu kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Ponadto część pozostałych zadań własnych gminy, m.in. z zakresu ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej, a także turystyki, promocji gminy czy edukacji publicznej wpisuje się w szeroko pojmowaną ochronę dziedzictwa kulturowego na poziomie lokalnym.

Ustawa z dn. 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym

(Dz.U. z 2016 r. poz. 778, z późn. zm.) – art. 1, 3, 8, 10 i nn., 15 i nn., 47, 50 i nn.

Ustawa, obok ogólnych zapisów mówiących o uwzględnianiu w planowaniu przestrzennym wymagań „ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej” (art. 1), precyzuje zakres rzeczowy oraz tryb sporządzania

studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (art. 10 i n.), miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (art. 15 i nn.), planu zagospodarowania przestrzennego województwa (art. 39), koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju (art. 47), a także ustalenia lokalizacji inwestycji celu publicznego (art. 50 i nn.).

W odniesieniu do zadań własnych gminy *ustawa* nakłada obowiązek kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej na terenie gminy, w tym uchwalania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (art. 3). Ponadto wójt powołuje gminną komisję urbanistyczno-architektoniczną, jako organ doradczy, oraz ustala, w drodze regulaminu, jej organizację i tryb działania, przy czym wójt może, na mocy odpowiednich porozumień, powierzyć pełnienie funkcji organu doradczego powiatowej komisji lub komisji powołanej w innej gminie (art. 8 ust. 3-5).

Ustawa z dn. 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane

(Dz.U. z 2016 r. poz. 290 z późn. zm.) – art. 5, 39

Ustawa traktuje zabytki w sposób szczególny, podkreślając, iż obiekt budowlany należy projektować i budować, zapewniając: „ochronę obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów objętych ochroną konserwatorską” (art. 5). Wymienione są rodzaje czynności w procesie budowlanym, również w kontekście obiektów zabytkowych objętych ochroną konserwatorską, a także ujętych w GEZ. Budynki podlegające takiej ochronie prawnej nie wymagają świadectwa charakterystyki energetycznej.

W przypadku obiektów wpisanych do rejestru zabytków wymagane jest uzyskanie pozwolenia na remont tych obiektów lub ich rozbiórkę (dopiero po skreśleniu obiektu z rejestru przez GKZ). Podobnie jest w przypadku chęci zainstalowania na takim obiekcie tablic i urządzeń reklamowych. *Ustawa* nakazuje wprost wymóg uzyskania pozwolenia WKZ na prowadzenie robót budowlanych przed wydaniem pozwolenia na budowę, natomiast w przypadku obiektów ujętych w GEZ pozwolenie na budowę wydaje się w uzgodnieniu z WKZ (art. 39).

Ustawa z dn. 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami

(Dz.U. z 2016 r. poz. 2147) – art. 6, 13, 29, 68, 73, 84 i 96;

Jednym z wymienionych celów publicznych jest „opieka nad nieruchomościami stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami” (art. 6). Zapisy precyzują, jakie działania wymagają pozwolenia WKZ (art. 13). Są to sprzedaż, zamiana, darowizna lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, stanowiących własność Skarbu Państwa lub j.s.t. oraz wnoszenie tych nieruchomości jako wkładów niepieniężnych do spółek, podział nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków (art. 96).

Ponadto dopuszczono możliwość nałożenia na nabywcę nieruchomości gruntowej, oddawanej w użytkowanie wieczyste, obowiązku (zapisanego w umowie) odbudowy lub remontu położonych na niej zabytkowych obiektów budowlanych (art. 29). Taki sam obowiązek można nałożyć w decyzji o ustanowieniu trwałego zarządu (art. 45).

Ważne dla właściciela zabytku i zarządcy nieruchomości będącej w trwałym zarządzie są zapisy mówiące o obniżce o 50 % ceny nieruchomości lub jej części wpisanej do rejestru zabytków, chociaż dopuszczono tu także możliwość podwyższenia lub obniżenia tej bonifikaty (art. 68) oraz o obniżce o 50 % opłat z tytułu użytkowania wieczystego oraz trwałego zarządu, która to bonifikata również może być podwyższona lub obniżona (art. 73 i 84). Gminie przysługuje prawo pierwokupu w przypadku sprzedaży „nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków lub prawa użytkowania wieczystego takiej nieruchomości”.

Ustawa z dn. 9 października 2015 r. o rewitalizacji

(Dz.U. z 2015 r., poz. 1777, późn. zm.)

Ustawa określa zasady oraz tryb przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji obszarów miejskich, w szczególności zdegradowanych. Przy sporządzaniu gminnych programów rewitalizacji w przypadku gdy jest to uzasadnione specyfiką obszaru rewitalizacji występuje się o zaopiniowanie dokumentu do wojewódzkiego konserwatora zabytków – w zakresie form ochrony zabytków (art. 17 ust. 2).

Rada gminy ustanawia na obszarze rewitalizacji Specjalną Strefę Rewitalizacji (art. 25). W przypadku nieruchomości położonych na obszarze Strefy gmina może udzielić ich właścicielom lub użytkownikom wieczystym dotacji w wysokości nieprzekraczającej 50% nakładów koniecznych na wykonanie: robót budowlanych polegających na remoncie lub przebudowie, prac konserwatorskich i prac restauratorskich w odniesieniu do nieruchomości niewpisanych do rejestru zabytków – jeżeli działania służą realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych (art. 35 ust 1).

Ustawa z dn. 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu (Dz.U. 2015 poz. 774, z późn. zm.)

Tzw. *ustawa krajobrazowa* stanowi dodatkowe narzędzie samorządów w porządkowaniu przestrzeni publicznej, ochronie ładu przestrzennego i krajobrazu, reguluje obecność reklam oraz kary za ich nielegalne sytuowanie. *Ustawa* definiuje pojęcie reklamy, szyldu, krajobrazu kulturowego oraz priorytetowego. Nakłada też m.in. obowiązek sporządzania przez samorząd wojewódzki audytu krajobrazowego, w którym mają być zdefiniowane obszary krajobrazów priorytetowych.

Ustawa zmienia zapisy m.in. ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, ustawy o ochronie przyrody oraz ustawy: Prawo budowlane i Prawo ochrony środowiska.

Ustawa o z dn. 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody

(Dz.U. z 2016 r. poz. 2134, z późn. zm.) – art. 5, 83;

Ustawa definiuje pojęcia związane z krajobrazem kulturowym (art. 5): tereny zieleni, walory krajobrazowe, a także wartości historyczne i kulturowe, które są ważnymi czynnikami przy tworzeniu parków narodowych i krajobrazowych, zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, rezerwatów przyrody, ustanawianiu pomników przyrody i innych czynnościach. Ponadto *ustawa* precyzuje, że usunięcie drzewa lub krzewów z terenu nieruchomości lub jej części wpisanej do rejestru zabytków może nastąpić po uzyskaniu pozwolenia WKZ (art. 83 ust 1a).

Ustawa z dn. 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska

(Dz.U. z 2016 r. poz. 672, z późn. zm.) – art. 8, 101, 400a ust. 26;

Ustawa obecnie zahacza jedynie o problematykę ochrony dziedzictwa kulturowego. Na wstępie uznano, że „polityki, strategie, plany lub programy dotyczące w szczególności [...] gospodarki przestrzennej, [...] turystyki i wykorzystywania terenu powinny uwzględniać zasady ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju (art. 8). Określono, że ochrona powierzchni ziemi polega również na „zachowaniu wartości kulturowych, z uwzględnieniem zabytków archeologicznych (art. 101).

Niezwykle istotny jest również zapis mówiący o tym, że „finansowanie ochrony środowiska i gospodarki wodnej obejmuje działania [...] związane z utrzymaniem i zachowaniem parków oraz ogrodów, będących przedmiotem ochrony na podstawie przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (art. 400a ust. 26).

Ustawa z dn. 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych

(Dz.U. z 2015 r. poz. 909 z późn. zm.) – art. 2, 34;

W treści zapisów *Ustawy*, za grunty rolne nie uważa się gruntów znajdujących się pod parkami i ogrodami wpisanymi do rejestru zabytków (art. 2), natomiast w stosunku do gruntów, na których znajdują się zabytki archeologiczne, WKZ może określić, w drodze decyzji, zakres i sposób eksploatacji takich gruntów (art. 34).

Ustawa z dn. 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych

(Dz.U. z 2016 r. poz. 716 z późn. zm.) – art. 7, 12;

W *ustawie* zwalnia się:

- od podatku od nieruchomości „grunty i budynki wpisane indywidualnie do rejestru zabytków, pod warunkiem ich utrzymania i konserwacji, zgodnie z przepisami o ochronie zabytków, z wyjątkiem części zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej (art. 7);
- od podatku od środków transportowych pojazdy zabytkowe, w rozumieniu przepisów o ruchu drogowym (art. 12).

Ustawa z dn. 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz.U. z 2012 r. poz. 406, z późn. zm.) – art. 1, 7b, 9.

Ustawa stanowi fundament prowadzenia działalności kulturalnej w Polsce oraz funkcjonowania instytucji kultury (w tym samorządowych); państwo, również organy jednostek samorządu terytorialnego w zakresie swoich właściwości, sprawują mecenat nad działalnością kulturalną polegającą na wspieraniu i promocji twórczości, edukacji i oświaty kulturalnej, działań i inicjatyw kulturalnych oraz opieki nad zabytkami, przy czym Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego może wspomóc finansowo realizację planowanych na dany rok zadań związanych z polityką kulturalną państwa, prowadzonych przez instytucje kultury i inne podmioty nienależące do sektora finansów publicznych (art. 1).

W *Ustawie* zapisano, że „prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym jednostek samorządu terytorialnego o charakterze obowiązkowym” (art. 9), ponadto mogą one przyznawać stypendia (o charakterze finansowym) osobom zajmującym się twórczością artystyczną, upowszechnianiem kultury oraz opieką nad zabytkami (art. 7b).

Do aktów wykonawczych dotyczących ochrony i opieki nad zabytkami należy także:

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 28.06.2017 r. ws. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz.U. 2017 r. poz. 1265);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 26.05.2011 r. ws. prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz.U. z 2011 r. nr 113, poz. 661);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 28.04.2017 r. ws. w sprawie Listy Skarbów Dziedzictwa (Dz.U. 2017 r. poz. 928);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 16.08.2017 r. ws. dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz.U. 2017 r. poz. 1674);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 10.01.2014 r. ws. dotacji na badania archeologiczne (Dz.U. 2014 r. poz. 110);
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dn. 9.02.2004 r. ws. wzoru znaku informacyjnego umieszczonego na zabytkach nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków (Dz.U. 2004 r. nr 30 poz. 259);

- Rozporządzenie Ministra Kultury z dn. 25.08.2004 r. ws. organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz.U. 2004 r. nr 212 poz. 2153);
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 18.04.2011 r. ws. wywozu zabytków za granicę (Dz.U. 2011 nr 89 poz. 510).

3.2. Zapisy dotyczące samorządu gminnego

Ochrona zabytków znajdujących się na terenie gminy należy do jednych z obowiązków i kompetencji samorządu lokalnego. Zadania stojące przed organami administracji publicznej (m.in. zarządami gmin), precyzuje art. 4. *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*. Realizacji tych zadań, obok sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 87 *Ustawy*), ma służyć m.in.:

- prowadzenie gminnej ewidencji zabytków (art. 22, ust. 4 i 5): „Wójt prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy. W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:
  - 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
  - 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
  - 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Ewidencja zabytków stanowi podstawę do sporządzenia gminnego programu opieki nad zabytkami.

- utworzenie przez Radę Gminy, po zasięgnięciu opinii WKZ, parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej (art. 16). Park kulturowy przekraczający granice gminy może być utworzony i zarządzany na podstawie zgodnych uchwał Rad Gmin (związku gmin), na terenie których ten park ma być utworzony;
- uwzględnianie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego albo decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego (art. 18);
- udzielanie przez organ stanowiący gminy dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale (art. 81);

- powierzenie przez Wojewodę, na wniosek WKZ, w drodze porozumienia, prowadzenia niektórych spraw z zakresu swojej właściwości, w tym wydawanie decyzji administracyjnych gminom, a także związkom gmin, położonym na terenie województwa (art. 96).

3.3. Organizacja organów ochrony zabytków

Organami ochrony zabytków są:

- 1) Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje w tym zakresie wykonuje Generalny Konserwator Zabytków oraz
- 2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje w tym zakresie wykonuje wojewódzki konserwator zabytków, kierujący wojewódzkim urzędem ochrony zabytków.

WKZ powołuje Wojewoda na wniosek Generalnego Konserwatora Zabytków wskazując kandydata na to miejsce. WKZ odwołuje Wojewoda na wniosek GKZ albo za jego zgodą. Szczegółowy zakres zadań wykonywanych przez WKZ określa art. 91 *Ustawy*, przy czym po nowelizacji w 2017 r. zwiększył się zakres koordynowania działalności WKZ przez Generalnego Konserwatora Zabytków.

Kolejnymi stopniami systemu ochrony zabytków w regionie byłoby ewentualne powołanie powiatowego konserwatora zabytków (na podstawie porozumienia Wojewody Opolskiego ze Starostą Krapkowickim) oraz gminnego (porozumienie Wojewody z Wójtem Strzeleczek). Lokalnym konserwatorom (np. zatrudnionym na samodzielnych stanowiskach ds. ochrony zabytków) mogą być powierzane sprawy z zakresu właściwości Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (występującego w imieniu Wojewody Opolskiego).

4. Spójność Programu z dokumentami strategicznymi w Polsce w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego

Program Opieki nad Zabytkami Gminy Strzeleczki jest jednym ze strategicznych elementów budujących politykę rozwoju Gminy. By nie dopuścić do kolizji prawnych oraz zoptymalizować efekty realizacji niniejszego dokumentu, *Program* uwzględnia wcześniejsze ustalenia dokumentów strategicznych wszystkich szczebli – krajowych, wojewódzkich oraz powiatowych i gminnych. Pozwala to na sprawną i pełną realizację *Programu* oraz na unikanie sytuacji konfliktowych w sferze planowania strategicznego.

Z punktu widzenia samorządu gminnego najistotniejsze są regulacje prawne dotyczące ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego zawarte w aktach prawnych na poziomie lokalnym, a więc zarówno gminnym i powiatowym: dokumentach o charakterze strategicznym, studiu uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, programach, planach i dokumentach dotyczących innych dziedzin działalności samorządowej, np. ochrony przyrody.

4.1. Uwarunkowania na szczeblu krajowym

Strategia Rozwoju Kraju 2020 – Aktywne społeczeństwo, Konkurencyjna gospodarka, Sprawne państwo (uchwała Rady Ministrów z dn. 25.09.2012 r.)

Jest to główna strategia rozwojowa w średnim horyzoncie czasowym, wskazuje strategiczne zadania państwa, których podjęcie w perspektywie najbliższych lat jest niezbędne, by wzmocnić procesy rozwojowe.

W *Strategii* pojawiają się zapisy mówiące o wprowadzeniu obowiązku sporządzania planów zagospodarowania przestrzennego obszarów funkcjonalnych obejmujących obszary miejskie, a w szczególności metropolitalne, tereny wrażliwe rozwojowo, związane z ochroną m.in. dziedzictwa kulturowego. Drugim ważnym, podkreślonym przez *Strategię* obszarem jest digitalizacja zasobów dziedzictwa narodowego oraz zapewnienie właściwego ich przechowywania.

Ponadto wspierany będzie rozwój infrastruktury społecznej – w tym infrastruktury kulturalnej – oraz działania na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego, co stanowi ważny czynnik rozwoju i podnoszenia atrakcyjności miast.

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013 i Uzupełnienie NSRK na lata 2004-2020 (dokumenty przyjęte przez Radę Ministrów)

Tworzy ramy dla mecenatu państwa w sferze kultury. Głównym celem *Strategii* jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju kulturowego regionów w Polsce. Do priorytetów zaliczono:

- aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe celem poprawy stanu zachowania zabytków, ich adaptację i rewitalizację oraz zwiększenie dostępności do mieszkańców, turystów i inwestorów,

- edukację i administrację na rzecz ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego.

Dokumentem służącym wdrożeniu *Strategii* w sferze materialnej spuścizny kulturowej Polski jest *Narodowy Program Kultury „Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego”*, w którym wytyczone zostały strategiczne cele polityki państwa w sferze ochrony zabytków.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

(uchwała nr 239 Rady Ministrów z dnia 13 grudnia 2011 r. – M.P. 2012, poz. 252).

Jest to najważniejszy dokument dotyczący ładu przestrzennego Polski. Jego celem strategicznym jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia: konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia i większej sprawności państwa oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej w długim okresie. *KPZK 2030* formułuje zasady i działania służące zapobieganiu konfliktom w gospodarowaniu przestrzenią i zapewnieniu bezpieczeństwa, w tym powodziowego.

W dokumencie został wyznaczony następujący cel strategiczny:

„Efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągania ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie”.

Ponadto wyznaczono cele polityki przestrzennego zagospodarowania kraju w horyzoncie roku 2030.

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami 2014-2017

(uchwała Rady Ministrów z dn. 24.06.2014 r.).

Krajowy Program wpisuje się w system dokumentów planistycznych państwa jako instrument wykonawczy dla *Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020*; jest kluczowym instrumentem planowania strategicznego w dziedzinie ochrony zabytków, który pozwoli na ujednoczenie polityki konserwatorskiej w wymiarze ogólnokrajowym i ułatwi skoordynowanie działań wielu podmiotów skoncentrowanych na zagadnieniach ochrony zabytków: organów konserwatorskich, instytucji kultury oraz osób prywatnych zaangażowanych w społeczną opiekę nad zabytkami. Adresatami *Krajowego Programu* są organy administracji rządowej, przede wszystkim MKiDN, wojewodowie i wojewódzcy konserwatorzy zabytków oraz podległe im wyspecjalizowane instytucje kultury. Odbiorcami *Krajowego Programu* są natomiast wszystkie podmioty publiczne i prywatne, zainteresowane zamierzeniami rządu w dziedzinie polityki konserwatorskiej.

Cele i kierunki określone w *Krajowym Programie* będą realizowane poprzez tworzenie odpowiedniego otoczenia prawnego oraz podejmowanie długofalowych działań. Na szczeblu lokalnym i regionalnym analogiczną rolę pełnią gminne, powiatowe i wojewódzkie programy opieki nad zabytkami.

Podstawowe zadania *Krajowego Programu* to:

- określenie głównych problemów ochrony zabytków w Polsce i ocena, jakie są możliwości ich rozwiązania;
- określenie celów polityki rządu z zakresie ochrony zabytków, sposobów jej realizowania oraz podstaw finansowania;
- wskazanie koniecznych zmian w warstwie regulacyjnej, których wprowadzenie umożliwi osiągnięcie zakładanych celów.

Sformułowano także cel główny: **Wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków.**

4.2. Uwarunkowania na szczeblu wojewódzkim

Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020

(uchwała nr XXV/325/2012 Sejmiku Województwa Opolskiego z dn. 28 grudnia 2012 r.)

Strategia jest najważniejszym regionalnym dokumentem strategicznym, w którym przyjęto hierarchiczny układ pięciu poziomów planowania, obejmujący: wizję, wyzwania, cele strategiczne, cele operacyjne i działania. W dokumencie określono wizję rozwoju:

>> Województwo opolskie to wielokulturowy region, wykształconych, otwartych i aktywnych mieszkańców, z konkurencyjną i innowacyjną gospodarką oraz z przyjaznym środowiskiem życia <<.

Szeroko pojęta ochrona dziedzictwa kulturowego została zapisana w **Celu operacyjnym 2.2. – Wzbogacanie wielokulturowego dziedzictwa i tożsamości regionalnej** (Wyzwanie 1.– Przygotowane do rynku pracy aktywne społeczeństwo, Cel strategiczny 2. – Aktywna społeczność regionalna) oraz w **Celu operacyjnym 5.3. – Rozwój usług turystyki, kultury i sportu oraz ich infrastruktury** (Wyzwanie 3.– Atrakcyjne obszary do zamieszkania, inwestowania i wypoczynku, Cel strategiczny 5. – Nowoczesne usługi oraz atrakcyjna oferta turystyczno-kulturalna).

Do działań służących realizacji obu celów operacyjnych zaliczono m.in.:

- propagowanie i zachowanie wielokulturowego dziedzictwa materialnego i niematerialnego regionu oraz tradycji różnych narodowości,
- wspieranie rozwoju edukacji mniejszości narodowych i etnicznych,
- wspieranie rozwoju regionalnej edukacji kulturalnej dzieci i młodzieży,
- promowanie materialnej i niematerialnej kultury ludowej jako elementu rozwoju turystyki wiejskiej, kulturalnej i agroturystyki,
- rozwijanie i promocja wielokulturowości regionu,
- rozwój i promocja oferty turystycznej, kulturalnej i sportowej regionu,
- inicjowanie i wspieranie współpracy organizacji pozarządowych oraz tworzenie sieci kooperacyjnych, wpływających na rozwój oferty kulturalnej, turystycznej i sportowej regionu,

- inicjowanie i wspieranie realizacji programów upowszechniania aktywności fizycznej, turystycznej, kulturalnej w różnych środowiskach i grupach społecznych,
- współpraca międzyregionalna w zakresie kreowania produktów turystycznych,
- budowa, rozbudowa i poprawa stanu oraz dostępności infrastruktury kulturalnej, w tym dziedzictwa kulturowego oraz infrastruktury turystycznej, uzdrowiskowej, rekreacyjnej i sportowej,
- tworzenie spójnego wizerunku województwa opolskiego jako zbioru kierunków turystycznych wysokiej jakości zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju,
- wspieranie wykorzystania potencjału turystycznego rzeki Odry.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego

(uchwała nr XLVIII/505/2010 Sejmiku Województwa Opolskiego z dn. 28.09.2010 r.)

W *Planie* przyjęto, że „celem polityki przestrzennej jest ochrona dóbr kultury materialnej i niematerialnej a kształtowanie środowiska kulturowego powinno generować rozwój innych dziedzin życia regionu. Obiekty kultury materialnej winny być wykorzystane i użytkowane z zapewnieniem opieki konserwatorskiej, rewaloryzacji i nadania im odpowiednich funkcji użytkowych”.

Za główne zasady zagospodarowania przestrzennego w zakresie dziedzictwa kulturowego uznano:

- 1) zachowanie ładu przestrzennego na terenach zabudowy historycznej,
- 2) obejmowanie prawną ochroną dziedzictwa kulturowego poprzez opracowywanie MPZP z określeniem stref ochrony konserwatorskiej,
- 3) nadawanie mocy prawnej Gminnym Ewidencjom Zabytków poprzez umieszczanie ich w MPZP,
- 4) kompleksową ochronę obszarów i obiektów zabytkowych,
- 5) wykorzystanie obiektów i obszarów zabytkowych do pełnienia określonych funkcji, zgodnych bądź nie kolidujących z ich zabytkowym charakterem,
- 6) oszczędne kształtowanie krajobrazu kulturowego, a także przeciwdziałanie rozpraszaniu historycznie ukształtowanej zabudowy,
- 7) harmonizowanie zabytkowych układów urbanistycznych w powiązaniu z rozwojem osadnictwa i komunikacji,
- 8) zachowanie mieszkalno-usługowego charakteru centrów miast,
- 9) eksponowanie regionalnych cech środowiska kulturowego woj. opolskiego,
- 10) inicjowanie nowych form ochrony dziedzictwa kulturowego poprzez tworzenie pomników historii i parków kulturowych.

Do głównych kierunków polityki przestrzennej w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego *Plan* zalicza ochronę zabytkowego krajobrazu kulturowego, historycznych układów przestrzennych, obiektów i miejsc dziedzictwa kulturowego, w tym dóbr kultury współczesnej, dziedzictwa archeologicznego, materialnych i niematerialnych przejawów tradycji kultury ludowej, miejsc pamięci narodowej i świadectw przeszłości

historycznej oraz wykorzystanie elementów dziedzictwa kulturowego dla rozwoju regionu.

Z terenu Gminy Strzeleczy *Plan* wskazuje spośród układów ruralistycznych szczególną ochroną objąć wieś Strzeleczy – ze względu na jednolite fragmenty historycznego układu przestrzennego. Do najcenniejszych zespołów pałacowo-parkowych w skali woj. opolskiego, które należy objąć szczególną ochroną *Plan* zalicza zespoły w Mosznej i Dobrej. Do zabytków techniki, wymagających szczególnej ochrony zaliczono wiatrak holenderski w Łowkowicach.

Program Opieki nad Zabytkami Województwa Opolskiego na lata 2016-2019
(uchwała Nr XVIII/206/2016 Sejmiku Województwa Opolskiego z 14 czerwca 2016 r.)

Dokument o charakterze strategicznym dla efektywnego zarządzania, zachowania i promocji dziedzictwa kulturowego w województwie opolskim. Zakłada trzy główne cele strategiczne ze szczegółowymi priorytetami:

- **Cel strategiczny I** – Utrzymanie i zarządzanie zasobem regionalnego dziedzictwa kulturowego.
Priorytet I: Realizacja zadań własnych samorządu wojewódzkiego.
Priorytet II: Odnowa wsi w kontekście poprawy stanu zachowania krajobrazu i dziedzictwa regionalnego.
Priorytet III: Rewaloryzacja i rewitalizacja miast
Priorytet IV: Ochrona dziedzictwa archeologicznego.
Priorytet V: Rozwój muzealnictwa i wystawiennictwa.
Priorytet VI: Rozwój instytucji opieki nad zabytkami.
- **Cel strategiczny II** – Ochrona i kształtowanie krajobrazu kulturowego.
Priorytet I: Dziedzictwo kulturowe jako czynnik stymulujący rozwój gospodarczy.
Priorytet II: Wstrzymanie procesu degradacji zespołów pałacowo-parkowych.
Priorytet III: Wspieranie inicjatyw mających na celu podniesienie rangi obiektów i zespołów zabytkowych.
Priorytet IV: Wspieranie funkcjonowania istniejących szlaków turystycznych oraz inicjatyw na rzecz tworzenia nowych szlaków, obejmujących charakterystyczne dla województwa zespoły i obiekty zabytkowe.
Priorytet V: Wstrzymanie procesu degradacji oraz popularyzacja zabytków techniki.
- **Cel strategiczny III** – Rozwój inicjatyw związanych z regionalnym dziedzictwem kulturowym i rozwój tożsamości regionalnej.
Priorytet I: Podniesienie poziomu edukacji i wiedzy nt. regionalnego dziedzictwa kulturowego.
Priorytet II: Współpraca z instytucjami i stowarzyszeniami działającymi na rzecz ochrony i opieki nad dziedzictwem kulturowym.
Priorytet III: Współpraca między regionami, współpraca międzynarodowa.
Priorytet IV: Polityka informacyjna i promocyjna w zakresie opieki nad dziedzictwem kulturowym.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego 2014-2020 (zatwierdzony przez Komisję Europejską w dn. 18 grudnia 2014 r.)

RPO WO 2014-2020 jest jednym z narzędzi realizacji głównych dokumentów strategicznych dla regionu, w tym przede wszystkim Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 roku. Dokument określa najważniejsze dla rozwoju społeczno-gospodarczego woj. opolskiego obszary wsparcia, które będą współfinansowane z dwóch funduszy: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego. W *RPO WO 2014-2020* zostały określone cele szczegółowe przyporządkowane poszczególnym priorytetom inwestycyjnym. Projekty związane z ochroną zabytków będą realizowane w ramach **Osi Priorytetowej V – „Ochrona środowiska, dziedzictwa kulturowego i naturalnego”**, podzielonej na 3 poddziałania:

- Poddziałanie 5.3.1 – Dziedzictwo kulturowe i kultura
- Poddziałanie 5.3.2 – Dziedzictwo kulturowe i kultura na obszarach przygranicznych
- Poddziałanie 5.3.3 – Dziedzictwo kulturowe i kultura w Aglomeracji Opolskiej.

4.3. Uwarunkowania na szczeblu powiatowym i międzygminnym

Strategia Rozwoju Aglomeracji Opolskiej na lata 2014-2020 (dokument opracowywany w 2015 r.)

Aglomeracja Opolska powstała w 2012 r. na mocy Porozumienia gmin, dla których bodźcem determinującym była poprawa konkurencyjności i atrakcyjności Aglomeracji oraz podniesienie jakości życia jej mieszkańców. Aglomeracja Opolska to miasto Opole oraz strefa podmiejska, obejmująca 20 gmin, w tym gminę Strzeleczki.

W dokumencie określono wizję AO: „Aglomeracja Opolska – odrzańska dolina spełnionego i aktywnego społeczeństwa, żyjącego w przyjaznym środowisku i w otoczeniu nowoczesnej gospodarki. Aglomeracja Opolska – wspólnie osiągniemy więcej”.

Strategia określa wspólną wizję rozwojową gmin z jej obszaru. Aby możliwe było jej osiągnięcie wyznaczono pięć celów strategicznych:

- 1) Poprawa dostępności komunikacyjnej Aglomeracji Opolskiej,
- 2) Rozwój gospodarczy Aglomeracji Opolskiej,
- 3) Wysoka jakość edukacji,
- 4) Ochrona środowiska,
- 5) Rozwój obszarów wiejskich.

Celom strategicznym przyporządkowano cele szczegółowe, w ramach których zaproponowano projekty strategiczne.

W obecnym systemie zarządzania funduszami unijnymi Stowarzyszenie AO jest tzw. Instytucją Pośredniczącą i współuczestniczy w podziale środków unijnych, przeznaczonych na rozwój terenów Aglomeracji. Oznacza to bezpośredni wpływ na kierunki i sposób rozdysponowania dostępnych środków finansowych.

Strategia Rozwoju Powiatu Krapkowickiego do roku 2020

(uchwała Nr XII/88/2015 Rady Powiatu Krapkowickiego z dn. 16 grudnia 2015 r.)

W dokumencie sformułowano **wizję** obszaru w sposób następujący:

„Powiat krapkowicki miejscem bezpiecznego, nowoczesnego i zrównoważonego rozwoju wspólnoty obywatelskiej mieszkańców w poszanowaniu jej praw, powierzonych zasobów kulturowych i materialnych, otwarty w kształtowaniu perspektyw oraz odpowiedzialności wobec przyszłych pokoleń”,

jak również **misję** regionu: „Zwiększamy jakość realizacji zadań publicznych i poziom świadczenia usług, kierując się troską o mieszkańców, obywatelską odpowiedzialnością za powierzone sprawy publiczne i społeczną partycypacją w podejmowaniu decyzji”.

W *Strategii* zagadnienia związane z ochroną dziedzictwa kulturowego zintegrowano z następującymi obszarami:

- Obszar I – Gospodarka: Cel strategiczny 2 – Rozwój regionu (Cel operacyjny 1 – Polityka efektywnego wykorzystania integracji europejskiej i środków unijnych dla rozwoju powiatu);
- Obszar II – Społeczność: Cel strategiczny 3 – Społeczeństwo partycypacyjne (Cel operacyjny 2 – Społeczność lokalna aktywna w obszarze kultury, sportu i rekreacji).

Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Krapkowickiego – stosowny dokument nie został do tej pory opracowany.

Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Krapkowickiego na lata 2016-2019 z perspektywą 2020-2023 (uchwała Nr XI/80/2015 Rady Powiatu Krapkowickiego z dn. 29 października 2015 r.)

Jest dokumentem szczegółowo obejmującym cele i kierunki polityki ekologicznej i określającym wynikające z niego działania. Wyznaczone w nim cele ekologiczne dla powiatu krapkowickiego z zakresu ochrony środowiska to:

- środowisko dla zdrowia – poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego;
- wzmocnienie systemu zarządzania środowiskiem oraz podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa;
- ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody;
- zrównoważone wykorzystanie materiałów, wody i energii.

Lokalna Strategia Rozwoju Borów Niemodlińskich do roku 2023

Lokalna Grupa Działania „Partnerstwo Borów Niemodlińskich” jest stowarzyszeniem obejmującym swoim zasięgiem 8 gmin: Dąbrowa, Komprachcice, Łambinowice, Niemodlin, Prószków, **Strzeleczki**, Tułowice oraz Biąta.

Powołano ją do życia w celu przystąpienia do opracowania i realizacji *Lokalne Strategii Rozwoju* w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, dostosowując się do nowych wymogów. Wyznaczono 3 cele, do których przypasowano 7 przedsięwzięć:

- Cel 1. Las możliwości – zwiększenie aktywność gospodarczej i zawodowej mieszkańców, ze szczególnym uwzględnieniem tej wykorzystującej lokalne zasoby
  - Przedsięwzięcie 1: Przedsiębiorczość
  - Przedsięwzięcie 2: Pokolenia
  - Przedsięwzięcie 3: Turystyka w Borach Niemodlińskich
- Cel 2. Las atrakcji – poprawa stanu, zwiększenie dostępności i promocji lokalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych
  - Przedsięwzięcie 4: Przestrzeń kultur
  - Przedsięwzięcie 5: Krajobrazy
- Cel 3. Las aktywności – zwiększenie poziomu współpracy i zaangażowania społecznego mieszkańców
  - Przedsięwzięcie 6: Więzi
  - Przedsięwzięcie 7: Aktywność

Roczny Program współpracy Powiatu Krapkowickiego z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2017 (uchwała Nr XXI/151/2016 Rady Powiatu Krapkowickiego z dnia 27 października 2016 r.)

Program określa formy, zasady i zakres współpracy Powiatu Krapkowickiego z organizacjami, a także sposoby określania priorytetów zadań publicznych, których realizacja związana będzie z udzieleniem dotacji, wysokość przeznaczanych na realizację celu środków oraz tryb konsultacji programu.

Celem głównym Programu jest kształtowanie społeczeństwa obywatelskiego poprzez budowanie partnerstwa między Powiatem, a podmiotami Programu.

Wśród priorytetowych zadań publicznych realizowanych w ramach obszarów współpracy Powiatu z organizacjami pozarządowymi, znalazł się obszar kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego.

5. Spójność Programu z lokalnymi dokumentami strategicznymi

Na poziomie lokalnym równie ważne są zapisy prawa miejscowego – z punktu widzenia gminy regulujące najistotniejsze dla niej obszary działalności. Ochrona zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy znalazła swoje miejsce w dokumentach o charakterze strategicznym dla gminu oraz opracowaniach wyznaczających kierunki polityki przestrzennej gminy: studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego gminy.

Strategia Rozwoju Gminy Strzeleczerki (uchwała Nr XXVIII/212/05 Rady Gminy Strzeleczerki z dn. 28 kwietnia 2005 r.).

Na wstępie *Strategii* określono misję Gminy: „Misją gminy Strzeleczerki jest stworzenie poczucia stabilizacji i perspektyw rozwoju swoim mieszkańcom, dla wzmocnienia ich identyfikacji z miejscem zamieszkania. Kierując się zasadami zrównoważonego rozwoju pragnie ona rozwijać turystykę, rolnictwo i gospodarkę lokalną w oparciu o walory przyrodnicze, geograficzne i historyczne”.

Dla niniejszego *Programu* najważniejsze są trzy cele operacyjne, do których przyporządkowano zadania:

- Cel strategiczny – Stymulowanie rozwoju turystyki i rekreacji

Cel operacyjny – Budowa oraz rozwój infrastruktury turystyki i rekreacji

Zadania:

- rozwój agroturystyki,
- rewitalizacja terenów i obiektów w Dobrej,
- przygotowanie bazy turystycznej dla miejscowości Moszna,
- utrzymanie w dobrym stanie miejscowości i atrakcyjnych obiektów na terenie gminy

Cel operacyjny – Promocja turystyczna gminy Strzeleczerki

Zadania:

- zewnętrzna promocja turystyczna gminy,
- oznakowanie turystyczne gminy,
- aktualizacja i opracowanie systemu dystrybucji mapy i przewodnika po gminie
- wykorzystanie walorów krajobrazowo-przyrodniczych Borów Niemodlińskich,

- Cel strategiczny – Rozbudowa i unowocześnienie gminnej infrastruktury technicznej,

Cel operacyjny – Uporządkowanie gospodarki przestrzennej gminy

Zadania:

- aktualizacja *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy*,
- systematyczne opracowywanie Miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Strzeleczerki na lata 2011-2014 z perspektywą na lata 2015-2018 (Uchwała nr XXVIII/213/5 Rady Gminy Strzeleczerki z dn. 28 kwietnia 2005 r., z późn. zm.)

Celem aktualizacji było dostosowanie zapisów Programu Ochrony Środowiska do obecnych uwarunkowań prawnych oraz do aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej Gminy Strzeleczerki, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb gminy w zakresie ochrony środowiska.

Dziedzictwo kulturowe zostało uwzględnione w strategii działań dotyczącej „Ochrony przyrody”:

Cele krótkookresowe do 2014 r.:

- „Ochrona zieleni o walorach wypoczynkowych i krajobrazowych” (parków w Mosznej, Dobrej, Kujawach, pozostałych parków oraz zadrzewień, zieleni cmentarnej, drzew – pomników przyrody i pozostałych wartościowych drzew, w tym wartościowych ciągów drzew przydrożnych),
- tworzenie i utrzymanie ścieżek przyrodniczo-dydaktycznych w obrębie obszarów przyrodniczo cennych i krajobrazowo atrakcyjnych,
- opracowanie inwentaryzacji przyrodniczej oraz dokumentacji ekofizjograficznej gminy
- opracowanie oraz przygotowanie koncepcji systemu ekologicznego gminy,
- objęcie ochroną prawną proponowanych rezerwatów przyrody Urszulanowice, Popowicki Las, Pisarzowice (wraz z planami ochrony) oraz pomników przyrody ożywionej,
- rozwój turystyki i rekreacji z wykorzystaniem walorów turystyczno-krajobrazowych.

Program Odnowy Wsi – działa od roku 1997 w województwie opolskim. Jest największym i najdłużej działającym w Polsce regionalnym programem aktywizacji społeczności lokalnych. W jego ramach, po raz pierwszy w kraju wdrożono metodykę budowania strategii rozwoju na poziomie sołectwa. Jest one ważnym narzędziem promującym opolską wieś. Na terenie gminy Strzeleczerki do Programu przystąpiły następujące sołectwa: 1997 – Dobra, 2008 – Strzeleczerki oraz Kujawy. Wszystkie opracowały własne Plany Odnowy Miejscowości.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Strzeleczerki (Uchwała Nr X/36/99 Rady Gminy Strzeleczerki z 1999 r.)

Studium jest dokumentem kształtującym politykę przestrzenną gminy, koordynującym ustalenia planów miejscowych oraz promującym gminę na zewnątrz. W *Studium* uwzględnia się uwarunkowania wynikające w szczególności z dotychczasowego zagospodarowania i uzbrojenia terenu, występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów szczególnych, stanu środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych.

Gmina Strzelecзки posiada studium opracowane w roku 1999. Ze względu na zmiany prawne, należało podjąć działania zmierzające do aktualizacji istniejącego w Strzeleczkach dokumentu, bądź też zastąpienia go nowym. W dniu 14.01.2015 r. Wójt Gminy Strzelecзки ogłosił przystąpienie do sporządzenia zmiany *Studium*. Aktualnie trwają prace planistyczne.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Jako akty prawa miejscowego stanowią podstawę planowania przestrzennego oraz ustalania warunków zabudowy i zagospodarowania terenu w mieście. Mają one wiążące i nadrzędne znaczenie dla gospodarki nieruchomościami. Ustalenia dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego i krajobrazu w m.p.z.p. powinny sprzyjać ochronie otoczenia zabytków przed zbyt intensywną działalnością gospodarczą oraz umożliwić uniknięcie inwestycji, które mogłyby zubożyć krajobraz kulturowy.

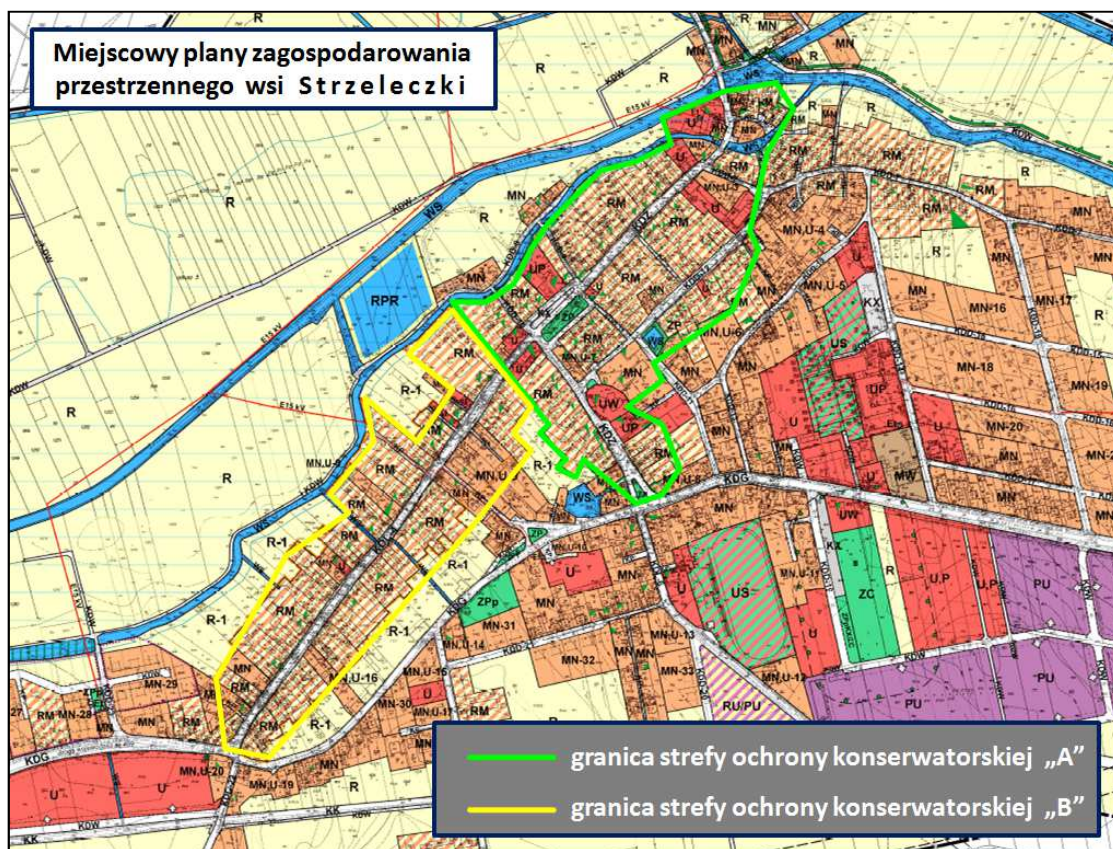
Na terenie gminy Strzelecзки aktualnie obowiązują trzy *miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego* uchwalone przez Radę Gminy Strzelecзки, które swym zakresem obejmują tereny zabudowane:

- MPZP terenów zabudowy mieszkaniowej i usług we wsi Dobra
(uchwała nr XXXII/207/09 z 19 marca 2009 r.)
- MPZP terenu działalności usługowej we wsi Smolarnia
(uchwała Nr XLI/294/09 z 29 grudnia 2009 r.)
- MPZP wsi Strzelecзки
(uchwała Nr XXX/188/13 z 26 września 2013 r.).

W obowiązujących *Planach* objęto ochroną obiekty zabytkowe ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków, takie jak budynki mieszkalne i użyteczności publicznej, ale również krzyże, kapliczki i pomniki (łącznie 5 obiektów w Dobrej i 152 w Strzeleczkach) oraz stanowiska archeologiczne.

W zapisach *Planu* wsi Strzelecзки ochroną konserwatorską objęto historyczny układ przestrzenny (ruralistyczny) wsi poprzez ustanowienie dwóch stref ochrony konserwatorskiej „A” i „B”. W granicach układu ruralistycznego (przedstawionych na rysunku planu) przedmiotem ochrony jest historyczny układ parcelacyjny, linia zabudowy, historyczny układ komunikacyjny, w tym przekroje ulic i nawierzchnie, zasady zagospodarowania posesji i siedlisk oraz przydrożne szpalery drzew.

- **Strefa ochrony konserwatorskiej „A”** – obejmuje zabudowę Rynku, ul. Wodnej i ul. Młyńskiej (do rzeki Białej i Rzymkowickiego Rowu), a także ul. Sienkiewicza (z kościołem parafialnym), ul. Kościelną i część ul. Słowackiego;
- **Strefa ochrony konserwatorskiej „B”** – obejmuje w całości zabudowę ul. Prudnickiej.

Granice stref ochrony konserwatorskiej we wsi Strzeleczyki
(oprac. własne na podstawie rysunku planu – załącznika nr 1 do MPZP wsi Strzeleczyki)

Program współpracy Gminy Strzeleczyki z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2017 (uchwała Nr XXVII/150/16 Rady Gminy Strzeleczyki z 24 listopada 2016 r.)

Celem głównym *Programu* jest: kształtowanie demokratycznego ładu społecznego w środowisku lokalnym, poprzez budowanie partnerstwa pomiędzy Gminą Strzeleczyki i organizacjami pozarządowymi, a w efekcie skuteczniejsze i efektywniejsze definiowanie potrzeb mieszkańców Gminy Strzeleczyki oraz ich efektywniejsze zaspokajanie przez wspólną realizację konkretnych zadań publicznych.

Program określa w szczególności: cele, zasady i formy współpracy, zakres przedmiotowy, priorytetowe zadania publiczne, okres i sposób realizacji programu, wysokość środków planowanych na realizację programu, sposób oceny realizacji programu, informacje o sposobie tworzenia programu oraz o przebiegu konsultacji, a także tryb powoływania i zasady działania komisji konkursowych do opiniowania ofert w otwartych konkursach ofert.

Do priorytetowych obszarów współpracy w 2017r. należą m.in. zadania w zakresie upowszechniania kultury i sztuki, a w szczególności organizowania plenerów malarskich, imprez artystycznych oraz imprez upowszechniających tradycje kulturowe Gminy Strzeleczyki.

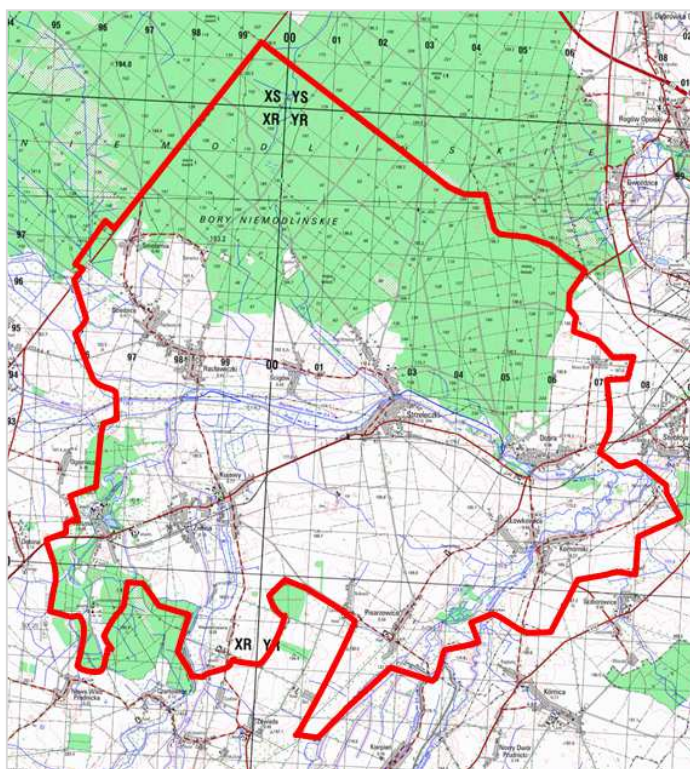
6. Charakterystyka zasobów i analiza stanu zachowania dziedzictwa kulturowego gminy Strzeleccki

6.1. Krajobraz kulturowy

Gmina Strzeleccki leży w południowo-centralnej części województwa opolskiego, w powiecie krapkowickim. Położona jest w zasięgu dwóch mezoregionów fizyczno-geograficznych: Niziny Śląskiej tj. kotliny Raciborskiej i równiny Niemodlińskiej. Graniczy od północy z gminą Prószków, od wschodu z gminą Krapkowice, od południa z gminą Głogówek i od zachodu z gminą Biała. Większość jej powierzchni (ok. 2/3 z 117,3 km²) zajmują obszary wiejskie i rolnicze, natomiast w północnej części dominują lasy, stanowią lasy (Bory Niemodlińskie). Głównymi rzekami przepływającymi przez gminę są Osobłoga i Biała, poza nimi sieć wodną współtworzą mniejsze i większe cieki wodne.

Gminę tworzy trzynaście sołectw: Dobra (z przysiółkiem Nowy Bud), Dziedzice, Komorniki (z przysiółkiem Nowy Młyn), Kujawy, Ławkowice, Moszna (z przysiółkiem Urszulanowice), Pisarzowice (z przysiółkiem Buława), Raclawiczki, Smolarnia (z przysiółkiem Serwitut), Strzeleccki, Ścigów (z przysiółkiem Kopalina), Wawrzyńcowie i Zielina. Ludność gminy w 2016 r. według liczby zameldowań liczyła prawie 7,5 tys. osób, z czego najwięcej mieszkało w Strzeleczkach (1,5 tys.).

Zróżnicowane i czyste środowisko przyrodnicze oraz ciekawe zabytki sprawiają, że gmina jest atrakcyjnym terenem aktywnych form wypoczynku.

Mapa Gminy Strzeleccki (oprac. własne na podstawie www.geoportal.gov.pl)

Krajobraz kulturowy gminy Strzeleczyki, rozumiany jako ukształtowany antropogenicznie fragment przestrzeni geograficznej, łączący elementy środowiska przyrodniczego i kulturowego, jest stosunkowo jednolity. Obszar ten posiada wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe, związane z występowaniem rozległych obszarów rolnych i leśnych, założeń pałacowo-parkowych oraz miejscowości ukształtowanych w wielowiekowym procesie osadniczym. Można wydzielić trzy główne typy krajobrazu kulturowego, które tworzą harmonijną całość gminy o charakterze wiejskim.

1) Krajobraz leśny

Lasy, położone głównie w północnej części gminy, stanowią 1/3 jej powierzchni. Największym kompleksem leśnym są Bory Niemodlińskie, w których gospodarkę leśną prowadzi Nadleśnictwo Prószków. W 1988 r. kompleks Borów Niemodlińskich, w całości został uznany za Obszar Chronionego Krajobrazu (OChK). Działanie to miało na celu zachowanie wyróżniających się krajobrazowo terenów o różnych typach ekosystemów.

Lasy pełnią funkcję wodochronną i środowiskową, chronią mieszkańców przed szkodliwym oddziaływaniem czynników cywilizacyjnych. Dominuje w nich sosna (73%), dąb (11%) i olsza czarna (5%). Wśród żyjących tam zwierząt można spotkać jelenia, sarnę, dziki, lisy, kuny, zające, bażanty, kuropatwy. Bory Niemodlińskie, jako część dawnej Puszczy Niemodlińskiej, zasługują na szczególne wyróżnienie z racji swojej wartości historycznej oraz odrębności biologicznej.

Fragment Borów Niemodlińskich
(źródło: www.strzeleczyki.pl)

Aleja parkowa w Dobrej

Dopełnieniem krajobrazu leśnego są trzy zabytkowe parki: w Mosznej, Dobrej i Kujawach. Park w Mosznej, o powierzchni 39 ha, otacza sławny pałac. Na uwagę zasługują w nim skupiny rododendronów i azalii oraz sam drzewostan parku, z aż sześcioma alejami drzew (trzy dębowe, dwie lipowe i jedna kasztanowców). Równie okazały jest park w Dobrej (pow. 39, 6 ha), który położony jest wzdłuż rzeki Białej. Park ma charakter parku łąkowego, gdzie głównym walorem są łąki widokowe, stawy i rozlewiska. Najmniejszy z parków znajduje się w miejscowości Kujawy (pow. 3 ha) występuje w nim robinia, olsza

czarna oraz dąb szypułkowy. Walorem parku są znajdujące się tam drzewa ozdobne m.in. platan, sosna wejmutka, cyprysik błotny, choina kanadyjska, limba biała, klon pospolity, itd.

Na terenie gminy nie występują parki krajobrazowe, obszary Natura 2000 ani rezerваты, natomiast jako pomniki przyrody sklasyfikowano 21 sztuk drzew. Drzewa te znajdują się w Mosznej (trzyście dębów szypułkowych, dwie sosny wejmutki), Urszulanowicach (pięć dębów szypułkowych) i Dobrej (wiąz polny).

2) Krajobraz rolniczy

Ponad 2/3 terenu gminy stanowią pola, łąki i pastwiska, tworzące malowniczą mozaikę. Niezalesione obszary między wsiami tworzą rozległe panoramy i osie widokowe, szczególnie w okolicach Łowkowic, Pisarzowic, Raclawiczek i Kujaw. Tereny rolnicze poprzecinane są rzekami Osobłoga i Biała oraz mniejszymi ciekami wodnymi jak Rzymkowska Struga, Browiniecki Potok i Urszulanowicki Potok.

Pola uprawne w okolicach Strzeleczyce (źródło: www.strzeleczyce.pl)

3) Krajobraz wiejski

W przyrodę gminy wplecione są historyczne układy ruralistyczne, często z zachowanym do dziś czytelnym rozplanowaniem wsi. Pomimo stosunkowo dużego stopnia przekształceń (przebudowań, rozbiórek) samej substancji zabudowlanej, wsie zachowały swój dawny charakter.

Działający przy Wojewodzie Opolskim *Zespół ds. Zachowania dziedzictwa kulturowego wsi* podczas prac studyjnych wyróżnił cztery wsie leżące na terenie gminy: Strzeleczyce, Raclawiczki, Kujawy i Komorniki.

Największa miejscowość gminy, **Strzeleccki**, stanowi centrum administracyjne oraz kulturalne. Wieś zachowała układ przestrzenny dawnego miasta, z niewielkim, prostokątnym rynkiem z którego narożników wybiegają prostopadłe ulice. Rynek znajduje się w środkowej części wsi rozciągniętej wzdłuż głównej osi wyznaczonej ulicami Prudnicką i Młyńską. W rejonie tym znajdują się jednolite fragmenty historycznej zabudowy, tworzące regularne, rytmiczne pierzeje. Czytelny, szczytowy układ zabudowy podkreślony jest powtarzającym się schematem organizacji poszczególnych zagrod. Do wyróżniających się wartości krajobrazowych należy zewnętrzna ekspozycja układu z historycznymi dominantami w postaci wieży kościoła parafialnego pw. św. Marcina oraz perspektywa ulicy Młyńskiej, Sienkiewicza i Prudnickiej.

Strzeleccki z lotu ptaka (źródło: www.strzeleccki.pl)

oraz na przedwojennej mapie (źródło: www.mapy.amzp.pl)

Strzeleccki, ul. Prudnicka, widok w kierunku Rynku

Strzeleccki, ul. Młyńska, widok w kierunku Rynku

Racławiczki, będące wsią w typie ulicówki, charakteryzuje szczytowa zabudowa oraz dominanta, którą stanowi wieża kościoła parafialnego. W układzie dominują parcele wydłużone, z dwoma budynkami w przedniej części działki i z kalenicowo ustawionej stodołą w części tylnej. Przed budynkami mieszkalnymi znajdują się tzw. przedogródki, między stodołą a polami uprawnymi lokalizowany był sad i warzywniki.

Zewnętrzną linię panoramę wsi współtworzą okazałe stodoły, zanikające wraz ze zmniejszającą się rolą rolnictwa. Najważniejszym plac znajduje się na skrzyżowaniu ul. Plebiscytowej, Opolskiej i Leśnej, w którym to rejonie powstawała najstarsza zabudowa wsi. We wsi znajduje się wiele kapliczek, zarówno kubaturowych jak i wnękowych, umieszczonych na elewacjach budynków. Obszar objęty ochroną obejmuje dwa reprezentatywne fragmenty historycznego układu – zabudowania po obu stronach ul. Opolskiej, na odcinku wzdłuż wschodniej krawędzi ul. Plebiscytowej, od ul. Opolskiej do dz. nr 740.

Racławiczki, ul. Opolska, widok w kierunku Dziedzic

Komorniki, widok w kierunku zachodnim

Komorniki to wieś „ulicówka”, rozciągnięta wzdłuż krawędzi południowej skarpy rzeki Osobłogi. Jej malowniczą dominantą jest sylwetka neogotyckiego kościoła na wzniesieniu otoczonym murem oporowym. Jest to element jednej z najbardziej charakterystycznych panoram wsi, widocznej zza kamiennego mostu, z lewego brzegu Osobłogi. Kościół wytycza początek biegnącego w kierunku wschodnim układu ulicowego, z częściowo zachowanymi historycznymi pierzejami zabudowy. Na zachód od kościoła znajduje się kompleks młyński oraz pozostałości konstrukcji hydrotechnicznych. Na południe od młyna stoi okazały budynek dawnej gospody, tam też mieściły się piekarnie. Granice wsi z jednej strony wytycza meandrujące koryto rzeki, z drugiej – biegnąca na tyłach zabudowań droga zagumną, skąd widoczny jest rytmiczny układ stodoł, osłaniających od zewnątrz działki. W Komornikach tradycyjna zabudowa także nie odbiega zbyt od wcześniejszego schematu. W zabytkowym obszarze można zaobserwować puste działki po wyburzonych budynkach oraz współczesną zabudowę, nie zawsze nawiązującą do historycznego kontekstu.

Komorniki, zimowy widok okolicznych pól

Komorniki, widok z lewego brzegu rzeki

Dla **Kujaw** charakterystyczne są długie pierzeje szczytowej zabudowy mieszkalnej oraz dominanta w postaci kościoła oraz zespołu pałacowego. Przeważająca ilość zabudowy skupiona jest wzdłuż dwóch głównych ulic ustawionych do siebie prostopadłe, mniej domów usytuowanych jest przy bocznych drogach. Najważniejsze budynki znajdują się w okolicy przecięcia się dróg: kościół ujęty w owal muru ogrodzeniowego z renesansową bramą i mniejszą bramką z drugiej strony, okazały budynek sąsiedniej plebanii oraz pałac z przyległym parkiem i zabudowaniami folwarcznymi. W niedalekim sąsiedztwie znajduje się dawny budynek gospody przyległą salą.

Kujawy, panorama wsi od strony południowej oraz widok ul. Prudnickiej w stronę Strzeleczek

W ramach ochrony układów ruralistycznych należy dążyć do zachowania tradycyjnego układu budynków, a nową zabudowę lokalizować w granicach istniejącej linii zabudowy, z zachowaniem gabarytów, proporcji i ustawienia względem drogi. Ważnymi elementami kształtującymi wygląd wnętrza wsi, czyli widoku wzdłuż osi głównych ulic, są ogrodzenia, roślinność wysoka i niska przed budynkami oraz nawierzchnia. Wprowadzane nowe elementy powinny nawiązywać do historycznych sąsiednich realizacji, aby utrzymać harmonijny wygląd kształtowanej przez wieki przestrzeni.

Przykładem połączenia wszystkim powyższych typów krajobrazów są tereny wokół dawnego młyna wodnego pod Pisarzowicami, tzw. „Amerykana”. Łączy się tu przemysłowe dziedzictwo kulturowe regionu (ruiny młyna, spichlerza, piekarni), mały kompleks leśny z terenami rolniczymi położonymi nad rzeką Osobłogą.

Pisarzowice, zespół młyna wodnego „Amerykan” z lotu ptaka (źródło: www.strzeleccki.pl)

oraz widok od strony południowej

6.2. Zabytki nieruchome

Według art. 7. *Ustawy o ochronie zabytków* podstawowymi formami ochrony zabytków są:

- wpis do rejestru zabytków,
- wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa,
- uznanie za Pomnik Historii,
- utworzenie Parku Kulturowego
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, a także w decyzjach administracyjnych.

Na terenie Gminy Strzeleczyki nie ma obiektów uznanych za Pomnik Historii ani parków kulturowych.

Poniższa tabela zawiera zestawienie obiektów wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych (stan na 31 lipca 2016 r.)

Tab. 1. Zestawienie obiektów wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT, ADRES	NR REJESTRU ZABYTEKÓW
1.	Dobra	kościół par. pw. św. Jana Chrzciciela	153/2011 z 4.05.2011
2.	Dobra	ruina pałacu z zespołem gospodarczym: - pałac, 1720, 1857-60 - oficyna - budynki gospodarcze, XVIII, XIX - spichlerz	728/64 z 14.03.1964
3.	Dobra	park pałacowy	91/84 z 26.01.19841
4.	Kujawy	kościół par. pw. św. Trójcy, 1583, 1938	558/59 z 24.02.1959 842/64 z 7.05.1964 i 586/59 z 12.10.1959
5.	Kujawy	brama – dzwonnica, XVI-XVII	559/59 z 24.02.1959
6.	Kujawy	park pałacowy, XIX	257/90 z 27.06.1990
7.	Łowkowice	wiatrak, 1868	1622/66 z 21.09.1966
8.	Moszna	zespół romantyczny pałacowo-parkowy - pałac, XIX-XX - park, XIX (223/50 z 8.05.1950)	681/63 z 24.06.1963 1623/66 z 21.09.1966
9.	Moszna	budynek mieszkalny, ul. Wiejska 22, pocz. XX w.	2243/90 z 22.11.1990
10.	Moszna	budynek stacji pomp, ul. Zamkowa	2251/90 z 6.03.1991

11.	Pisarzowice	kościół parafialny pw. św. Michała Archanioła, XV/XVI	316/58 z 1.03.1958
12.	Pisarzowice	pałac, XVIII	843/64 z 7.05.1964 316/58 z 1.03.1958
13.	Raławiczki	kościół par. pw. św. Marii Magdaleny, 1802	1066/66 z 18.01.1966
14.	Raławiczki	plebania, 1836	1624/66 z 21.09.1966
15.	Raławiczki	mogiła zbiorowa powstańców śląskich na cmentarzu przykościelnym	199/88 z 20.12.1988
16.	Strzeleccki	kościół parafialny pw. św. Marcina, 2 poł. XVIII	1068/66 z 20.01.1966
17.	Strzeleccki	plebania, XIX	1625/66 z 21.09.1966
18.	Strzeleccki	trzy mogiły zbiorowe żołnierzy z II wojny światowej na cmentarzu parafialnym	217/89 z 15.09.1989

6.2.1. Obiekty sakralne

A. Kościoły

Dobra, kościół par. pw. św. Jana Chrzciciela, nr rej. 153/2011 z 4.05.2011

Został wzniesiony w 1867 r., wg proj. K.L. Lüdecke, z fundacji Olgi von Seher-Thoss. Jest neogotycki, murowany, o elewacjach licowanych kamieniem, z dekoracyjnym dodatkiem cegieł. Jednonawowa, częściowo oszarpowana budowla od strony południowej posiada wieżę zwieńczoną spiczastym hełmem. Dwuspadowy dach obecnie pokryty jest blachą cynkową, w najbliższym czasie prowadzona będzie jego wymiana na kamienny łupek. Na zewnętrznej ścianie kościoła znajduje się płyta nagrobna Kaspra Rochowskiego, zmarłego w 1611 r. właściciela wsi, a także tablica z przedstawieniem drewnianego kościoła,

znajdującego się wcześniej w tym miejscu. Wewnątrz znajduje się jednolite, neogotyckie wyposażenie. Wokół cmentarz otoczony murem i stalowym ogrodzeniem oraz stylowa kaplica cmentarna. Ogólny stan zachowania kościoła jest dobry, planowane są prace mające na celu oczyszczenie kamiennych elewacji i uzupełnienie ubytków spoin, co uwydatni walory estetyczne świątyni. Remont trwa także na wieżbie dachowej.

Kujawy, kościół par. pw. św. Trójcy, nr rej. 558/59 z 24.02.1959, 842/64 z 7.05.1964, 586/59 z 12.10.1959 oraz brama – dzwonnica przy kościele 559/59 z 24.02.1959

Wybudowany został w ok. 1583 r. w stylu renesansowym. W 1938r. został wydłużony w kierunku zachodnim o trzy przęsła, dobudowano także wieżę. Otoczony jest kamiennym murem z bramkami, zachodnia – renesansowa, zakończona grzebieniową attyką. Murowany z kamienia, tynkowany. W prezbiterium i nawie sklepienia kolebkowe z lunetami, z siecią stiukowych, dekoracyjnych żeber spływających na wąskie pilastry. Polichromia w rezbiterium późnorenesansowa, odnowiona i częściowo przemalowana. W drzwiach do zakrystii żelazne, okute drzwi z rozetą pośrodku, antabą i starym zamkiem. Brama jest odnowiona i w bardzo dobrym

stanie. W 2012 r. Urząd Gminy udzielił dotacji na częściową wymianę pokrycia dachowego nad kościołem, odnowiono także zewnętrzne tynki.

Pisarzowice, kościół parafialny pw. św. Michała Archanioła, nr rej. 316/58 z 1.03.1958

Wzniesiony zapewne w k. XIII w. jako wczesnogotycki. Ok. 1600 r. dobudowano kruchtę i kaplicę, odnowiony w 1784, i w XX w. Do czasu wojen husyckich podlegał cystersom z Lubięża, następnie franciszkanom z Głogówka. Jest murowany, tynkowany; jednonawowy, z ośmioboczną wieżą od zachodu i trójbocznie zamkniętym prezbiterium. We wnętrzu sklepienia krzyżowo-żebrowe z XIII w., w prezbiterium spływające na słuźki, a także kolebkowe. W pld. ścianie znajduje się płyta nagrobna z ok. 1600 r., wokół kościoła kamienny mur. W ostatnich latach odnowiono zewnętrzne

tynki, wcześniej założona została opaska drenażowa nowe pokrycie dachowe. Wewnątrz gotycko-renesansowy krucyfiks, w oknach prezbiterium witraże z warsztatu A. Rednera.

Raclawiczki, kościół par. pw. św. Marii Magdaleny, 1802, 1066/66 z 18.01.1966

Obecny kościół wzniesiono w 1802 r., następnie w 1913 r. przebudowano elewację zachodnią i wieżę. Jest murowany, jednonawowy, z prezbiterium zamkniętym odcinkowo i wtopioną w korpus wieżyczką, nakrytą cebulastym hełmem. Nad prezbiterium rozpięte jest sklepienie krzyżowe, w pozostałych pomieszczeniach – sufity z fasetą. Kościół oraz wyposażenie o cechach neobarokowych. Podziały elewacji ramowe, okna zamknięte łukiem. Przy kościele znajduje się **plebania** (nr rej. 1624/66 z 21.09.1966), wymurowana w 1836 r. Jest usytuowana kalenicowo w kierunku drogi, o pięcioosiowej elewacji, parterowa, z wysokim poddaszem. Dach naczółkowy kryty jest dachówką. Ceglana plebania jest otynkowana, w tynku wykonano płytkie boniowanie. Oba budynki są w dobrym stanie technicznym.

Strzeleczki, kościół par. pw. św. Marcina Biskupa, 2 poł. XVIII, 1068/66 z 20.01.1966

Wzniesiony w 2 poł. XVIII w., prawdopodobnie z wykorzystaniem fragmentów wieży wcześniejszego kościoła późnogotyckiego. Obecny późnobarokowy, murowany z kamienia i cegły. Jednonawowy, z bocznymi kaplicami tworzącymi pseudotransept. Wnętrze przekryte sklepieniem kolebkowo-krzyżowym, spływającym na zdwojone pilastry. Zachowane jednolite wyposażenie rokokowe z k. XVIII w., drewniano-stukowe, z marmoryzowaniem m.in. ołtarz główny i boczne, ambona, chrzcielnica z okazałą nadbudową oraz liczne rzeźby. W ostatnich latach prowadzono prace remontowe, (osuszenie, renowacja tynków, wymiana pokrycia dachowego itp). Obecnie kościół jest w dobrym stanie.

W pobliżu kościoła znajduje się **plebania** (nr rej. 1625/66 z 21.09.1966). Wzniesiona w 1 poł. XIX w., murowana z cegły, tynkowana, parterowa z wysokim poddaszem. Naczółkowy dach kryty był łupkiem, obecnie – dachówką. Układ wnętrza jest dwutraktowy, elewacja pięcioosiowa. W miejscu ganku, tarasu i facjaty znajdowała się drewniana lauba, okno „wole oko”, a przed wejściem ustawione były rzeźby.

B. Mogiły, cmentarze

Na terenie Gminy Strzeleccki znajduje się 15 obiektów upamiętniających poległych żołnierzy i mieszkańców (wg Opolskiej Bazy Upamiętnień). Są to mogiły, pomniki i tablice upamiętniające ofiary I i II wojny światowej oraz Powstania Śląskiego. Dwa z tych miejsc wpisane są do rejestru zabytków:

- a) **Raławiczkki**, mogiła zbiorowa powstańców śląskich na cmentarzu przykościelnym, nr rej. 199/88 z 20.12.1988 r.
- b) **Strzeleccki**, trzy mogiły zbiorowe żołnierzy z II wojny światowej na cmentarzu parafialnym, nr rej. 217/89 z 15.09.1989 r.

W Raławiczkach pochowani są zamordowani w 1921 r. Augustyn Apostel, Karol Wehl oraz Kasper Pach wraz z synami - Walentym i Johannem. Mogiła obramowana jest niską obmurówką z lastrico, nagrobek ma postać trzech pionowych, prostokątnych płyt z inskrypcjami. Trzy mogiły zbiorowe w Strzeleczkach znajdują się w niewielkiej odległości od siebie, po lewej stronie od bramy wejściowej. Pochowani są w nich nieznanymi żołnierze polegli na terenie miejscowości w 1945 r. Ziemne mogiły obramowane były niską roślinnością nad którą górowały brzoźowe krzyże, obecnie wykonane zostały nad nimi kamienne nagrobki.

Opiekę nad mogiłami sprawują uczniowie szkoły podstawowej oraz mieszkańcy wsi.

6.2.2. Rezydencje, parki i zabudowa towarzysząca

Dobra, ruina pałacu z zespołem gospodarczym, nr rej. 728/64 z 14.03.1964 (pałac, 1720, 1857-60; oficyna, XVIII, XIX; spichlerz; park, 91/84 z 26.01.1984)

Pierwotny **pałac** został wzniesiony ok. 1720 lub 1750 r., następnie został całkowicie przebudowany i powiększony w latach 1857 -60. Spalony w 1945 r. popadł w ruinę, obecnie odbudowywany przez prywatnego właściciela. Neogotycka budowla na planie prostokąta posiada dwa zwieńczone krenelazem boczne ryzalitty od strony fasady i jeden centralny od strony parku. Główne wejście mieści się w trójosiowym ryzalicie pośrodku 15-osiowej fasady, zwieńczonym trójkątnym schodkowym. Przy wschodnim narożu znajduje się cylindryczna wieża. Pałac otoczony jest **parkiem** krajobrazowym z licznymi okazami starodrzewia, zaprojektowanym ok. poł. XIX w., na teren którego prowadzą okazałe neogotyckie bramy. Park przecina rzeka Biała, na jego obszarze znajduje się m.in. częściowo zrujnowane mauzoleum rodziny Seher-Thoss, w pobliżu pałacu – pozostałości rokokowych rzeźb.

Przed pałacem usytuowany jest folwark, z zabudowaniami pochodzącymi z XVIII w., następnie przebudowanymi w XIX w. Obszerna **oficyna** wzniesiona jest na planie litery L. Piętrowa budowla kryta jest dachami dwuspadowymi, jej trzy barokowe szczyty dzielone są gzymsami i zakończone splotami wolutowymi. Analogiczne szczyty posiada usytuowany równolegle **spichlerz**, dwukondygnacyjny, kryty dachem dwuspadowym, z rzędami małych okienek wzdłuż bocznych elewacji. Do folwarku należą także ujeżdżalnia, budynek stajni, stodoła i budynek ogrodnictwa z domkiem ogrodnika. Do założenia pałacowego prowadzi Pomnik Przyrody - aleja lipowa z ok. 1830 r.

Kujawy, park pałacowy, XIX, 257/90 z 27.06.1990

Przypałacowy park o powierzchni ok. 2,3 ha powstał przed poł. XIX w. przy istniejącym wówczas barokowym pałacyku. W 2 poł. XIX w. park przebudowano w związku z budową nowego zespołu pałacowego i prawdopodobnie w tym czasie uzyskał charakter założenia krajobrazowego. Po 1900 r. wraz z rozbudową pałacu i folwarku zmieniono kształt podjazdu przed pałacem i utworzono rozległą polanę w zachodniej części parku. Obecnie pierwotna kompozycja parku oraz układ komunikacyjny są częściowo zatarte, a zabytkowy drzewostan zachowany jedynie częściowo. Park jest jedynym elementem zespołu pałacowego wpisanym do rejestru zabytków, poza nim są to dawny pałac Thiele-Winklerów oraz skromny w formie zespół folwarczny.

Moszna, zespół romantyczny pałacowo-parkowy 681/63 z 24.06.1963, 1623/66 z 21.09.1966, pałac, XIX-XX i park, XIX, 9223/50 z 8.05.1950, budynek stacji pomp, ul. Zamkowa, 2251/90 z 6.03.1991, budynek mieszkalny, ul. Wiejska 22, pocz. XX w., 2243/90 z 22.11.1990

Najbardziej znanym zabytkiem gminy jest zespół pałacowo-parkowy w Mosznej. **Pałac** wzniesiony został w latach 1890-1900 dla Franza Huberta Thiele-Winklera, z częściowym wykorzystaniem części wcześniejszego, barokowego dworu należącego do Seherr-Thossów, a następnie rozbudowany o skrzydło zachodnie w latach 1912-14. Powstał eklektyczny pałac z motywami neogotyckimi, neorenesansowymi i neobarokowymi. Wzniesiony na planie podkowy, dwupiętrowy, kryty wysokimi dwuspadowymi dachami. Bryłę urozmaicają liczne wieże, ryzality i sterczyny, a elewacje zdobi bogaty detal architektoniczny. Do budynku przylega przeszklona oranżeria, do elewacji parkowej prowadzą szerokie kilkubiegowe schody. We wnętrzu zachowana jest część zabytkowego wyposażenia.

Kompozycja rozległego **parku krajobrazowego** pochodzi z końca XIX w., jednak zawiera on relikty ogrodu geometrycznego z czasów poprzedniego założenia, tj. pozostałości alei lipowej. Współtworzy ona główną oś widokową biegnącą od bramy z gladiatorami, przez aleję dębową, aleję kasztanowców przecinającą folwark oraz pałac z wydłużonym stawem za tylną elewacją. Na końcu osi znajduje się cmentarz rodowy umieszczony na domniemanym grodzisku. W parku znajdują się liczne okazy starodrzewia oraz egzotyków, a także stawy i kanały z malowniczymi mostkami.

Kolejnym budynkiem należącym do szeroko rozumianego zespołu pałacowego jest niewielki **budynek stacji pomp** z ok. 1900 r., usytuowany nad brzegiem stawu. Murowany z cegły, na poziomie poddasza z drewnianymi elementami imitującymi konstrukcję szkieletową. Szerokie okapy są po bokach podtrzymywane dekoracyjnym układem giętych belek.

Do rejestru zabytków wpisany jest także **dom** w zespole folwarcznym przy **ul. Wiejskiej 22**, typowy przykład zabudowy mieszkalnej przeznaczonej dla pracowników folwarku. Jest murowany z cegły i nietynkowany, elewacje licowane są czerwoną cegłą, cokół – białym kamieniem. Na południe od pałacu rozciąga się rozbudowany folwark-stadnina koni, z oficynami, stajniami i wozowniami.

Pisarzowice, pałac, XVIII, 843/64 z 7.05.1964 316/58 z 1.03.1958

Późnobarokowy pałac został wzniesiony lub rozbudowany ok. poł. XVIII w. i pełnił funkcję siedziby wdów po zmarłych członkach rodziny Oppersdorffów. Zbudowany na planie prostokąta, jest nakryty dachem mansardowym ze świetlikami. Elewacja frontowa z trzema płytkimi ryzalitami: boczne akcentowane pilastrami w wielkim porządku, a środkowy z wejściem – zwieńczony niskim falistym szczytem, wysokimi oknami i wyjściem na taras umieszczonym pomiędzy nimi.

Elewacja tylna z pojedynczym ryzalitem mieszczącym wyjście do ogrodu. W pałacu częściowo zachowana stylowa stolarka oraz okazała klatka schodowa. W przejazdowej sieni – sześć filarów z gzymsami, podpierających sklepienie krzyżowe. Przy schodach kamienne, ażurowe balustrady. Budynek jest stopniowo remontowany, jednak m.in. stan pokrycia dachowego oraz spękania muru w okolicach gzymsów i płn. zach. narożnika powodują, że jego stan techniczny jest niezadowolający.

6.2.3. Zabytki techniki**Łowkowice, wiatrak, 1868, 1622/66 z 21.09.1966**

Wiatrak w typie holenderskim, wzniesiony w 1868 r., o czym świadczy data umieszczona na chorągiewce na szczycie dachu. Cylindryczna budowla o ścianach zwężających się ku górze, przekryta jest dachem namiotowym. Mechanizm młyna nie jest zachowany, śmigi są unieruchomione i pełnią funkcję dekoracyjną funkcjonującego wewnątrz budynku lokalu.

Tab. 2. Podział obiektów wpisanych do rejestru zabytków ze względu na stan zachowania²

Bardzo dobry stan zachowania:
<p>Dobra, kościół parafialny pw. św. Jana Chrzciciela Kujawy, kościół parafialny pw. św. Trójcy oraz brama – dzwonnica przy kościele Pisarzowice, kościół parafialny pw. św. Michała Archanioła Raławiczki, kościół parafialny pw. św. Marii Magdaleny oraz plebania Strzeleccki, kościół parafialny pw. św. Marcina Biskupa oraz plebania Moszna, zespół romantyczny pałacowo-parkowy: pałac, park, budynek stacji pomp Łowkowice, wiatrak</p>
Dobry stan zachowania (brak zagrożeń dla elementów konstrukcyjnych)
<p>Moszna, budynek mieszkalny, ul. Wiejska 22</p>
Obiekty zagrożone (nieużytkowane lub o znacznym stopniu zużycia substancji, wymagające kompleksowego remontu)
<p>Dobra, ruina pałacu (w odbudowie), oficyna, spichlerz; park pałacowy Kujawy, park pałacowy Pisarzowice, pałac</p>
Zły stan zachowania
BRAK

² z wyłączeniem mogił w Raławiczkach i Strzeleczkach.

6.2.4. Zabytki w Gminnej Ewidencji Zabytków (GEZ)

Gminna Ewidencja Zabytków stanowi podstawę do sporządzenia programu opieki nad zabytkami oraz do ustalania zapisów formy ochrony zabytków w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Nie jest to dokument zamknięty i powinien podlegać okresowej aktualizacji, polegającej m.in. na uzupełnianiu go o kolejne budynki i inne zabytki nieruchome, oraz na wykreśleniu z ewidencji obiektów nieistniejących oraz obiektów, które przestały być zabytkiem (wg Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dn. 26.05.2011 r. ws. prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem, §16, ust. 1 i 2, Dz.U. z 2011 r. nr 113, poz. 661);

W 2010 r. Wojewódzcy Konserwatorzy Zabytków przekazali samorządom gminnym wykazy zabytków nieruchomych wyznaczonych przez wojewódzkiego konserwatora zabytków do ujęcia w gminnej ewidencji zabytków (dla gminy Strzeleczyki było to ok. 700 obiektów. W odniesieniu do wskazanych wyżej zabytków do czasu założenia gminnej ewidencji zabytków, decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz decyzje o warunkach zabudowy wydaje się po uzgodnieniu z WKZ. Natomiast decyzje o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzje o ustaleniu lokalizacji kolejowej oraz decyzje o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska publicznego wydaje się po uzyskaniu opinii WKZ.

W wyniku przeprowadzonej aktualizacji oraz uzgodnieniu jej wyników z OWKZ³ ustalono, iż w Gminnej Ewidencji Zabytków gminy Strzeleczyki należy ująć ok. 530 obiektów⁴, których spis stanowi załącznik do niniejszego opracowania.

Podkreślić należy, iż ujęcie obiektu zabytkowego w ewidencji zabytków nie blokuje możliwości przeprowadzenia prac remontowych, konserwatorskich lub budowlanych, a jedynie nakłada obowiązek uzyskania opinii OWKZ dla planowanych przedsięwzięć. Ewentualna rozbiórka obiektu może być rozpatrywana przez OWKZ w trybie art. 39 ust. 3 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo Budowlane (Dz. U. z 2016 r. poz. 290 z późn. zmianami).

Zmiany w gminnej ewidencji zabytków nie powodują nieważności ustaleń zawartych w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz gminnym programie opieki nad zabytkami. Przy obiektach ujętych w ewidencji zabytków oraz posiadających zapisy w m.p.z.p. ochronie podlega forma architektoniczna obiektu (gabaryty wysokościowe, forma dachu i rodzaj pokrycia, kompozycja i wystrój elewacji, forma stolarki okiennej i drzwiowej).

³ Pisma OWKZ ZN.510.83.2017.DC z dnia 7.09.2017 oraz ZN.510.106.2017.DC z dnia 20.10.2017 r.

⁴ Podanie przybliżonej liczby obiektów wynika z możliwych odmiennych metod liczenia zabytków, np. w złożonych zespołach folwarcznych.

Spśród obiektów ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków na wyróżnienie zasługują m.in. kościół par. pw. Nawiedzenia NMP w Komornikach, pałac w Kujawach oraz zespół budynków mieszczących stadninę koni w Mosznej.

Komorniki, kościół parafialny

Kujawy, pałac

Kościół w Komornikach, będący trzecią już świątynią wzniesioną na wzgórzu nad Osobłogą, budowany był w latach 1888-1890. Jest to ceglana, nieorientowana, neogotycka budowla, z wieżą przy zachodnim boku prezbiterium. Kościół jest trzynawowy, kryty wysokim dwuspadowym dachem. We wnętrzu znajdują się trzy drewniane neogotyckie ołtarze oraz charakterystyczna metaloplastyka zdobiąca liczne elementy wyposażenia. Budowla otoczona jest kamiennym murem oporowym, pochodzącym być może z czasów budowy drugiego kościoła. Do wejścia prowadzą wysokie, kamienne schody.

Pałac w Kujawach jest częścią założenia pałacowo-parkowo-folwarcznego, z którego do rejestru zabytków wpisano jedynie park. Pałac powstał w wyniku rozbudowy pod koniec XIX w. wcześniejszego, barokowego obiektu. Jest to budowla trzyskrzydłowa (najmłodsze skrzydło północne powstało w 1909 r.), na planie podkowy, dwukondygnacyjna, kryta dachem mansardowym. Wewnątrz częściowo zachowany jest wystrój i wyposażenie, m.in. sztukaterie, kominki, drewniana klatka schodowa i stolarka drzwiowa.

Kolejnym wartościowym zabytkiem jest zespół zabudowy położony w kierunku południowym i południowo-zachodnim od pałacu w Mosznej, na terenie założenia parkowego ujętego w rejestrze zabytków. W jego skład wchodzi usytuowana prostopadle do pałacu oficyna (dawna dyrekcja stadniny), powstała prawd. w k. XVIII w. i będąca najstarszym obiektem w zespole zabudowy przypałacowej, pochodzącym jeszcze sprzed jego rozbudowy. Jest dwukondygnacyjna, kryta dachem mansardowym, wzniesiona na planie prostokąta. Elewacje zdobione są pionowymi pasami boniowania, nad środkową osią fasady wznosi się łukowy naczółek. Naprzeciw niej znajdował się bliźniaczy budynek, obecnie nieistniejący.

Oficyna jest pierwszym obiektem w długiej linii zabudowań ciągnących się po południowo - wschodniej stronie alei kasztanowców, mieszczących stajnie, wozownie, budynek zarządu stadniny. Po drugiej stronie alei znajdują się kolejne zabudowania

stadniny, skupione w dwóch rzędach wzdłuż prostokątnego podwórza, od południa zamkniętego budynkiem d. elektrowni. Są to budynki stajni, ujeżdżalni, dawnych pralni, kuchni, mieszkań pracowników itp. Jednolite stylistycznie budynki tworzą spójny zespół o dużych wartościach zabytkowych.

Zespół dawnego gospodarstwa pałacowego powinien zostać objęty ochroną na podstawie indywidualnego wpisu do rejestru zabytków, co umożliwić może w przyszłości ubieganie się o celowe dotacje na remont obiektu zabytkowego, a także zapewni budynkom opiekę konserwatorską.

Moszna, budynki stadniny wokół prostokątnego podwórza.

Pozostałe obiekty ujęte w GEZ to w przeważającej większości budynki mieszkalne o charakterze wiejskim. W zabudowie wsi istotny jest zarówno układ poszczególnych domów względem pierzei ulic, jak i układ zabudowy w zagrodzie oraz tradycyjna forma samego budynku mieszkalnego, z istniejącym detalem architektonicznym i dekoracyjnie opracowanym szczytem. Na takie grupy można też podzielić budynki ujęte w Ewidencji: są wśród nich domy o dużej indywidualnej wartości zabytkowej; budynki o prostszej formie, ale zachowane w układzie z wycugiem lub zabudową gospodarczą oraz budynki, których główna wartość polega na współtworzeniu zabytkowego układu ruralistycznego.

Na układ budynków we wsiach największy wpływ miały stosowane od drugiej połowy XVIII w. przepisy prawa budowlanego, według których główny budynek mieszkalny miał być usytuowany szczytowo względem drogi, z częścią gospodarczą na przedłużeniu osi budynku. Równoległe do nich często budowany był tzw. wycug, mniejszy budynek mieszkalny, także zwrócony szczytem do drogi. Działkę często zamykała stodoła z przejazdem na pola.

Skutkiem tak kształtowanej zabudowy były równe linie zabudowy, z rytmicznym układem większych i mniejszych szczytów, zdobionych gzymsami i sztukaterią. Układ ten czytelny jest miejscowo m.in. w Strzeleczkach, Raławiczkach, Komornikach

i Kujawach. Historyczne ukształtowanie pierzei ulicznych jest silnie zagrożone prowadzonymi w ostatnich dziesięcioleciach modernizacjami. W zewnętrznej formie przejawiają się one przebudową szczytów (zastępowanie mniejszych okien jednym centralnym, pozbawionym podziałów; skuwanie dekoracji), zmianą geometrii dachu (podwyższenie wysokości ścian bocznych budynku i zmiana kąta nachylenia połaci dachowych, wysunięcie okapu daleko przed elewację budynku, wprowadzanie rozmaitych facjatek i wybudówek), zmiana wielkości otworów okiennych z wprowadzeniem bezpodziałowych okien PCV.

Z drugiej strony część zabudowy wiejskiej posiadającej walory zabytkowe jest zaniedbana, a niektóre budynki popadają w ruinę, czego skutkiem w najbliższych latach może być ich wyburzenie i zastąpienie nowoczesnym budownictwem, oderwanym od miejscowej tradycji budowlanej. Wynikiem tych zjawisk jest złamanie dawniej harmonijnie kształtującego się krajobrazu kulturowego gminy i nieraz nieodwracalne obniżenie estetyki poszczególnych jej obszarów.

Tym bardziej promować należy dobre przykłady odnowienia budynków, przeprowadzone przy zachowaniu ich wartości zabytkowych. Ze szczególną troską traktować należy elewacje szczytowe, zwrócone w kierunku drogi. Ich kompozycja, tworzona przez pierwotny układ otworów okiennych, wnęki mieszczące figurki świętych, gzymsy, obramienia okien i napisy (inicjały, daty itp.) jest nie tylko prywatną własnością, ale też elementem kształtującym obraz całej wsi.

Pisarzowice, obora folwarczna

Kujawy, ul. Opolska 10, dom przy folwarku

Obiektami wyróżniającymi się spośród zabudowy są oprócz kościołów i pałaców także folwarki, gospody i zajazdy, remizy strażackie, szkoły, plebanie, a także licznie zachowane krzyże i kapliczki.

Większość folwarków w gminie Strzeleczyki powstała na przełomie XIX i XX w., chociaż ich tradycje sięgają zapewne dużo wcześniejszej. Typowym sposobem rozplanowania budynków folwarcznych było grupowanie ich na planie czworoboku, z dworem zajmującym jeden z boków i parkiem rozciągającym się na jego tyłach. Drugim spotykanym rozplanowaniem było odsunięcie rezydencji od zabudowy gospodarczej, przy zachowaniu jej regularnego układu z wewnętrznym czworokątnym podwórzem. Oprócz folwarków integralnie związanymi z dworem lub pałacem

wyróżnić można też zespoły funkcjonujące jako folwarki pomocnicze i polne, w oderwaniu od rezydencji.

Spośród zabudowań folwarcznych wyróżniał się spichlerz. W związku z rozwojem hodowli w folwarkach powstawały obory i stajnie - okazałe budynki o sklepieniach żaglastych podpartych żeliwnymi kolumnami lub skromniejsze – ze stropami Kleina. Wnętrza budynków są przestronne i funkcjonalnie rozplanowane. W części z nich zachowały się elementy wyposażenia i ozdobny detal architektoniczny. Oprócz nich powstawały także mniejsze budynki gospodarcze.

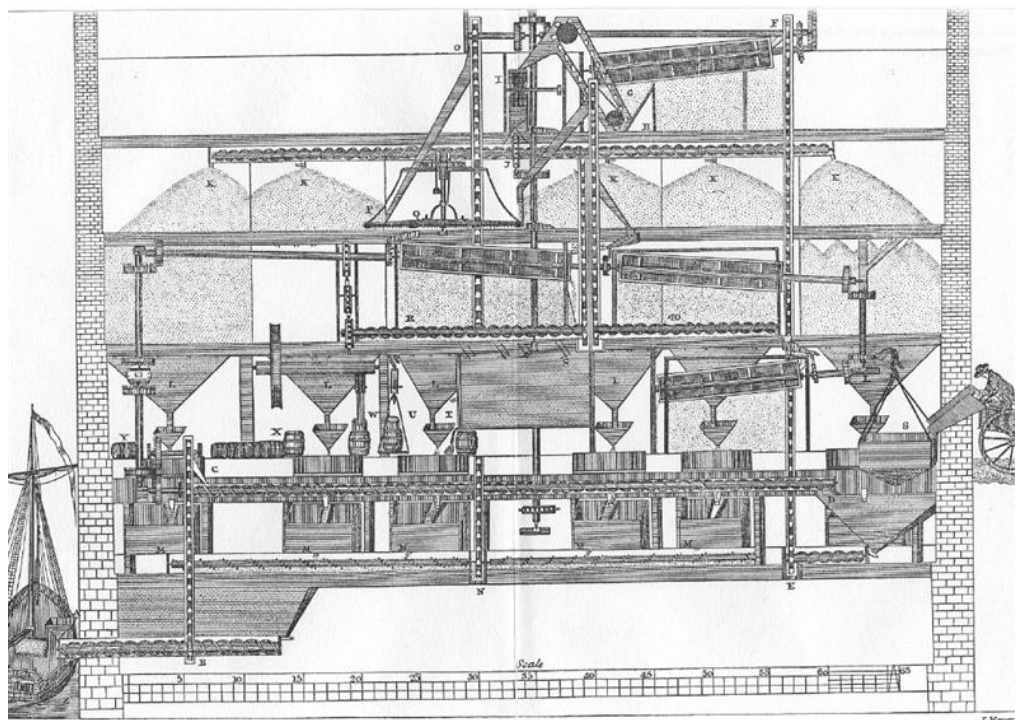
Do lepiej zachowanych założeń folwarcznych należą m.in. zespoły w Pisarzowicach, Wawrzyńcowicach, Kujawach. W Pisarzowicach Buławie, Raclawickach, Mosznej (ul. Plebiscytowa) folwarki uległy częściowej dekompletacji, a istniejące budynki są zaniedbane.

Od wieków ważną gałęzią przemysłu na terenie gminy było młynarstwo, a liczne młyny o napędzie wiatrowym oraz wodnym były dużo liczniejsze niż zachowane do dzisiaj i ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków. Ostatnie wiatraki typu holenderskiego zachowane są w Łowkowicach oraz w Strzeleczkach przy ul. Sobieskiego - ten w postaci trzonu pozbawionego czapki i śmigłów. Młyny o napędzie wodnym, w późniejszych latach często uzupełnianym napędem parowym i elektrycznym, powstały w 2 poł. XIX i na pocz. XX w. w Dobrej (ob. ul. Prudnickiej 80), w Komornikach i Komornikach Nowym Młynie, w Strzeleczkach (ul. Młyńskiej 31) oraz najokazalszy ze wszystkich, należący do Oppersdorffów kompleks młyński w Pisarzowicach. Młyn ten zwany był Amerykanem, ponieważ działał według nowoczesnej, amerykańskiej technologii, dzięki mechanizacji prac odciążającej robotników. Monumentalny zespół młyński dawniej tętnił życiem, obecnie stopniowo popada w ruinę, a dojazd do niego jest utrudniony.

Wokół młynów powstawały zabudowania towarzyszące, tj. domy młynarza, spichlerze i inne budynki gospodarcze, nieraz piekarnie oraz kapliczki.

Pisarzowice, „Amerykan”: spichlerz i młyn

Schemat budowy młyna „Amerykan”

Praktycznie w każdej miejscowości znajduje się kapliczka lub krzyż. Kapliczki przyjmują najczęściej formy niewielkiego budynku wzniesionego na planie prostokąta. Zwrócone w kierunku drogi wejście jest prostokątne (Strzeleczyki, ul. Sobieskiego 59; Łowkowice, Wiejska 63) lub częściej – zamknięte łukiem odcinkowym (np. Kujawy, kapliczki przy drogach na Strzeleczyki i Raławiczyki), pełnym (np. w Komornikach i Dobrej przy młynach) lub ostrym (np. Strzeleczyki, ul. Prudnicka). W ich wnętrzu znajdują się rzeźby lub obrazy. Rzadziej ponad kapliczką wznosi się wieża lub sygnaturka, w której umieszczony jest dzwon (np. Zielina, ul. Lipowa; Łowkowice, ul. Wiejska 22).

Większość kapliczek jest tynkowana, murowane z nietynkowanej cegły lub kamienia i wzbogacone o neogotyckie elementy dekoracyjne są tylko kapliczki w Dobrej (cmentarna), w Ścigowie (ul. Opolska 7 i Opolska 36), a także kapliczki-dzwonnice słupowe w Smolarni i w Diedzicach oraz skromna kaplica cmentarna w Kujawach. Częstym motywem dekoracyjnym są stiukowe pilastry i obramienia otworów, a także ozdobne naczółki: w kształcie łuku, rzadziej schodkowe lub zdobione sterczynkami po bokach.

Inną grupę tworzą mniejsze kapliczki, które zamiast wejścia posiadają od frontu zamykaną wnękę mieszczącą przedmiot kultu (np. w Piszczowicach; w Łowkowicach, ul. Wiatrakowa 1; w Strzeleczykach, przy drogach do Dobrej i do Kujaw). W ogólnym zarysie powtarzają one formy kaplic kubaturowych.

Częstym elementem pejzażu wiejskiego są kamienne lub drewniane krzyże z figurą Chrystusa malowaną na blasze lub w postaci rzeźby, usytuowane przy polnych drogach i przy budynkach mieszkalnych.

Dziedzice, ul. Szkolna 6

Ścigów, ul. Opolska 44

Budynki szkolne, powstałe głównie pod koniec XIX i na początku XX w., wzniesione zostały w formie nawiązującej do neogotyku (Dziedzice, ul. Szkolna 6; Ścigów, ul. Opolska 44; Zielina, Prudnicka 10). Pozostałe budynki (Pisarzowice 9; Strzeleczyki, ul. Sienkiewicza) nie posiadają wyraźnych cech stylowych. Kilka budynków szkolnych (np. w Raclawickach, Smolarni) uległo wyburzeniu.

Komorniki, ul. Prudnicka 6

Moszna, ul. Zamkowa 1

Do najokazalszych budynków we wsi należały gospody i zajazdy, istniejące m.in. w Dobrej przy ul. Szkolnej 17, w Dziezicach przy ul. Głównej 13 i 27, w Komornikach przy ul. Prudnickiej 6 (obok niej działała piekarnia, istniała zabudowa gospodarcza), w Kujawach przy ul. Prudnickiej 1, w Łowkowicach przy ul. Wiejskiej 90, w Mosznej przy ul. Zamkowej 1 (obok – okazały budynek mieszczący dawniej chlew), w Raclawickach przy ul. Opolskiej 20, w Smolarni przy Opolskiej 90, w Strzeleczykach – Rynek 4b, i wiele innych. Większość z tych budynków została przebudowana, a ich pierwotna funkcja uległa zatarciu – obecnie pełnią funkcję domów mieszkalnych, jedno- lub wielorodzinnych. Część została adaptowana na cele kulturalne, mieszcząc wiejskie domy kultury. Jedynie nieliczne pełnią funkcję zbliżoną do pierwotnej – w zajazdzie w Zielinie działa sklep, w Smolarni kawiarnia, w Strzeleczykach – gospoda itp.

6.3. Zabytki ruchome

Stosunkowo niewielka gmina Strzeleczyki wyróżnia się na tle regionu bogatym i ciekawym zasobem zabytków ruchomych objętych ochroną prawną. Prezentują one różnorodne grupy zabytków, zarówno sakralnych jak i świeckich: są to elementy wyposażenia wnętrz kościołów, w tym grupa instrumentów organowych, wolnostojące rzeźby oraz wyjątkowe w skali województwa dawne wyposażenie stadniny koni w Mosznej.

Tab. 3. Zestawienie zabytków ruchomych wpisanych do rejestru zabytków

LP.	MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT, ADRES	NR REJESTRU ZABYTKÓW
1.	Dobra	Płyta nagrobna Kaspra Rohowskiego	Ks.B.t.V-751/88 10.11.1988
2.	Komorniki	Instrument organowy z prospektem wraz z kościoła par. pw. Nawiedzenia NMP w Komornikach	Ks.B.t.IV-340/15 30.12.2015
3.	Kujawy	Wyposażenie z kościoła parafialnego pw. Trójcy Św.	Ks.B.t.III-578/1-9/72 26.04.1972
4.	Kujawy	Wyposażenie z kościoła parafialnego pw. Trójcy Św.	Ks.B.t.III-618/1-7/73 6.01.1973
5.	Kujawy	Instrument organowy z prospektem wraz z kościoła par. pw. Trójcy Św.	Ks.B.t.IV-317/15 30.03.2015
6.	Moszna	Wyposażenie stadniny koni – pojazdy konne	ks.B.t.IV-683/1-7/77 16.06.1977
7.	Moszna	Powóz typu Victoria	ks.B.t.IV-705/78 17.06.1978
8.	Moszna	Grupa rzeźbiarska „Diabeł (satyr) z nimfami” na terenie założenia pałacowo-parkowego w Mosznej	ks.B.t.IV-322/15 01.07.2015
9.	Moszna	Zespół żardinier-donic znajdujących się na terenie założenia pałacowo-parkowego w Mosznej	ks.B.t.IV-323/1-7/15 08.07.2015
10.	Moszna	Brama wjazdowa tzw. „Brama z gladiatorami” z zespołu pałacowo-parkowego	ks.B.t.II-86/06 30.10.2006
11.	Moszna	Brama wjazdowa tzw. „Brama z lwami” z zespołu pałacowo-parkowego	Ks.B.t.II-87/06 29.12.2006
12.	Pisarzowice	Wyposażenie kościoła parafialnego pw. św. Michała Archanioła	Ks.B.t.I-378/1-3/67 23.10.1967
13.	Pisarzowice	Prospekt organowy wraz z instrumentem z kościoła par. pw. św. Michała Archanioła	Ks.B.t.III-252/12 09.03.2012
14.	Raclawiczki	Wyposażenie kościoła parafialnego pw. św. Marii Magdaleny	Ks.B.t.V-856/91 17.04.1991
15.	Strzeleczyki	Wyposażenie z kościoła parafialnego pw. św. Marcina	Ks.B.t.III-592/1-13/72 10.06.1972

16.	Strzeleczy	Rzeźba św. Jana Nepomucena, Rynek	Ks.B.t.I-159/59 22.10.1959
17.	Strzeleczy	Rzeźba św. Jana Nepomucena, ul. Opolska	Ks.B.t.V-858/91 06.05.1991
18.	Ścigów	Rzeźba św. Jana Nepomucena, w kapliczce	Ks.B.t.V-857/91 12.04.1991

A. Wyposażenia wnętrz kościołów

1. Kujawy, wyposażenie kościoła parafialnego pw. Trójcy Świętej – Ks.B.t.III-578/1-9/72 z 26.04.1972, Ks.B.t.III-618/1-7/73 z 6.01.1973

Wyposażenie i wystrój kościoła należy do najcenniejszych w regionie. Późnorenesansowa (1595 r.) dekoracja malarska sklepienia i ścian prezbiterium odnaleziona została podczas rozbudowy kościoła w 1938 r. Malowidła powstały w czasie gdy kościół należał do protestantów. Tematem przewodnim fresków są *Arma Christi*, oplecione ornamentem okuciowo-roślinnym. Uzupełnieniem tego motywu są tablice kartuszkowe z wypisanym Składem Apostolskim. Malowidła w Kujawach ze względu na czas powstania, wysoki poziom artystyczny oraz rzadko spotykany temat należą do wybitnych dzieł śląskiego malarstwa i sztuki protestanckiej.

Późnorenesansowa ambona powstała w k. XVI w. (ok. 1620?) i zdobiona jest płaskorzeźbionymi scenami z życia Chrystusa i Marii. Czasza ambony dekorowana jest nowotestamentowymi scenami i figurami czterech Ewangelistów.

Na zabytkowe wyposażenie kościoła składa się późnobarokowy ołtarz główny z 2 poł. XVIII w. z obrazem Franza Antona Sebastiniego w retabulum, renesansowe żelazne, kute drzwi do zakrystii z 2 poł. XVI w., dwa neoklasycystyczne epitafia z 2 poł. XIX w. oraz zespół paramentów liturgicznych. Pochodzące z 1776 r. malowidło Sebastiniego zostało umieszczone na Szlaku Malarstwa Barokowego im. F. A. Sebastiniego na Śląsku („Śląski Tiepolo”).

Źródło fotografii: M. Sikorski, *Skarby Ziemi Krapkowickiej – zabytki i historia*, Krapkowice 2007, s. 87.

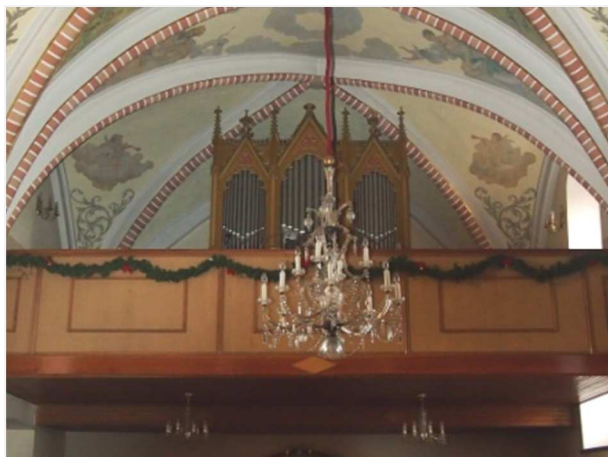
Na chórze znajduje się instrument organowy wraz z prospektem – Ks.B.t.IV-317/15 z 30.03.2015. Organy z 1937 r. powstały w warsztacie firmy organmistrzowskiej „Rieger” z Krnova, a drewniany prospekt również w warsztacie czeskim, w 1 poł. XX w.

Bliższy naszym czasom, ale ważny dla historii parafii i kościoła jest pozostały wystrój kościoła – jednorodny stylistycznie powstały w latach 1953-1954 (ołtarze boczne, wystrój kaplic) autorstwa śląskiego malarza i konserwatora zabytków Josefa Mitschke (1886-1968), i uzupełniony przez kontynuującego tradycje artystyczne jego syna Georga (ur. 1930 r.).

2. Pisarzowice, wyposażenie kościoła parafialnego pw. św. Michała Archanioła – Ks.B.t.I-378/1-3/67 z 23.10.1967

Na zabytkowe wyposażenie kościoła składa się gotycko-renesansowy krucyfiks, paramenty liturgiczne oraz późnorenesansowa (z k. XVI w.) płyta nagrobna Bogusława Lasoty Steblowskiego, starosty opolskiego, z płaskorzeźbionym wizerunkiem leżącego rycerza. Płyta została oddzielona od tumbowego pomnika nagrobnego i wmurowana w ścianę kaplicy bocznej.

Na chórze znajduje się neogotycki prospekt wraz z instrumentem organowym z 1903 r. – Ks.B.t.III-252/12 z 09.03.2012. Organy powstały w organmistrzowskiej firmie „Rieger” z Krnova. Drewniany prospekt powstał na pocz. XX wieku. W najbliższym czasie planowane jest przeprowadzenie renowacji instrumentu. W kościele zachowały się witraże wykonane w 1896 r. we wrocławskim warsztacie Adalberta Rednera.

3. **Raławiczki, wyposażenie kościoła parafialnego pw. św. Marii Magdaleny – Ks.B.t.V-856/91 z 17.04.1991**

Na wyposażenie kościoła składa się jednolity stylistycznie zespół sprzętów kościelnych z pocz. XIX w. o charakterze neobarokowym. Został on zamówiony do wybudowanego w latach 1802-1805 nowego kościoła.

Obok trzech ołtarzy (głównego z rzeźbiarską sceną „Ukrzyżowania z Marią Magdaleną” i dwóch bocznych), rzeźb, krucyfiksów, obrazów i późniejszej Drogi Krzyżowej, w świątyni znajdują się organy znanej firmy „Schlag u. Sohne Schweidnitz” oraz popularne w sztuce barokowej zestawienie kompozycyjne (występujące również w Strzeleckach) ambony i odpowiadającej jej po drugiej stronie nadbudowy chrzcielnicy.

4. **Strzeleccki, wyposażenie kościoła parafialnego pw. św. Marcina – Ks.B.t.III-592/1-13/72 z 10.06.1972**

Wyposażenie kościoła to późnobarokowy, jednolity stylistycznie i związany z architekturą zespół sprzętów kościelnych, o wysokiej w skali regionu klasie artystycznej. Powstał w czasie gruntownej przebudowy kościoła w 2 poł. XVIII wieku. Składają się na nie trzy ołtarze (główny pw. św. Marcina oraz dwa analogiczne boczne), chrzcielnica, obraz Matki Bożej z Dzieciątkiem oraz paramenty liturgiczne.

Podobnie jak w kościele w Raławiczkach, spotykamy tu kompozycje złożoną z ambony (z przedstawieniem Dekalogu i puttami) i umieszczoną naprzeciw niej nadbudowy chrzcielnicy (połączona scena grzechu pierwotnego i wygnania z Raju). Wraz z malowidłami powyżej, przedstawiającymi chrzest Jezusa w Jordanie oraz stojącą obok chrzcielnicą tworzyły program ikonograficzny związany z chrztem.

Ponadto w kościele znajdują się dwa witraże neobarokowe z 2 poł. XIX w.: „Hołd pasterzy” oraz „Opłakiwanie” oraz instrument organowy wykonany przez firmę organmistrzowską Johanna M.V. Haasa z Głubczyc.

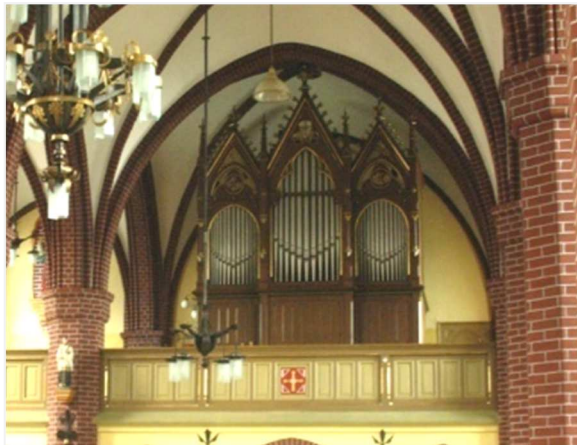
5. **Komorniki, instrument organowy z prospektem z kościoła par. pw. Nawiedzenia NMP – Ks.B.t.IV-340/15 z 30.12.2015**

Na chórze w kościele znajduje się instrument organowy z 1888 r. wraz z neogotyckim, architektonicznym prospektem z 2 poł. XIX w. Organy zostały wykonane przez firmę organmistrzowską Johanna M.V. Haasa z Głubczyc.

Od kilku lat trwa kompleksowa renowacja instrumentu, przy wsparciu finansowym samorządu Gminy, Powiatu oraz Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Pozostałymi elementami wyposażenia kościoła są ponadto obrazy stacji drogi krzyżowej, trzy ołtarze neogotyckie oraz zespół sprzętów kościelnych wykonanych przez znanego opolskiego rzeźbiarza,

ucznia Ksawerego Dunikowskiego, Mariana Nowaka (1921-2000), który stanowi wyjątkowy i rzadko spotykany fragment jego twórczości. Wyposażenie wykonane z metalu (w tym z kutego żelaza) powstało na przełomie lat 70 i 80 w. podczas prac remontowych obejmujących całą świątynię.

Neogotycki ołtarz główny

Ozdobna krata wejściowa do kaplicy Matki Bożej Częstochowskiej

B. Rzeźby wolnostojące (sakralne)

1. **Strzeleccki**, kamienna rzeźba św. Jana Nepomucena, na Rynku w Strzeleczkach – Ks.B.t.I-159/59 z 22.10.1959, późnobarokowa z k. XVIII w. na postumencie z 1920 r., odrestaurowana w 2012 r.
2. **Strzeleccki**, kamienna rzeźba św. Jana Nepomucena, przy ul. Opolskiej – Ks.B.t.V-858/91 z 06.05.1991, barokowa, z 2 ćw. XVIII w., pochodząca z jednego ze śląskich warsztatów kamieniarskich, odrestaurowana w 2013 r.
3. **Ścigów**, rzeźba św. Jana Nepomucena, w kapliczce przy ul. Opolskiej 36 – Ks.B.t.V-857/91 z 12.04.1991, barokowa z k. XVIII w.

Św. Jan Nepomucen w Strzeleczkach na Rynku, przy ul. Opolskiej oraz w Ścigowie.

Obie figury św. Jana Nepomucena w Strzeleczkach to typowe dla sztuki baroku ikonograficzne przedstawienia Świętego, prezentujące jednocześnie dobry warsztat artystyczny. Natomiast rzeźba ze Ścigowa, mocno przemalowana, posiada cechy sztuki ludowej.

4. **Dobra**, kamienna płyta nagrobna Kaspra Rohowskiego, Ks.B.t.V-751/88 z 10.11.1988

Renesansowa płyta z ok. 1611 r., ufundowana przez samego Rohowskiego – właściciela Dobrej i Kórnicy, wmurowana w zewnętrzną ścianę kościoła pw. św. Jan Chrzciciela w Dobrej. Zmarłego przedstawiono jako rycerza stojącego w całej postaci. Płytę cechują stosunkowy dobry poziom warsztatu kamieniarskiego, czego dowodem są precyzyjnie oddane szczegóły fizjonomii zmarłego, częściowo już zatarte z uwagi na upływ czasu.

C. Zespoły rzeźb (świeckie)

1. Moszna, neoklasyczna grupa rzeźbiarska „Diabeł (satyr) z nimfami” na terenie założenia pałacowo-parkowego w Mosznej – ks.B.t.IV-322/15 z 01.07.2015

Wykonana z piaskowca na przełomie XIX i XX w. usytuowana jest na dziedzińcu przed pałacem. Rzeźby zostały objęte ochroną konserwatorską z uwagi na wartości historyczne i artystyczne dzieła, a także zły stan techniczny substancji zabytkowej (ubytki mechaniczne form rzeźbiarskich, odsłonięte metalowe elementy montażowe ze śladami korozji, fragmenty kamienia osypujące się i odpadające).

2. Moszna, tzw. „Brama z gladiatorami” – brama wjazdowa od strony zachodniej z zespołu pałacowo-parkowego – ks.B.t.II-86/06 z 30.10.2006

Twórcą rzeźb gladiatorów, podobnie jak rzeźb lwów tworzących drugą bramę wjazdową do parku, był Fritz Heinemann, berliński rzeźbiarz działający na przełomie XIX i XX w. Odlane w brązie rzeźby gladiatorów stoją na filarach murowanych z surowych ciosów wapiennych. Obie bramy w Mosznej powstały na przełomie XIX i XX w. w stylu neoklasycystycznym. „Brama z gladiatorami” została poddana kompleksowym pracom konserwatorskim w 2011 r.

3. Moszna, tzw. „Brama z lwami” – brama wjazdowa od strony wschodniej z zespołu pałacowo-parkowego – Ks.B.t.II-87/06 z 29.12.2006

Twórcą rzeźb lwów, podobnie jak rzeźb gladiatorów tworzących drugą bramę wjazdową do parku, był berliński rzeźbiarz Fritz Heinemann. Odlane w brązie rzeźby lwów stoją na filarach murowanych z surowych ciosów wapiennych. Pomiędzy filarami ażurowa, metalowa, dwuskrzydłowa brama dekorowana motywami plecionki.

4. Moszna, zespół żardinier-donic znajdujących się na terenie założenia pałacowo-parkowego w Mosznej – ks.B.t.IV-323/1-7/15 z 08.07.2015

Stanowią integralną część wyposażenia założenia. Dekoracja donic nawiązuje do sztuki antycznej z wykorzystaniem motywów girland, masek zwierząt i ludzi, motywów zoomorficznych i roślinnych. Wszystkie obiekty wymagają podjęcia prac konserwatorskich z uwagi na ich zły stan techniczny. Obiekty z obawy ich dalszej destrukcji zostały przeniesione z dziedzińca wschodniego (przy wejściu na teren parku) do oranżerii. Dawniej rozstawione były wokół pałacu na otaczających go dziedzińcach.

Ten rzadko spotykany w Polsce zespół płaskorzeźbionych żardinier został wykonany najprawdopodobniej w XIX w. (być może najstarsze sięgają wieku XVIII).

D. Wyposażenie stadniny koni w Mosznej – ks.B.t.IV-683/1-7/77 z 16.06.1977, ks.B.t.IV-705/78 z 17.06.1978

Na zabytkowe wyposażenie stadniny koni w Mosznej składa się zespół pojazdów konnych – bryczek wykonanych na terenie Polski w latach międzywojennych XX w. oraz jednego powozu produkcji francuskiej. Bryczki posiadały rozmaite przeznaczenia: od gospodarczych, przez spacerowe i wyjazdowe, kończąc na myśliwskich. Najstarszymi egzemplarzami w kolekcji jest francuski powóz typu Victoria z 1 ćw. XX w. oraz sanie myśliwskie z pocz. XX w.

6.4. Zabytki archeologiczne

Stanowiska archeologiczne to wszelkie ślady materialnej działalności człowieka w przeszłości. Zajmują wydzielone wycinki przestrzeni, w obrębie której występują źródła archeologiczne, czyli dawne obiekty, przedmioty i szczątki. Wszystkie znane stanowiska na terenie gminy posiadają Karty Ewidencyjne Zabytku Archeologicznego, przechowywane w Archiwum Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Część stanowisk, znana jedynie z informacji źródłowych, nie posiada dokładnie określonej lokalizacji, nie można jednak wykluczyć, że w przyszłości stan ten ulegnie zmianie. Stanowiska wpisane do rejestru stanowią jedynie niewielki wycinek ogólnej ich liczby.

Stanowiska można podzielić m.in. ze względu na chronologię, funkcję, położenie, obszar występowania, itp. Wyróżnić można stanowiska posiadające własną formę terenową (grodziska, kurhany itp.) i płaskie, częściej spotykane (cmentarzyska, osady, obozowiska lub inne ślady osadnicze), otwarte i zamknięte, osadnicze, kultowe i cmentarne, itp.

Ilość stanowisk archeologicznych może ulegać zmianie, ponieważ nowe zabytki mogą być odkrywane podczas prac ziemnych. Wszystkie stanowiska archeologiczne podlegają ochronie konserwatorskiej, jako istotne źródło wiedzy o pradziejowym osadnictwie. Obszar zewidencjonowanego stanowiska może być przeznaczony pod inwestycje dopiero po przebadaniu i udokumentowaniu znalezisk, a także po uzyskaniu zgody Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Bez zgody OWKZ nie wolno w obrębie stanowiska ani w jego bezpośrednim sąsiedztwie prowadzić żadnego rodzaju prac ziemnych (tj. budowy, roboty instalacyjne, melioracja, zakładanie wybierysk kruszywa i wysypisk śmieci). Konserwator zabytków powinien być niezwłocznie informowany o każdorazowym odkryciu archeologicznym.

Na terenie Gminy znajduje się 20 stanowisk wpisanych do rejestru zabytków archeologicznych województwa opolskiego. Wykaz wszystkich stanowisk archeologicznych o znanej lokalizacji stanowi załącznik do niniejszego *Programu*.

Tab. 4. Zestawienie stanowisk wpisanych do rejestru zabytków

LP	MIEJSCOWOŚĆ	NR AZP	PRZEDMIOT WPISU	NR REJESTRU ZABYTKÓW
1.	Dziedzice	5	osada, okres wpływów rzymskich, wczesne średniowiecze, średniowiecze	A - 606/83
2.	Dziedzice (Ogiernicze)	6	grodzisko; wczesne średniowiecze (XIII w.)	A - 66/68
3.	Kujawy	9	osada; starsza faza wczesnego średniowiecza	A - 596/81
4.	Kujawy	10	osada; wczesne średniowiecze	A - 602/83
5.	Kujawy	12	osada; okres wpływów rzymskich, wczesne średniowiecze	A - 599/81

6.	Kujawy	13	osada; wczesne średniowiecze, średniowiecze	A - 595/81
7.	Kujawy	14	osada; wczesne średniowiecze (IX - X w.)	A - 603/83
8.	Łowkowice	16	osada produkcyjna; okres wpływów rzymskich, średniowiecze	A - 605/83
9.	Moszna	1	grodzisko; średniowiecze	A - 410/75
10.	Moszna	2	grodzisko; średniowiecze	A - 411/75
11.	Raławiczki	2	osada; wczesne średniowiecze, średniowiecze	A - 680/85
12.	Raławiczki	4	osada; kultura przeworska (okres wpływów rzymskich), wczesne średniowiecze, średniowiecze	A - 644/84
13.	Raławiczki	7	osada produkcyjna; okres rzymski, wczesne średniowiecze, średniowiecze	A - 604/83
14.	Strzeleccki	3	osada; neolit (kultura pucharów lejowatych), wczesne średniowiecze, średniowiecze	A - 597/81
15.	Strzeleccki	5	osada; okres wpływów rzymskich, wczesne średniowiecze, średniowiecze	A - 601/81
16.	Strzeleccki	6	osada; okres wpływów rzymskich, wczesne średniowiecze, średniowiecze	A - 607/83
17.	Strzeleccki	8	osada; wczesne średniowiecze, średniowiecze	A - 594/81
18.	Ścigów	8	osada; wczesne średniowiecze, średniowiecze	A - 643/84
19.	Ścigów	9	osada; wczesne średniowieczne	A - 527/79
20.	Ścigów	13	osada produkcyjna; średniowiecze	A - 593/81

Trzy grodziska – w Mosznej i w Dziedzicach (d. Ogiernicze) łączone są z okresem średniowiecza. Grodzisko stożkowe Moszna 1 (A-410/75) znajduje się na terenie parku pałacowego, w pobliżu zakończenia głównej alei – osi widokowej. Ma kształt zbliżony do koła, a jego górna warstwa została zniwelowana podczas urządzania na nim cmentarzyska rodowego właścicieli posiadłości, rodu Thiele-Winklera. Niewielka nekropolia otoczona jest ogrodzeniem łączącym kraty i murowane słupy, prowadzą na nią kamienne stopnie. Owalny obszar porośnięty jest starodrzewiem, w tym masywnymi dębami. Na grodzisku nie został odnaleziony materiał zabytkowy, a jego chronologia określona jest w przybliżeniu.

Ok. 300 m w linii prostej na wschód od niego znajduje się niewielkie grodzisko stożkowe Moszna 2 (A-411/75), również najprawdopodobniej średniowieczne. Położone jest pośrodku pola otoczonego lasem i otoczone kręgiem drzew. Stożek

grodziska jest częściowo zniszczony przez prowadzenie prac rolniczych w jego bezpośredniej bliskości oraz wybieranie piasku.

Grodzisko (lub osada obronna) w Dziedzicach (A-66/68), położone jest na skraju pola uprawnego. Zachowane w postaci lekko wysklepionego pagórka, z miejscowym lekkim obniżeniem terenu będącym zapewne pozostałością fosy. Stanowisko niwelowane jest podczas prac rolniczych, będących czynnikiem niszczącym jego formę zewnętrzną.

Moszna, grodziska na północ od założenia pałacowego (wg www.geoportal.gov.pl)

Pozostałe stanowiska to osady: jedna na terenie sołectwa Dziedzice (z trzech stanowisk zlokalizowanych na tym terenie), pięć na obszarze Kujaw (z szesnastu stanowisk o ustalonej lokalizacji), jedna na terenie Łowkowic (spośród siedemnastu), trzy w Raclawiczkach (z siedmiu), cztery w Strzeleczkach (z czternastu) oraz trzy w Ścigowie (z trzynastu).

Najciekawszy z nich wydaje się kompleks osadniczy w Strzeleczkach, złożony z czterech stanowisk położonych obok siebie wzdłuż brzegu rzeki Białej oraz dalszych czterech w bliskiej okolicy. Na obszarze tym odnawiano znaleziska wytworzone przez ludność kultury pucharów lejkowatych, a także w okresie wpływów rzymskich, wczesnego średniowiecza i średniowiecza, głównie odłamki ceramiki, a także szklane.

Wszystkie te stanowiska użytkowane są jako pola uprawne, w Łowkowicach i Ścigowie (nr 13) położone w pobliżu zabudowań wsi i potencjalnie zagrożone ich rozbudową, pozostałe – w znacznej od nich odległości. W najgorszym stanie jest stanowisko Ścigów 9 (A - 527/79), wczesnośredniowieczna osada położona w pobliżu dawnej piaskowni.

6.6. Dziedzictwo niematerialne⁵

W 2011 r. Polska ratyfikowała Konwencję UNESCO z 2003 r. ws. ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego, tym samym przyjmując na siebie obowiązek stworzenia warunków zapewniających ochronę niematerialnego dziedzictwa kulturowego, polegających w szczególności na:

- prowadzeniu działań mających na celu identyfikację przejawów niematerialnego dziedzictwa kulturowego oraz inwentaryzację tego dziedzictwa w formie jednego lub wielu spisów,
- możliwie jak najpełniejsze zaangażowanie w działania identyfikacyjne, inwentaryzacyjne i ochronne grup, wspólnot i osób związanych z danym dziedzictwem, za ich uprzednią, świadomą i dobrowolną zgodą oraz we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Za realizację założeń konwencji odpowiedzialne jest Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, znaczna część zadań została przekazana do realizacji Narodowemu Instytutowi Dziedzictwa. Na terenie województwa opolskiego koordynacji działań związanych z dziedzictwem niematerialnym podjęło się Muzeum Wsi Opolskiej w Opolu – Bierkowicach.

Niematerialne Dziedzictwo Kulturowe to wg definicji zawartej w Konwencji „praktyki, wyobrażenia, przekazy, wiedza i umiejętności – jak również związane z nimi instrumenty, przedmioty, artefakty i przestrzeń kulturową – które grupy, i w niektórych przypadkach jednostki, uznają za część własnego dziedzictwa kulturowego. To niematerialne dziedzictwo kulturowe, przekazywane z pokolenia na pokolenie, jest stale odtwarzane przez wspólnoty i grupy w relacji z ich otoczeniem, oddziaływaniem przyrody i ich historią oraz zapewnia im poczucie tożsamości i ciągłości, przyczyniając się do wzrostu poszanowania dla różnorodności kulturowej oraz ludzkiej kreatywności [...]”. Jego ochrona oznacza „środki mające na celu zapewnienie przetrwania niematerialnego dziedzictwa kulturowego, w tym jego identyfikację, dokumentację, badanie, zachowanie, zabezpieczenie, promowanie, wzmacnianie i przekazywanie, w szczególności poprzez edukację formalną i nieformalną, jak również rewitalizację różnych aspektów tego dziedzictwa”.

Najważniejszą rolą NDK jest budowanie tożsamości oraz wzmacnianie międzypokoleniowych więzi społecznych. Pozytywnie odbierane i uznawane za wartościowe dziedzictwo niematerialne może być powodem dumy, cechą charakteryzującą i wyróżniającą. Żywe, kultywowane z wewnętrznej potrzeby dziedzictwo niematerialne może być także istotnym czynnikiem zwiększającym atrakcyjność turystyczną regionu, generując jednocześnie nowe miejsca pracy. Należy mieć jednak na uwadze, że skomercjalizowane, agresywne działania, prowadzące do

---

⁵ Wg materiałów Narodowego Instytutu Dziedzictwa.

niekontrolowanej turystyki i nastawione na osiągnięcie maksymalnego zysku, nie tylko nie są oczekiwanym efektem, ale wręcz stanowią zagrożenie dla autentycznego i żywego dziedzictwa kulturowego.

Dziedzinaми, w których może się ono przejawiać są m.in.:

- tradycje i przekazy ustne, w tym język jako nośnik niematerialnego dziedzictwa,
- sztuki widowiskowe i tradycje muzyczne,
- praktyki społeczno-kulturowe,
- wiedza i praktyki dotyczące przyrody i wszechświata,
- wiedza i umiejętności związane z rzemiosłem tradycyjnym.

Planowane jest utworzenie w każdym województwie Regionalnego Inwentarza Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego.

Identyfikacja i inwentaryzacja NDK powinna być dokonywana przez osoby należące do społeczności depozytariuszy lub przez organizacje zewnętrzne, ale w ścisłej współpracy i za zgodą danej wspólnoty.

W trakcie tworzenia jest Krajowa Lista Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego, będąca spisem z terenu Polski przejawów żywego dziedzictwa niematerialnego. Lista ta ma charakter wyłącznie informacyjny i zawiera opis zjawisk na niej zamieszczonych, ich rys historyczny, informacje o miejscu występowania, znaczeniu dla praktykujących je społeczności, itp.

Proces naboru wniosków jest ciągły; wzór wniosku i wskazówki dot. jego wypełnienia znajdują się na stronie poświęconej dziedzictwu niematerialnemu:

www.niematerialne.nid.pl.

Decyzja o tym, który element dziedzictwa powinien zostać szczególnie wyeksponowany i objęty ochroną (np. poprzez promowanie, wzmacnianie tego elementu), powinna należeć do lokalnej społeczności depozytariuszy i nie może być podejmowana odgórnie.

Fotorelacja z Wystawy Stołów Wielkanocnych w 2014 r. w Strzeleczkach (fot. Tygodnik Krapkowicki)

Mieszkańcy miejscowości w gminie kultywują śląskie obrzędy i zwyczaje, zachowane są lokalne przysłowia i regionalizmy mowy. Szczególnie kultywowane są tradycje związane z obchodami Wielkanocy: sposób wyrobu kroszonek i stroików wielkanocnych. W 2014 r. w Strzeleczkach odbyła się Wystawa Stołów Wielkanocnych, na której prezentowane były dekoracje i potrawy przygotowane przez panie należące do kół Związku Śląskich Kobiet Wiejskich. Ze Strzeleczkami związana jest historyczna postać śląskiego rozbójnika Karola Pistulki, według legendy ukrywającym się przed pościgiem w studni w pobliżu rynku. Bardziej współczesne, lecz także warte podkreślenia są tradycje związane z hodowlą koni na terenie gminy.

7. Realizacja i finansowanie przez Gminę Strzeleccką zadań z zakresu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami

7.1. Ochrona zabytków

Ochrona zabytków znajdujących się na terenie gminy Strzelecckiej, w rozumieniu *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, należy do jednych z obowiązków i kompetencji samorządu gminnego. Gmina Strzeleccka wykazuje dbałość o własne dziedzictwo kulturowe poprzez trzy podstawowe zadania:

- opracowanie aktualnej Gminnej Ewidencji Zabytków,
- uchwalenie Programu Opieki nad Zabytkami,
- udzielanie dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków.

Podstawowym narzędziem określającym kierunki działań oraz szczegółowe zadania jest niniejszy dokument – *Program Opieki nad Zabytkami Gminy Strzelecckiej*, określający perspektywę realizacji na lata 2017-2020. Okres ten przypada na drugą połowę finansowania projektów ze środków unijnych, stąd niezwykle ważny jest ciągły monitoring wszystkich możliwych źródeł pozyskiwania pieniędzy, by optymalnie wykorzystać pozostałe fundusze strukturalne, co jest szczególnie istotne w perspektywie niepewności unijnego finansowania po roku 2020.

Ochrona zabytków w tym najbardziej dosłownym znaczeniu to przede wszystkim określenie prawnych możliwości finansowania prac konserwatorskich oraz przekazywanie na te cele odpowiednich środków. Zasady udzielania dotacji celowych z budżetu Gminy Strzelecckiej na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków zostały określone w uchwale Uchwały Nr XI/59/07 Rady Gminy Strzelecckiej z dnia 6 września 2007 r.

Rada Gminy Strzelecckiej w ostatnich dwóch latach na mocy tejże uchwały udzieliła wsparcia finansowego na łączną kwotę 50 000 zł dla następujących zadań przy zabytkach:

2015:

10 000 zł – Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Marcina w Strzeleczkach – wymiana pokrycia dachowego wraz z wymianą obróbek blacharskich przybudówek kościoła parafialnego pw. św. Marcina w Strzeleczkach (prace w 2016 r.).

2016:

28 000 zł – Parafia Rzymskokatolicka pw. Św. Jana Chrzciciela w Dobrej – wymiana pokrycia dachowego prezbiterium z blachy ocynkowej na pokrycie łupkiem budynku kościoła parafialnego pw. św. Jana Chrzciciela w Dobrej (prace w 2017 r.);

12 000 zł – Parafia Rzymskokatolicka pw. Nawiedzenia NMP w Komornikach – prace konserwatorskie – prace demontażowo-konserwacyjne części organowych, rekonstrukcja głosów organowych, rekonstrukcja układu zasilania organów w kościele parafialnym pw. Nawiedzenia NMP w Komornikach (prace w 2017 r.).

Jednym z postulatów *Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Strzeleczerki* jest kontynuacja przyznawania dotacji właścicielom zabytków i w miarę możliwości finansowych rezerwowania w corocznej uchwale budżetowej środków przeznaczanych na ten cel. Dotacje celowe mogą w pierwszej kolejności otrzymywać właściciele zabytków (wpisanych do rejestru zabytków) znajdujących się w złym stanie technicznym (np. dotkniętych nieszczęśliwymi wydarzeniami losowymi, pożarami czy powodziami) lub posiadających duże znaczenie dla lokalnej społeczności, promocji regionu. Taka forma wsparcia może też częściowo pokryć wkład własny beneficjentów, którzy pozyskali dotacje z funduszy europejskich na realizację większych projektów zakładających prace rewitalizacyjne i konserwatorskie. Działania takie oprócz poprawy stanu technicznego zabytków pozytywnie wpłyną na lokalne społeczeństwo i zmobilizują właścicieli zabytków (nie tylko tych wpisanych do rejestru) do intensyfikacji działań zmierzających do poprawy stanu zachowania zabytków.

W ramach aktualizacji zapisów ww. uchwały można by rozszerzyć katalog zabytków, którym przysługiwałaby dotacja na prace konserwatorskie o obiekty ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków dzięki nowelizacji w 2017 r. *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*.

Kolejnym źródłem finansowania zadań z zakresu kultury i ochrony zabytków z budżetu Gminy Strzeleczerki mogą być częściowo środki corocznie rezerwowane w *Programie współpracy Gminy Strzeleczerki z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego*. Podmioty te (a więc stowarzyszenia, fundacje, parafie), które są adresatem *Programu*, mechanizmu finansowania zadań własnych Gminy Strzeleczerki mogłyby ubiegać się o środki na działalność kulturalną i społeczną, często odbywającą się w zabytkowych obiektach lub w ich bezpośrednim otoczeniu. Takie wsparcie wymagałoby jednak dopisania w *Programie* interesującego nas obszaru tematycznego do priorytetowych zadań publicznych na dany rok.

Tablice informujące o udzielonych dotacjach na prace konserwatorskie i remonty przy kościele pw. św. Marcina w Strzeleczerkach

7.2. Opieka nad zabytkami

Drugim ustawowym zadaniem Gminy Strzeleczy jest opieka nad obiektami zabytkowymi, które są własnością samorządu. Łączy się to z obowiązkiem ich pielęgnowania i dbania o dobry stan techniczny, prowadzenie bieżących remontów, finansowanie prac konserwatorskich oraz pozyskiwanie na nie środków zewnętrznych. Gmina Strzeleczy jest właścicielem jednego obiektu wpisanego do rejestru zabytków nieruchomości, trzech wpisanych do rejestru zabytków ruchomych oraz kilku ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków.

Tab. Wykaz obiektów należących do Gminy Strzeleczy wpisanych do rejestru zabytków woj. opolskiego

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Datowanie	Nr rejestru
ZABYTKI NIERUCHOME				
1.	Dobra	Część terenu zabytkowego parku pałacowego	2 poł. XIX w.	91/84 z 26.01.1984 r.
ZABYTKI RUCHOME				
1.	Strzeleczy	Rzeźba św. Jana Nepomucena na Rynku	k. XVIII w., 1920	Ks.B.t.I-159/59 z 22.10.1959 r.
2.	Strzeleczy	Rzeźba św. Jana Nepomucena przy ul. Opolskiej 2	2 ćw. XVIII w.	Ks.B.t.V-858/91 z 6.05.1991 r.
3.	Moszna	Brama wjazdowa tzw. „Brama z gladiatorami” z zespołu pałacowo-parkowego	XIX / XX w.	ks.B.t.II-86/06 z 30.10.2006 r.

Gmina Strzeleczy może pochwalić się efektywnym wykorzystaniem w ostatnich latach środków unijnych przeznaczonych na prace konserwatorskie i restauratorskie przy zabytkach należących do samorządu lokalnego. Dofinansowania pochodziły głównie z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (działanie „Odnowa i rozwój wsi” oraz „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” – Program LEADER). W latach 2011-2014 zrealizowano następujące projekty:

- **Remont konstrukcyjno-konserwatorski bramy wjazdowej na terenie założenia parkowo-pałacowego w Mosznej tzw. Brama z Gladiatorami (2011)**

W grudniu 2011 r. zakończono remont konstrukcyjno-konserwatorski bramy wjazdowej na terenie założenia parkowo pałacowego w Mosznej. Projekt był dofinansowany z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi”. Całkowity koszt wykonania prac wyniósł prawie 180 tys. zł, z czego Gmina otrzymała dofinansowanie w wysokości prawie 90 tys. zł.

„Brama z gladiatorami” w Mosznej powstała na przełomie XIX i XX w. w stylu neoklasycystycznym. Składa się z rzeźb gladiatorów odlanych w brązie i pylonów – filarów zbudowanych z surowych wapiennych ciosów. Projekt zakładał kompleksową

konserwację zarówno rzeźb jak i pylonów: oczyszczono powierzchnie lic kamieni z wtórnych nawarstwień zanieczyszczeń, naprawiono spękania i rozwarstwienia murowanego pylonu, uzupełniono ubytki kamieni, zrekonstruowano spoiny, usunięto szkodliwe warstwy korozji z metalowej powierzchni obu rzeźb obu gladiatorów z pozostawieniem naturalnej patyny brązu, zrekonstruowano głównie mieczy, uzupełniono ubytki metalu, uzupełniono ubytki formy po kulach, pokryto powierzchnie brązu warstwami PME oraz woskiem mikrokrystalicznym.

„Brama z Gladiatorami” w trakcie prac konserwatorskich oraz po ich zakończeniu
(źródło: www.strzeleccki.pl).

- **Renowacja barokowej figury Św. Jana Nepomucena na Rynku w Strzeleckach (IV-VI 2012).**

Prace konserwatorskie przy barokowej figurze św. Jana Nepomucena na Rynku w Strzeleckach polegały na oczyszczeniu, uzupełnieniu ubytków, wzmocnieniu figury i postumentu, zabezpieczeniu środkami konserwującymi, a także odtworzeniu metalowego ogrodzenia wokół figury, zdemontowanego na początku lat 70-tych XX w. Prace konserwatorskie, również przy figurze św. Jana Nepomucena przy ul. Opolskiej, zostały dofinansowane w ramach Programu „Leader” (PROW) za pośrednictwem LGD Stowarzyszenie „Partnerstwo Borów Niemodlińskich”. Z budżetu Gminy wydano na prace konserwatorskie 40 500 zł.

Zabytkowa rzeźba w trakcie prac konserwatorskich (źródło: www.strzeleccki.pl) oraz stan obecny.

- **Renowacja figury św. Jana Nepomucena przy ul. Opolskiej w Strzeleczkach (IV-VII 2013)**

Zadaniem prac konserwatorskich przy zabytku było przede wszystkim przywrócenie strukturze kamienia prawidłowego stanu technicznego, dla ochrony jego materialnych i artystycznych wartości. Jednocześnie wyeliminowano przyczyny zniszczeń, a także profilaktycznie zabezpieczono historyczny i wtórnie użyte materiały przed dalszą destrukcją, poprzez zastosowanie bariery hamującej swobodne wnikanie wody opadowej. Przeprowadzono również konserwację techniczno-estetyczną mającą na celu uzupełnienie większych ubytków oraz retusze stylistyczno-formalne najbardziej zniszczonych elementów i detali rzeźbiarsko-architektonicznych. Ponadto „uczytelniono” inskrypcje na ścianie frontowej postumentu, wykonano aureolę wokół głowy Świętego oraz naprawiono kute ogrodzenie okalające figurę. Z budżetu Gminy wydano na prace konserwatorskie 74 000 zł.

Zabytkowa rzeźba w trakcie prac konserwatorskich (źródło: www.strzeleccki.pl) oraz stan obecny.

- **Renowacja kapliczki - dzwonnicy w Smolarni (2014)**

W 2014 r. zakończono renowację kapliczki – dzwonnicy przy ul. Opolskiej w Smolarni. Całkowity koszt inwestycji to 73 900 zł (wraz z wykonaniem dokumentacji technicznej), z czego dofinansowanie ze środków PROW to 45 179 zł. Kapliczka wykonana pod koniec XIX w. jest ujęta w Gminnej Ewidencji Zabytków.

W ramach prac konserwatorskich m.in.:

- usunięto zawilgocone i skorodowane tynki wewnątrz kapliczki, osuszono ściany,
- wymieniono konstrukcję drewnianej sygnaturki,
- usunięto zniszczone spoiny poprzez mechaniczne wykucie oraz podcięcie zapraw,
- usunięto mocno zdestruktowane cegły i wykonano rekonstrukcje,
- oczyszczono lica cegły,
- wypełniono i skleiono szczeliny i pęknięcia w strukturze muru,
- uzupełniono ubytki formy cegieł, większe rekonstrukcje wzmocnione zostały niewidocznym zbrojeniem klejonym do cegły,
- ujednolicono powierzchnie tynków uzupełnianych i zachowanych,
- naprawiono stylizowaną kratę wejściową,
- wykonano opaskę infiltrującą w pasie przyziemia wokół kapliczki.

Kapliczka – dzwonnica w Smolarni w trakcie prac konserwatorskich oraz po ich zakończeniu

(źródło: www.strzeleccki.pl).

7.3. Promocja materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego

Ważnym elementem szeroko pojętego zarządzania dziedzictwem kulturowym jest promocja i upowszechnianie wiedzy o zabytkach, historii i tradycjach regionu. Od wielu już lat takie działania są integralnym elementem promocji turystycznej każdego regionu. Silną stroną działalności Gminy Strzeleccki są inicjatywy i działania związane właśnie z kulturalną i turystyczną promocją gminy.

Instytucją wspierającą Gminę Strzeleccki oraz realizującą część zadań Gminy w zakresie kultury i dziedzictwa kulturowego jest Gminny Ośrodek Kultury

w Strzeleckach. Należą do nich tzw. działania „miękkie” mające na celu szeroko pojętą edukację kulturalną, popularyzację lokalnej tradycji i historii oraz szerokimi ramami edukację społeczeństwa. Ośrodek wraz z Gminą corocznie organizuje imprezy i festyny związane ze śląskimi tradycjami i obrzędami, m.in.: dożynki gminne, warsztaty i konkursy kroszonkarskie, jasełka, plenery, malarskie oraz Dni Gminy Strzelecki.

Gminny Konkurs Kroszonkarski w 2016 r. (źródło: www.strzelecki.pl)

Prezentacja koron żniwnych podczas Dożynek Gminnych w 2016 r. (źródło: www.strzelecki.pl)

Działania te, choć często nie są związane bezpośrednio z zabytkami, stanowią najlepszą formę pozytywnego oddziaływania na społeczeństwo i jego edukację, podejścia do regionalnej historii, co w przyszłości zaprocentuje zmianą podejścia do tematyki dziedzictwa i większym zaangażowaniem w ochronę i pielęgnację zabytków.

Warto podkreślić, że na część tych przedsięwzięć sprawnie pozyskiwane są środki zewnętrzne, głównie dzięki współpracy z czeskim partnerem – Gminą Dvorce i wspólnym korzystaniu ze środków finansowych w ramach Funduszu Mikroprojektów Euroregionu Pradziad.

8. Analiza szans i zagrożeń dla środowiska kulturowego gminy Strzeleccki

W celu sprecyzowania priorytetów i kierunków działań *Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Strzeleccki na lata 2017-2020* oraz określenia możliwości w zakresie ochrony i promocji zabytków gminy przeprowadzono uproszczoną analizę SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats). Poniższa analiza jest narzędziem pomocnym do określenia mocnych i słabych stron środowiska kulturowego (czynników wewnętrznych) oraz szans i zagrożeń (czynników zewnętrznych) mających realny wpływ na jego stan oraz perspektywy ochrony zabytków.

MOCNE STRONY ŚRODOWISKA KULTUROWEGO

- istnienie zespołu pałacowo-parkowego w Mosznej: marki turystycznej gminy (dobry stan zachowania oraz szerokie wypromowanie w skali krajowej)
- dobry stan techniczny obiektów wpisanych do rejestru zabytków
- dobrze rozwinięta sieć bibliotek, domów kultury, świetlic wiejskich
- gospodarność mieszkańców gminy – dbałość o porządek i estetykę posesji
- aktywność społeczna mieszkańców
- znaczne zasoby leśne, w tym część Borów Niemodlińskich, o walorach turystycznych
- różnorodność flory i fauny na terenach leśnych
- wyznaczone atrakcyjne szlaki dla turystyki rowerowej, pieszej i konnej
- istniejące na terenie gminy pozostałe zespoły pałacowo-parkowe (Dobra)
- przebiegająca przez gminę linia kolejowa
- niski poziom zanieczyszczenia środowiska
- zachowany w znacznym stopniu historyczny układ przestrzenny wsi oraz tradycyjny układ zagrody, wysokie wartości dziedzictwa kulturowego wsi – głównie wsi Strzeleccki, Komorniki, Kujawy i Raclawiczki (wg oceny Zespołu ds. Zachowania Dziedzictwa Kulturowego Wsi)
- wyróżnienie w 2013 r. w konkursie na „Najlepszą Przestrzeń Publiczną Województwa Opolskiego” dla przedsięwzięcia pn. „Przebudowa Rynku w Strzelecckach” (za udaną rewaloryzację Rynku, poprawiającą funkcjonowanie społeczne i przestrzenne kluczowego placu publicznego miejscowości, w szczególności za podniesienie jej walorów estetycznych)
- wysoka świadomość wśród mieszkańców historii Śląska, jego wielokulturowości i związanych z tym tradycjami i obrzędami
- dobre warunki sprzyjające rozwojowi agroturystyki i ekoturystyki;
- rozwinięta współpraca transgraniczna z gminami partnerskimi: Bitburg-Land (Nadrenia-Palatynat) oraz Dvorce (Kraj morawsko-śląski)
- pozyskiwane środki unijne

SŁABE STRONY ŚRODOWISKA KULTUROWEGO

- znaczna utrata tkanki zabytkowej
- utrata wartości artystycznych i historycznych w wyniku modernizacji budynków
- brak nagród i wyróżnień w konkursie „Piękna Wieś Opolska”
- brak muzeów i izb tradycji
- mała ilość gospodarstw agroturystycznych
- niedostateczne zagospodarowanie miejscowości atrakcyjnych turystycznie
- nieczynna linia kolejowa Krapkowice-Prudnik
- brak miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gminy
- niski stopień rozwoju infrastruktury rekreacyjnej
- brak rozwiniętej bazy turystycznej
- niewykorzystanie potencjału agroturystycznego gminy
- migracja młodszych pokoleń i związane z tym zatracanie więzi z regionem
- mała świadomość posiadanych wartości krajobrazu wiejskiego związanych z architekturą
- brak na terenie gminy zarejestrowanych społecznych opiekunów zabytków

SZANSE DLA OCHRONY ZABYTKÓW

- możliwość wykorzystania potencjału środowiskowego pod rozwój agroturystyki
- możliwość wykorzystania środków unijnych
- dalszy rozwój stosunków partnerskich między gminami oraz podmiotami gospodarczymi
- rozwój współpracy międzynarodowej, szczególnie w obszarze samorządu (współpraca z gminami zagranicznymi)
- wykorzystanie nieformalnych kontaktów ludności miejscowej z zagranicą
- możliwość rozwoju gospodarstw agroturystycznych
- możliwość wykorzystania linii kolejowej dla celów upowszechniania turystyki
- promocja terenów atrakcyjnych
- wykorzystanie walorów krajobrazowo-przyrodniczych Borów Niemodlińskich i pozostałych terenów leśnych
- turystyczne wykorzystanie rękodzielnictwa artystycznego
- możliwość wykorzystania rzek w Białej i Osobłogi do wytwarzania energii odnawialnej
- opracowanie „produktu turystycznego” gminy

ZAGROŻENIA DLA OCHRONY ZABYTKÓW

- emigracja młodych, wykształconych osób z terenu Gminy
- starzejące się społeczeństwo
- zmniejszenie środków finansowych dla samorządów
- słaba świadomość ekologiczna, powodująca narastające zanieczyszczenie środowiska
- szybka degradacja zabytków techniki związana z lekceważeniem zabytkowej infrastruktury kolejowej przez właściciela
- postępująca modernizacja wsi, prowadzona bez poszanowania zabytkowej substancji
- brak profesjonalnej i ciągłej informacji o zabytkach oraz dostatecznego oznakowania zabytków
- negatywne nastawienie części właścicieli i użytkowników do ochrony zabytków, postrzeganej nie jako szansa zachowania wspólnego dziedzictwa, a źródło represji i ograniczeń.

Największym atutem Gminy Strzeleczy jest jej potencjał turystyczny, a przede wszystkim agroturystyczny, zwłaszcza w obszarze tworzenia takich gospodarstw w zabytkowych obiektach. Niewątpliwą zaletą jest malownicze położenie gminy w bliskim sąsiedztwie Borów Niemodlińskich, co w połączeniu z rozległymi polami i łąkami oraz dość dobrze zachowanymi historycznymi układami ruralistycznymi tworzy harmonijny krajobraz kulturowy śląskiej wsi. Wiodącym produktem turystycznym gminy jest znany w całym kraju pałac w Mosznej wraz z założeniem parkowym i stadnią koni.

Do obszarów problemowych, wymagających podjęcia natychmiastowych działań rewitalizacyjnych należą zdewastowane folwarki, młyny i zabudowania gospodarcze. Zagrożeniem dla dziedzictwa kulturowego jest nieprzemyślana modernizacja obiektów mieszkalnych, podczas których znika zabytkowa stolarka okienna i drzwiowa, detal architektoniczny, przez co zatracany jest dawny charakter budynków.

9. Założenia programowe dokumentu

9.1. Priorytety i główne kierunki działań *Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Strzeleczki*

Nadrzędnym priorytetem ochrony dziedzictwa kulturowego i opieki nad zabytkami w gminie Strzeleczki powinny być takie działania administracji samorządowej oraz właściwych instytucji, które umożliwiałyby oraz ułatwiałyby właścicielom i użytkownikom obiektów zabytkowych systematyczną poprawę stanu technicznego poprzez bieżące remonty, adaptacje i rewitalizacje.

W perspektywie wieloletniej polityka Gminy powinna być przede wszystkim nakierowana na zachowanie w jak najlepszym stanie zabytków, ich ochronę przed degradacją oraz na działania związane z edukacją kulturalną oraz promocją obiektów i terenów ważnych dla historii regionu.

Termin i zakres realizacji przedstawionych poniżej działań uzależniony jest od czynników zewnętrznych (polityki państwa, sytuacji gospodarczej, obowiązującego prawa), efektywnego wykorzystania możliwych źródeł finansowania oraz planowych i sprawnych działań samorządu lokalnego w zakresie ochrony zabytków.

PRIORYTET 1
ZARZĄDZANIE DZIEDZICTWEM KULTUROWYM
KIERUNKI DZIAŁAŃ : Zahamowanie procesu degradacji lokalnych zabytków Rewitalizacja dawnych folwarków Podnoszenie rangi obiektów i zespołów zabytkowych
PRIORYTET 2
OCHRONA KRAJOBRAZU KULTUROWEGO NA OBSZARACH WIEJSKICH
KIERUNKI DZIAŁAŃ : Zachowanie historycznych układów ruralistycznych w połączeniu z ochroną przyrody Poprawa wizerunku przestrzeni publicznej na terenach wiejskich Rozwój turystyki i gospodarki z wykorzystaniem obiektów i terenów zabytkowych
PRIORYTET 3
EDUKACJA HISTORYCZNA – PROMOCJA DZIEDZICTWA NIEMATERIALNEGO
KIERUNKI DZIAŁAŃ : Wzrost poziomu edukacji historycznej nt. regionalnego dziedzictwa kulturowego Promocja lokalnych walorów zabytkowych, tradycji i obrzędów śląskich Zwiększanie atrakcyjności zabytków na potrzeby społeczne, turystyczne i edukacyjne

9.2. Propozycje zadań Programu w perspektywie długo- i krótkoterminowej

Priorytet 1 – Zarządzanie dziedzictwem kulturowym		
<u>Zadania w perspektywie długoterminowej</u>	Podmiot realizujący zadanie	Potencjalne źródła finansowania
realizowanie zadań własnych samorządu gminnego w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	Gmina Strzeleccki	budżet Gminy, środki krajowe i unijne
realizacja i egzekwowanie zapisów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego	Gmina Strzeleccki	budżet Gminy
monitoring realizacji <i>Programu</i> – powołanie Zespołu ds. monitoringu realizacji GPOnZ, sporządzanie w cyklu dwuletnim sprawozdań z realizacji <i>Programu</i>	Wójt Strzelecceck, Gmina Strzeleccki	budżet Gminy
ściśła współpraca z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Opolu	Gmina Strzeleccki, WUOZ	budżet Gminy, budżet OWKZ
udział Gminy Strzeleccki jako partnera merytorycznego i finansowego w projektach dot. rewitalizacji obiektów i obszarów zabytkowych	Gmina Strzeleccki	budżet Gminy, środki unijne
szkolenia pracowników Urzędu Gminy w zakresie ochrony zabytków oraz pozyskiwania środków finansowych, sporządzania wniosków na remonty i prace konserwatorskie przy zabytkach oraz ich i promocję	Gmina Strzeleccki	budżet Gminy, środki unijne

<u>Zadania w perspektywie krótkoterminowej</u>	Podmiot realizujący zadanie	Potencjalne źródła finansowania
coroczne rezerwowanie w budżecie Gminy środków finansowych na dotacje do prac konserwatorskich i remontów oraz na promocję dziedzictwa kulturowego regionu	Rada Gminy Strzeleczy	budżet Gminy
kontynuacja udzielania dotacji celowych na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych	Rada Gminy Strzeleczy	budżet Gminy
aktualizacja zasad udzielania dotacji celowych na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane – rozszerzenie katalogu o obiekty ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków	Rada Gminy Strzeleczy	budżet Gminy
udzielanie dotacji celowych na prace konserwatorskie i restauratorskie przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków ruchomych, np. elementach wyposażenia kościołów (ołtarze, ambony) a w szczególności przy instrumentach organowych (m.in. w Komornikach, Pisarzowicach, Kujawach i Raławiczkach)	Rada Gminy Strzeleczy	budżet Gminy
udzielanie dotacji do ww. prac konserwatorskich będących jednocześnie dla właścicieli zabytków wkładem własnym do projektów współfinansowanych ze środków UE	Rada Gminy Strzeleczy, właściciele zabytków	budżet Gminy, środki unijne
utrzymywanie w dobrym stanie, prowadzenie robót budowlanych i prac konserwatorskich przy obiektach zabytkowych należących do Gminy Strzeleczy	Gmina Strzeleczy	budżet Gminy, środki unijne, ministerialne, WFOSiGW
uwzględnienie w opracowywanej zmianie <i>Studium</i> ochrony zabytków, w szczególności dotyczących ochrony układów ruralistycznych na obszarach wiejskich	Gmina Strzeleczy	budżet Gminy
opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla pozostałych miejscowości w gminie Strzeleczy	Gmina Strzeleczy	budżet Gminy
szukanie i pozyskiwanie środków finansowych na prace remontowe i konserwatorskie przy zabytkach należących do Gminy	Gmina Strzeleczy	środki ministerialne, unijne, WFOSiGW

promowanie i nagradzanie „dobrych praktyk” konserwatorskich przy obiektach zabytkowych (np. w postaci nagrody lub certyfikatu Wójta Strzeleczek)	Gmina Strzeleccki	budżet Gminy
kreowanie pozytywnego wizerunku Gminy jako przyjaznej ochronie własnego dziedzictwa kulturowego, informowanie o możliwościach pozyskania środków finansowych, organizowanie szkoleń, spotkań, konsultacji społecznych	Gmina Strzeleccki	budżet Gminy
zachowanie najcenniejszych kompozycji i dekoracji ścian szczytowych (pierwotny układ otworów okiennych, niewielkie kapliczki, inicjały właścicieli itp.)	właściciele obiektów zabytkowych	
zachowanie detalu architektonicznego przy remontach elewacji budynków, wtórne wykorzystanie detalu (np. laub)	właściciele obiektów zabytkowych	
podjęcie działań zmierzających do rewitalizacji dawnych zespołów folwarków – nadania nowych funkcji i kompleksowych remontów i prac konserwatorskich	właściciele obiektów zabytkowych, OWKZ, Gmina Strzeleccki	środki unijne, ministerialne, WFOSiGW
przeprowadzenie inwentaryzacji mogił i krzyży na terenie gminy, wypracowanie strategii ich ochrony oraz ujednolicenie ich oznakowania	Gmina Strzeleccki	budżet Gminy
podnoszenie rangi obiektów i zespołów zabytkowych, przede wszystkim poprzez wpis do rejestru zabytków. Wysokie wartości zabytkowe posiadają m.in.: <ul style="list-style-type: none"> kościół par. pw. Nawiedzenia NMP w Komornikach wraz z otaczającym murem, wyposażenie i wystrój kościoła par. pw. Nawiedzenia NMP w Komornikach, pałac w Kujawach, zespół budynków stadniny koni w Mosznej, wyposażenie kościoła par. pw. Trójcy Świętej w Kujawach (uzupełnienie) instrument organowy z prospektem z kościoła par. pw. św. Marcina w Strzeleczkach instrument organowy z prospektem z kościoła par. pw. św. Jana Chrzciciela w Dobrej 	właściciele obiektów zabytkowych, OWKZ	właściciele obiektów zabytkowych, OWKZ

<p>w zależności od stanu technicznego obiektów zabytkowych proponuje się podjąć następujące działania i prace konserwatorskie (zgodnie z Tabelą nr 2, s. 38):</p> <p>A. <u>dla zabytków w bardzo dobrym stanie:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - promocja obiektów, udostępnianie ich dla zwiedzających; - wykonanie iluminacji; - utrzymanie w dobrym stanie elementów wyposażenia; - dbałość o zachowanie historycznego detalu architektonicznego; <p>B. <u>dla zabytków w dobrym stanie</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - bieżące prace konserwatorskie w zakresie elewacji, otoczenia i wyposażenia; - montaż zabezpieczeń przeciwpożarowych i przeciwwłamaniowych; - zakładanie opasek drenażowych i izolacji pionowych; - wykonanie iluminacji elewacji; - prace pielęgnacyjne i porządkowe przy założeniach zabytkowej zieleni; <p>C. <u>dla zabytków zagrożonych, nieużytkowanych, zaniedbanych</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - prace w zależności od potrzeb indywidualnych: kompleksowe prace rewitalizacyjne, zmiany sposobu użytkowania lub znalezienie nowego użytkownika i odpowiedniej nowej funkcji, - kompleksowa rewaloryzacja założeń zieleni (parków, alei);	<p>właściciele obiektów zabytkowych</p> <p><u>Gmina Strzeleczyki:</u> promocja i rozpowszechnianie informacji</p>	<p>środki prywatne, budżet Gminy, Powiatu Krapkowickiego i Województwa Opolskiego, OWKZ, środki krajowe i unijne</p>
---	---	--

Priorytet 2 – Ochrona krajobrazu kulturowego na obszarach wiejskich		
<u>Zadania w perspektywie długoterminowej</u>	Podmiot realizujący zadanie	Potencjalne źródła finansowania
dążenie do zachowania ładu przestrzennego na zabytkowych obszarach gminy, np. poprzez opracowanie katalogu tradycyjnych, regionalnych form budynków i małej architektury na terenie gminy do wykorzystania podczas prac remontowych	Gmina Strzeleccki, OWKZ	budżet Gminy, środki unijne
współpraca z instytucjami muzealnymi, oświatowymi i organizacjami pozarządowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami oraz krajobrazu kulturowego	Gmina Strzeleccki, JST, instytucje kultury	budżety JST, środki prywatne
wykorzystanie naturalnych zasobów gminy, w tym Borów Niemodlińskich oraz rzeki Osobłogi do promocji dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego gminy	Gmina Strzeleccki	budżet Gminy, środki unijne
ochrona i promocja dziedzictwa archeologicznego jako elementu dziedzictwa kulturowego – oznakowanie grodzisk (tablice informacyjne)	Gmina Strzeleccki, OWKZ	budżet Gminy
uwzględnianie dziedzictwa kulturowego wsi opolskiej jako potencjału rozwojowego gminy	Gmina Strzeleccki	budżet Gminy
rozwój gospodarstw agroturystycznych w zabytkowych obiektach budownictwa wiejskiego, oparty na promocji tradycji i dziedzictwa kulturowego	Gmina Strzeleccki, JST, OROT	budżet Gminy, środki unijne (PROW, PWT)
realizacja zapisów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w zakresie ochrony układów ruralistycznych	Gmina Strzeleccki	budżet Gminy
kompleksowa i rozłożona na kilka etapów rewitalizacja przestrzeni wiejskich	Gmina Strzeleccki	Budżet Gminy, środki krajowe i unijne
wspieranie projektów pośrednio związanych z opieką nad zabytkami i zagospodarowaniem obiektów zabytkowych	Gmina Strzeleccki	Budżet Gminy, środki krajowe i unijne

<u>Zadania w perspektywie krótkoterminowej</u>	Podmiot realizujący zadanie	Potencjalne źródła finansowania
wykonanie i umieszczenie przy zabytkach ujednoliconych tablic informacyjnych, zawierających informacje o ich historii i wartościach	Gmina Strzeleccki	budżet gminy, RPO WO
udział sołectw w konkursie na „Piękną Wieś Opolską”	sołectwa, Gmina Strzeleccki	budżety sołectw oraz Gminy
dbałość o zachowanie linii zabudowy, niezależnie od ochrony pojedynczych, najcenniejszych budynków, dążenie do utrzymania układu przestrzennego wsi (skali zabudowy, układu budynków), wyeksponowanie istotniejszych budynków użyteczności publicznej (szkoły, remizy, gospody, itp.) i charakterystycznych dla miejscowości	właściciele obiektów zabytkowych, Gmina Strzeleccki	
rewitalizacja zabytkowych parków (m.in. w Kujawach)	właściciele obiektów zabytkowych	WFOŚiGW, środki unijne
bieżąca pielęgnacja parków, terenów zielonych, zieleni przydomowej, m.in. poprzez wycinkę samosiejek	właściciele obiektów zabytkowych	WFOŚiGW
rewitalizacja historycznych centrów wsi, m.in. w Strzeleczkach	Gmina Strzeleccki	budżet gminy, środki unijne

Priorytet 3 – Edukacja historyczna – promocja dziedzictwa niematerialnego		
<u>Zadania w perspektywie długoterminowej</u>	Podmiot realizujący zadanie	Potencjalne źródła finansowania
wykorzystanie walorów zabytkowych, kulturowych i przyrodniczych, bogatej tradycji śląskiej jako czynnika wpływającego na rozwój i promocję gminy oraz regionu	Gmina Strzeleccki, NGO	budżet Gminy
podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność gminy oraz zabytków dla potrzeb edukacyjnych, społecznych i turystycznych	Gmina Strzeleccki, JST, NGO, instytucje oświatowe i kulturalne	budżet Gminy
zachęcanie mieszkańców do prowadzenia działalności agroturystycznej	Gmina Strzeleccki	budżet Gminy, środki unijne (PROW, PWT)
wspieranie badań i dokumentacji dziedzictwa kulturowego gminy oraz regionu, w tym dziedzictwa niematerialnego	Gmina Strzeleccki	budżet Gminy
wspieranie tworzenia izb tradycji, izb regionalnych, adaptacja budynków przemysłowych (np. dawnych młynów) na „żywe” muzea techniki	NGO, Gmina Strzeleccki, społeczni opiekunowie zabytków	Budżet Gminy, środki krajowe i unijne
<u>Zadania w perspektywie krótkoterminowej</u>	Podmiot realizujący zadanie	Potencjalne źródła finansowania
promowanie i wspieranie działań lokalnych stowarzyszeń działających na rzecz rozwoju kultury i ochrony zabytków	Gmina Strzeleccki, instytucje kultury	budżet Gminy
tworzenie lokalnych izb o charakterze muzealnym i ich promocja	NGO, sołectwa, Gmina Strzeleccki	budżet Gminy, środki unijne (PROW)

działania promocyjne, edukacyjne, kulturalne i wydawnicze zwiększające zaangażowanie w tematykę zabytkową wśród mieszkańców i gości gminy	Gmina Strzeleccki, społeczność lokalna, instytucje kultury	budżet Gminy, środki krajowe i unijne
opracowanie publikacji: albumów i przewodników po głównych zabytkach, atrakcjach turystycznych oraz lokalnymi tradycjami i legendami itp.)	Gmina Strzeleccki	budżet Gminy
udział Gminy a także lokalnych społeczności w Europejskich Dniach Dziedzictwa (wrzesień - szczegółowe materiały i informacje dostępne na stronie: www.edd.nid.pl)	NGO, instytucje kultury, Gmina Strzeleccki	budżety JST
udział Gminy w targach turystycznych z ofertą kulturalną	Gmina Strzeleccki	budżet Gminy
aktywna współpraca z regionalnymi mediami w celu promocji zabytków i upowszechnienia działań związanych z opieką nad zabytkami	regionalne media, Gmina Strzeleccki	budżet Gminy
edukacja mieszkańców, począwszy od poziomu przedszkolnego i szkoły podstawowej, nauka historii na przykładzie zachowanych zabytków	przedszkola i szkoły gminy Strzeleccki, instytucje kultury, NGO	budżet Gminy
organizacja wspólnych spotkań i warsztatów między społecznościami regionów partnerskich	Gmina Strzeleccki, gminy i miasta partnerskie	budżet Gminy, środki unijne (PWT)

JST – jednostki samorządu terytorialnego
UMWO – Urząd Marszałkowski Województwa Opolskiego
WUOZ – Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków
OWKZ – Opolski Wojewódzki Konserwator Zabytków
NID – Narodowy Instytut Dziedzictwa
OROT – Opolska Regionalna Organizacja Turystyczna

WFOSiGW – Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
NGO – organizacje pozarządowe
RPO – Regionalny Program Operacyjny Woj. Opolskiego
PROW – Program Rozwoju Obszaru Wiejskich
PWT – Program Współpracy Transgranicznej

10. Narzędzia służące realizacji Programu

Podmiotem odpowiedzialnym za realizację *Programu* jest Wójt Gminy Strzeleczki. Do osiągnięcia celu i efektywnego wykonywania zadań w nim określonych służą pomocą następujące instrumenty:

- instrumenty prawne – wynikające z przepisów prawnych (ustaw i przepisów wykonawczych), uchwał Rady Gminy, np. dotyczących zmian miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, tworzenia parków kulturowych, wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów będących własnością gminy, wykonywanie decyzji administracyjnych np. wojewódzkiego konserwatora zabytków czy uchwalenie zasad i trybu udzielania dotacji na prace konserwatorskie przy zabytkach;
- instrumenty finansowe – dotacje, subwencje, dofinansowania, nagrody, zachęty finansowe lub ulgi podatkowe dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych, korzystanie z funduszy europejskich (z uwagi na trwającą perspektywę finansowania na lata 2014-2020 konieczne jest bieżące śledzenie możliwości pozyskiwania środków na zachowanie dziedzictwa kulturowego);
- instrumenty kontrolne – aktualizacja Gminnej Ewidencji Zabytków, monitoring stanu zachowania dziedzictwa kulturowego oraz monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego, sporządzanie co dwa lata **sprawozdania** z realizacji *Programu* oraz aktualizacja *Programu* związana z ustawowym 4-letnim okresem obowiązywania, dostosowania go do zmieniających się zapisów prawnych oraz możliwości finansowania. Podmiotem koordynującym powyższe działania powinien być powołany przez wójta zespół ds. monitoringu realizacji *Programu*, utworzony przy Urzędzie Gminy w Strzeleczkach, w skład którego wchodziłyby również osoby z instytucji zewnętrznych.
- instrumenty koordynacji – realizacje projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego itp., współpraca z ośrodkami naukowymi i akademickimi, współpraca z organizacjami pozarządowymi, kościołami i związkami wyznaniowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami;
- instrumenty społeczne – działania edukacyjne, promocyjne, współdziałanie z organizacjami pozarządowymi, działania prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami, kulturą, turystyką, współpraca ze społecznymi opiekunami zabytków (powoływanie nowych).

11. Źródła finansowania Programu

Integralnym elementem *Programu* i swoistym drogowskazem dla właścicieli i zarządców zabytków jest poniższy wykaz potencjalnych źródeł finansowania zadań z zakresu ochrony zabytków (rewitalizacji, konserwacji, restauracji, prac budowlanych, opracowywaniem dokumentacji). Do 2017 r. środki z większości źródeł przeznaczone były wyłącznie do obiektów wpisanych do rejestru zabytków, jednak nowelizacja *Ustawy z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece* wprowadziła możliwość dla jednostek samorządu terytorialnego dofinansowywania remontów również przy zabytkach ujętych w Gminnych Ewidencjach Zabytków.

Dotacje i granty z większości źródeł adresowane są do właścicieli zabytków – a więc kościołów i związków wyznaniowych, samorządów, organizacji pozarządowych, wspólnot mieszkaniowych lub osób prywatnych. Obok źródeł finansowania dedykowanych ochronie dziedzictwa kulturowego, właściciele zabytków mogą korzystać z dotacji np. na remonty czy prace konserwatorskie w ramach funduszy lub programów związanych z obecną lub przyszłą funkcją obiektów. Dotyczy to głównie placówek kulturalnych, oświatowych (szkoły, przedszkola, biblioteki), zdrowotnych (szpitale) lub związanych z turystyką i mających swoje siedziby w obiektach zabytkowych (np. ujętych w GEZ).

Środki przeznaczone na ochronę zabytków pochodzić mogą z budżetów j.s.t., budżetu państwa, funduszy europejskich lub prywatnych. Dotacje samorządowe i ministerialne przeznaczone mogą być na prace wymienione w art. 77 *ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, na szczegółowych zasadach ustalonych przez podmioty dotujące.

• Gmina Strzeleccki

Zasady i tryb udzielania dotacji celowej z budżetu Gminy Strzeleccki na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków określa Uchwała Nr XI/59/07 Rady Gminy Strzeleccki z dnia 6 września 2007 r. Dotacje mogą być udzielane na prace lub roboty budowlane przy zabytku, które zostaną przeprowadzone w roku, w którym dotacja ma być udzielona. Wnioski o udzielenie dotacji składa się w Urzędzie Gminy Strzeleccki w terminie **do 10 października** roku poprzedzającego rok przyznania dotacji. Powyższe zasady nie przewidują refundowania poniesionych wydatków.

Drugim źródłem finansowania zadań z zakresu kultury i ochrony zabytków z budżetu Gminy Strzeleccki mogłyby być częściowo środki corocznie rezerwowane w *Programie współpracy Gminy Strzeleccki z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego*. Wymagałoby to jednak dopisania interesującego nas obszaru tematycznego do priorytetowych zadań publicznych na dany rok.

• Powiat Krapkowicki

Z budżetu Powiatu Krapkowickiego mogą być udzielane dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane na mocy uchwały nr XXII/161/2016 Rady Powiatu Krapkowickiego z dnia 15 grudnia 2016 r.

Udzielenie dotacji może nastąpić na podstawie pisemnego wniosku o udzielenie dotacji złożonego w Starostwie Powiatowym w Krapkowicach.

Z terenu gminy Strzeleczyki w ostatnim czasie dotację otrzymała m.in.:

- Parafia Rzymskokatolicka pw. Nawiedzenia NMP w Komornikach na wykonanie prac konserwatorskich przy zabytkowych organach (2016),
- Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Jana Chrzciciela w Dobrej na prace restauratorskie zabytkowego muru przy kościele (2014),
- Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Marcina w Strzeleczykach na wymianę pokrycia dachowego kościoła wraz z remontem konstrukcji dachu (2014),
- Parafia Rzymskokatolicka pw. Trójcy Przenajświętszej w Zielinie-Kujawach na remont i malowanie elewacji wraz z bramą wejściową kościoła (2013),
- Parafia Rzymskokatolicka pw. św. Michała Archanioła w Pisarzowicach na restaurację organów (2012).

• Samorząd Województwa Opolskiego

Samorząd Województwa Opolskiego w ramach posiadanych środków, udziela dotacji celowych na prace konserwatorskie i budowlane w drodze konkursu. Zasady i tryb udzielania dotacji określa uchwała nr XXXII/345/2009 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 26 maja 2009 r. (zm. uchwałą Nr XL/398/2009 SWO z dnia 17 grudnia 2009 r.). Wniosek należy złożyć w terminie wyznaczonym przez Zarząd Województwa Opolskiego (zazwyczaj I kwartał) w ramach ogłaszanego konkursu.

Z terenu gminy Strzeleczyki w ostatnich latach nie pozyskano dotacji z budżetu Województwa (również z uwagi na ograniczone środki).

• Opolski Wojewódzki Konserwator Zabytków

Zasady udzielania dotacji określa *Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* oraz Rozporządzenie MKiDN z dn. 16 sierpnia 2017 r. ws. dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz.U. z 2017 r., poz. 1674).

Wniosek należy złożyć do 28 lutego roku, w którym ma być udzielona **dotacja** na dofinansowanie prac, które zostaną przeprowadzone lub do 30 czerwca roku, w którym dotacja ma być udzielona na dofinansowanie prac przeprowadzonych w okresie 3 lat poprzedzających rok złożenia wniosku (**refundacja**).

Z terenu gminy Strzeleczyki w ostatnim czasie dotację otrzymała Parafia Rzymskokatolicka pw. Nawiedzenia NMP w Komornikach na renowację zabytkowych organów (2016).

- **Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Opolu**

Wnioski o dofinansowanie zadań ze środków Funduszu można składać w dowolnym terminie. Rada Nadzorcza w uchwale Nr 45/2007 z dnia 12.10.2007 r. określiła kryteria wyboru przedsięwzięć finansowanych ze środków Funduszu, według których jednym z kryterium selekcji jest „Ochrona przyrody oraz krajobrazu i leśnictwo – zachowanie cennych elementów przyrody oraz krajobrazu przez przywracanie walorów zabytkowym założeniom parkowym, pałacowo-ogrodowym i ogrodom”.

W 2017 r. priorytetem objęto przedsięwzięcia zmierzające do realizacji celów średniookresowych obejmujących m.in. „Ochronę przyrody i krajobrazu” (ochrona i rozwój systemów obszarów chronionych oraz ochrona krajobrazu naturalnego i kulturowego).

- **Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków**

Fundusz został powołany mocą nowelizacji *Ustawy o ochronie zabytków* (art. 83b) i fizycznie zaczął funkcjonować 1 stycznia 2018 r. Jest państwowym funduszem celowym, którego dysponentem będzie Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Przychody Funduszu pochodzą będą z wpływów z kar administracyjnych pieniężnych (od 500 zł do 500 tys. zł) za naruszenia przepisów *Ustawy*, a jego środki będą przeznaczane na dofinansowanie nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich lub restauratorskich przy zabytkach wpisanych na Listę Skarbów Dziedzictwa albo do rejestru zabytków.

- **Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego**

Flagowym Programem Ministra dofinansującym ochronę zabytków jest „**Dziedzictwo kulturowe**” **Priorytet 1 „Ochrona zabytków”**. W ostatnim roku wnioski należało złożyć w terminach: do 31.10.2017 r. – wyłącznie dla prac planowanych do przeprowadzenia w 2018 roku; do 31.03.2018 r. – dla prac planowanych w 2018 r. oraz przeprowadzonych w latach 2015-2018. Prognozowany budżet Programu wyniósł ponad 112 mln zł. Szczegółowe zasady określał Regulamin dostępny na stronie:

<http://www.mkidn.gov.pl/pages/strona-glowna/finansowanie-i-mecenat/programy-ministra/programy-mkidn-2018/ochrona-zabytkow.php>

Drugim Programem wspierającym materialne dziedzictwo kulturowe jest **Priorytet 5 „Ochrona zabytków archeologicznych”** (Instytucja Zarządzająca – Narodowy Instytut Dziedzictwa). Prognozowany budżet Programu wynosił 2,3 mln zł. Szczegółowe zasady określa Regulamin dostępny na stronie:

<http://www.mkidn.gov.pl/pages/strona-glowna/finansowanie-i-mecenat/programy-ministra/programy-mkidn-2017/ochrona-zabytkow-archeologicznych.php>

- **Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2014-2020**

Obecnie *RPO WO 2014-2020* jest jednym z głównych źródeł dofinansowujących ochronę dziedzictwa kulturowego. Dokument określa najważniejsze dla rozwoju społeczno-gospodarczego woj. opolskiego obszary wsparcia, które będą współfinansowane z dwóch funduszy: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego. W *RPO WO 2014-2020* zostały określone cele szczegółowe przyporządkowane poszczególnym priorytetom inwestycyjnym. Projekty związane z ochroną zabytków będą realizowane w ramach **Osi Priorytetowej V – „Ochrona środowiska, dziedzictwa kulturowego i naturalnego”**. Aktualności dotyczące Programu dostępne są na stronie: www.rpo.opolskie.pl.

- **Europejski Fundusz Rolny Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich – Program „Leader”**

Działania w ramach Osi IV zakładają możliwość wspierania dziedzictwa kulturowego wsi opolskiej poprzez realizowanie Lokalnych Strategii Rozwoju i sukcesywnie podpisywane przez Zarząd Województwa Opolskiego umów z LGD.

Środki na ochronę i promocję zabytków w gminie Strzeleczyki można pozyskiwać poprzez **Stowarzyszenie „Partnerstwo Borów Niemodlińskich”** z siedzibą w Niemodlinie, Rynek 52, które opracowało i realizuje *Lokalną Strategię Rozwoju do roku 2023*. Zapisano w niej cele ogólne i szczegółowe oraz wskazano planowane przedsięwzięcia. Szczegóły dotyczące naborów wniosków można znaleźć na stronie internetowej: www.boryniemodlinskie.pl.

W ramach Programu „Leader” w ostatnich latach zrealizowano bardzo wiele projektów, m.in. poddano konserwacji obie rzeźby św. Jana Nepomucena w Strzeleczykach.

- **Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska 2014-2020**

W obecnej perspektywie finansowej zostanie zachowany obszar wsparcia obecnego Programu. Struktura wdrażania Programu zostanie zachowana według modelu funkcjonującego w PWT 2007-2013. Nowa edycja PWT CZ-PL skupia się wokół tematów takich jak: bezpieczeństwo, wykorzystanie potencjału pogranicza polsko-czeskiego w dziedzinie dziedzictwa naturalnego i kulturowego, dostępność komunikacyjna regionu, edukacja oraz współpraca instytucji rządowych i pozarządowych. Większość środków zostanie przeznaczona na działania związane z dziedzictwem naturalnym i kulturowym regionu pogranicza polsko-czeskiego oraz rozwojem infrastruktury drogowej. Szczegółowe informacje znajdują się na stronie: www.cz-pl.eu.

Również Fundusz Mikroprojektów będzie realizowany, podobnie jak dotychczas, przez 6 projektów parasolowych, z Partnerem Wiodącym po stronie

czeskiej. Mikroprojekty, wybierane w ramach projektów parasolowych Euroregionów: Beskidy, Śląsk Cieszyński, Silesia, Pradziad, Glacensis i Nysa, będą dotyczyły głównie współpracy instytucji rządowych i pozarządowych oraz wykorzystania potencjału naturalnego i kulturowego pogranicza.

• **Fundacja Góraźdze „Aktywni w Regionie”**

Fundacja rozpoczęła działalność na początku 2012 r. Jej założycielami są trzy spółki wchodzące w skład Grupy Góraźdze: Góraźdze Cement, Góraźdze Kruszywa i Góraźdze Beton. Celem powołania Fundacji jest stałe wspieranie lokalnych społeczności, mieszkańców miast i gmin, na terenie których prowadzą swoją działalność Fundatorzy czyli spółki Grupy Góraźdze, ze szczególnym uwzględnieniem mieszkańców woj. opolskiego oraz gmin sąsiadujących z Góraźdze Cement SA.

Działalność Fundacji przede wszystkim skupia się na wspieraniu przedsięwzięć o znaczeniu lokalnym i regionalnym w zakresie:

- ochrony środowiska, ochrony biologicznej różnorodności;
- nauki i oświaty;
- **kultury i sztuki (ochrona dóbr kultury i tradycji);**
- kultury fizycznej i sportu;
- **opieki nad zabytkami;**
- działalności wspomagającej rozwój społeczności lokalnych;
- ochrony i promocji zdrowia;
- pomocy ofiarom katastrof i klęsk żywiołowych;
- pomocy społecznej oraz z szeroko pojętej dobroczynności.

Fundacja przyznaje środki finansowe w ramach własnego programu grantowego. Szczegóły dostępne na stronie internetowej:

<http://www.aktywniwregionie.pl/pl>.

• **Fundacja KGHM Polska Miedź**

KGHM Polska Miedź S.A. od 2003 r. prowadzi za pośrednictwem korporacyjnej Fundacji Polska Miedź działalność prospołeczną i wspiera różnorodne projekty regionalne, krajowe oraz międzynarodowe zgodnie z ustawą o pożytku publicznym i wolontariacie. Fundacja jest organizacją pożytku publicznego, prowadzi działalność społecznie użyteczną w sferze zadań publicznych, obejmującą m.in.:

- podtrzymywanie tradycji narodowej, pielęgnowanie polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej;
- kulturę, sztukę, ochronę dóbr kultury i tradycji;
- ekologię i ochronę zwierząt oraz ochronę dziedzictwa przyrodniczego.

Szczegółowe informacje znajdują się na stronie Fundacji: www.fundaciakghm.pl.

- **Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej**

Jedną z dziedzin, będących w kręgu zainteresowania Fundacji jest ochrona i zachowanie wspólnego dziedzictwa kulturowego. Od 2012 r. wnioski o dotację mogą być przesyłane za pomocą Internetowego Systemu Obsługi Wniosków (ISOW).

Fundacja finansuje projekty, które są realizowane w ramach współpracy pomiędzy polskimi i niemieckimi partnerami. Jednym z priorytetów jest: „Kultura – Wspieranie wzajemnego porozumienia poprzez kulturę (w szczególności poprzez działalność literacką i artystyczną, dotyczącą Polski, Niemiec i UE) oraz działania na rzecz zachowania wspólnego dziedzictwa kulturowego”. Fundacja jednak nie wspiera robót budowlanych. Szczegółowe informacje znajdują się na stronie fundacji:

www.fwpn.org.pl.

- **Fundacja Wspomagania Wsi**

Fundacja powołana została dla wspierania inicjatyw gospodarczych i społecznych mieszkańców wsi i małych miast oraz związanych z poprawą stanu infrastruktury obszarów wiejskich i kulturą. Co roku ogłaszane są konkursy, w ramach których mogą znaleźć się elementy ochrony dziedzictwa kulturowego. O dotację mogą się ubiegać nie tylko organizacje pozarządowe, ale także ochotnicze straże pożarne, koła gospodyń wiejskich, grupy nieformalne. Szczegółowe informacje znajdują się na stronie fundacji: www.fundacjawspomaganiawsi.pl.

- **Fundacja Bankowa im. L. Kronenberga**

Fundacja udziela wsparcia w ramach zadań dotyczących edukacji i rozwoju lokalnego. W zakresie edukacji i rozwoju lokalnego finansuje m.in. inicjatywy dotyczące dziedzictwa kulturowego i tradycji oraz twórczości artystycznej dzieci i młodzieży. O dofinansowanie mogą ubiegać się fundacje, stowarzyszenia, szkoły, domy kultury, biblioteki oraz jednostki samorządu terytorialnego działające na rzecz dobra publicznego. Szczegółowe informacje znajdują się na stronie fundacji:

www.citibank.com/poland/kronenberg/polish/index.htm.

- **Środki prywatne**

Sektor prywatny jest istotnym, ale jeszcze mało wykorzystanym źródłem wspomagania zadań publicznych sfery ochrony i opieki nad zabytkami, co jest uwarunkowane odpowiednimi rozwiązaniami prawnymi. Do zwiększenia udziału środków prywatnych w tym zakresie mogą przyczynić się działania państwa realizowane za pomocą tzw. partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP) i pomocy publicznej (na podstawie *ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o partnerstwie publiczno-prywatnym*).

Istotą PPP jest współdziałanie w uzgadnianiu wspólnych celów i w skutecznej ich realizacji. Wspieranie działań przedsiębiorców i osób prywatnych na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami przez udzielenie pomocy ze środków publicznych jest

dopuszczalna w Unii Europejskiej, lecz podlega zasadniczym ograniczeniom. Pomoc publiczna to określone zasady wsparcia podmiotu gospodarczego przez państwo, władze samorządowe lub np. organizacje, które oferują pomoc na podstawie zleceń pochodzących od organów państwowych w jakiegokolwiek formie (np. dotacji, rozłożenia spłaty podatku na raty, zwolnienia z zaległości podatkowych, udzielenia preferencyjnej pożyczki lub kredytu).

Opracowała Ewa Kalbarczyk - Klak

Załącznik nr 1 – Wykaz stanowisk archeologicznych o znanej lokalizacji

Lp.	Miejscowość	Nr stan.	Typ stanowiska	Chronologia
1.	Dobra	5	śląd osadnictwa śląd osadnictwa	epoka kamienia kultura przeworska, IV-V w.
2.	Dobra	6	punkt osadniczy osada	kultura przeworska, okres późnorzymski średniowiecze, XIII-XIV w.
3.	Dobra	7	śląd osadnictwa śląd osadnictwa osada (?)	epoka kamienia kultura przeworska, faza D średniowiecze, XIII w.
4.	Dziedzice	4	śląd osadnictwa,	kultura przeworska, IV / V w.
5.	Dziedzice	5	osada punkt osadniczy punkt osadniczo-hutniczy Rej. zabytków A - 606/83	kultura przeworska, okres rzymski wczesne średniowiecze średniowiecze, XIV w.
6.	Dziedzice	6	osada grodzisko Rej. zabytków A - 66/68	VIII - X w. XIII - XV w.
7.	Komorniki	2	śląd osadnictwa	Neolit
8.	Komorniki	3	śląd osadnictwa punkt osadniczy pracownia hutnicza	epoka kamienia średniowiecze, XIV w. (?)
9.	Komorniki	4	śląd osadnictwa	średniowiecze, XIV w.
10.	Komorniki	5	osada	średniowiecze, XIII-XVI w.
11.	Komorniki	6	osada śląd osadnictwa	kultura pucharów lejątych, neolit wczesne średniowiecze, faza młodsza
12.	Komorniki	7	śląd osadnictwa osada	epoka kamienia kultura przeworska, okres późnorzymski
13.	Komorniki	8	śląd osadnictwa punkt osadniczy	kultura pucharów lejątych, neolit kultura przeworska, faza D
14.	Komorniki	9	śląd osadnictwa punkt osadniczy śląd osadnictwa śląd osadnictwa	neolit (?) kultura przeworska, okres późnorzymski wczesne średniowiecze, faza młodsza średniowiecze
15.	Kujawy	6	pracownia hutnicza	średniowiecze, XV w.
16.	Kujawy	7	osada	wczesne średniowiecze, faza starsza
17.	Kujawy	8	stanowisko hutnicze	średniowiecze, XIV w.

Lp.	Miejscowość	Nr stan.	Typ stanowiska	Chronologia
18.	Kujawy	9	osada Rej. zab. A - 596/81	wczesne średniowiecze, faza starsza
19.	Kujawy	10	osada Rej. zab. A - 602/83	wczesne średniowiecze, faza starsza
20.	Kujawy	11	punkt osadniczy	wczesne średniowiecze, faza starsza
21.	Kujawy	12	osada (?) punkt osadniczy Rej. zab. A - 599/81	kultura przeworska, IV-V w. wczesne średniowiecze, faza starsza
22.	Kujawy	13	śląd osadnictwa osada Rej. zab. A - 595/81	wczesne średniowiecze, IX-X w. średniowiecze, XIV w.
23.	Kujawy	14	osada Rej. zab. A - 603/83	wczesne średniowiecze, IX-X w.
24.	Kujawy	15	osada (?)	średniowiecze, XIV w.
25.	Kujawy	16	osada (?) śląd osadnictwa	średniowiecze, XIV w. starożytność
26.	Kujawy	17	punkt osadniczy śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze, faza starsza średniowiecze, XIV w.
27.	Kujawy	18	śląd osadnictwa osada	wczesne średniowiecze średniowiecze, XIV-XV w.
28.	Kujawy	19	śląd osadnictwa punkt osadniczy osada hutnicza (?)	kultura przeworska, IV-V w. wczesne średniowiecze średniowiecze, XIV w.
29.	Kujawy	20	punkt osadniczy osada śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze, faza starsza średniowiecze, XIV-XV w. starożytność
30.	Kujawy	21	śląd produkcji hutniczej	wczesne średniowiecze (?), średniowiecze (?)
31.	Łowkowice	2	punkt osadniczy punkt osadniczy	kultura przeworska, okres rzymski średniowiecze, XIII / XIV w.
32.	Łowkowice	3	punkt osadniczy	średniowiecze, XIV w.
33.	Łowkowice	4	punkt osadniczy	średniowiecze, XIV w.
34.	Łowkowice	5	punkt osadniczy	kultura przeworska (?), okres rzymski
35.	Łowkowice	6	śląd osadnictwa	neolit (?)
36.	Łowkowice	7	punkt osadniczy osada śląd osadnictwa	kultura pucharów lejowatych, neolit kultura przeworska, okres rzymski średniowiecze

Lp.	Miejscowość	Nr stan.	Typ stanowiska	Chronologia
37.	Łowkowice	8	śląd osadnictwa punkt osadniczy	neolit średniowiecze
38.	Łowkowice	9	osada śląd osadnictwa	kultura przeworska, okres późnorzymski średniowiecze
39.	Łowkowice	10	śląd osadnictwa osada punkt osadniczy	epoka kamienia kultura przeworska, faza D średniowiecze
40.	Łowkowice	11	śląd osadnictwa	kultura przeworska, okres późnorzymski
41.	Łowkowice	12	śląd osadnictwa śląd osadnictwa pracownia hutnicza	kultura przeworska, okres późnorzymski wczesne średniowiecze (?)
42.	Łowkowice	13	punkt osadniczy	średniowiecze, XIV w.
43.	Łowkowice	14	punkt osadniczy	neolit
44.	Łowkowice	15	punkt osadniczy śląd osadnictwa śląd osadnictwa	kultura pucharów lejowatych, neolit wczesne średniowiecze, faza młodsza średniowiecze, XIV w.
45.	Łowkowice	16	punkt osadniczy osada osada Rej. zab. A - 605/83	kultura przeworska, faza B2 kultura przeworska, faza C2-D średniowiecze, XIV w.
46.	Łowkowice	17	osada	średniowiecze, XIV w.
47.	Łowkowice	18	osada	średniowiecze, XIV w.
48.	Moszna	1	grodzisko Rej. zab. A - 410/75	(?)
49.	Moszna	2	grodzisko Rej. zab. A - 411/75	(?)
50.	Pisarzowice	8	punkt osadniczy	średniowiecze, XIV w.
51.	Raławiczki	2	śląd osadnictwa osada punkt osadniczy Rej. zab. A - 680/85	neolit wczesne średniowiecze, IX-X w. średniowiecze, XIV w.
52.	Raławiczki	3	pracownia hutnicza	średniowiecze (?)
53.	Raławiczki	4	punkt osadniczy punkt osadniczy śląd osadnictwa Rej. zab. A - 644/84	kultura przeworska, faza D, IV-V w. wczesne średniowiecze, faza starsza średniowiecze, XIV w.
54.	Raławiczki	5	punkt osadniczy śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze, faza starsza starożytność

Lp.	Miejscowość	Nr stan.	Typ stanowiska	Chronologia
55.	Raławiczki	6	śląd osadnictwa osada	wczesne średniowiecze średniowiecze, XIV-XV w.
56.	Raławiczki	7	śląd osadnictwa śląd osadnictwa osada hutniczo-produkcyjna Rej. zab. A - 604/83	kultura przeworska, okres rzymski wczesne średniowiecze, faza starsza średniowiecze, XIV-XV w.
57.	Smolarnia	1	osada	średniowiecze, XIV w.
58.	Strzeleccki	3	śląd osadnictwa punkt osadniczy osada Rej. zab. A - 597/81	kultura pucharów lejowatych, neolit- wczesne średniowiecze, faza starsza średniowiecze, XIV w.
59.	Strzeleccki	4	śląd osadnictwa osada	wczesne średniowiecze, faza młodsza średniowiecze, XIV w.
60.	Strzeleccki	5	osada osada osada Rej. zab. A - 601/81	kultura przeworska, IV-V w. wczesne średniowiecze, IX-X w. średniowiecze, XIV w.
61.	Strzeleccki	6	śląd osadnictwa osada osada Rej. zab. A - 607/83	kultura przeworska, okres późnorzymski (?) wczesne średniowiecze, faza starsza średniowiecze, XIV-XV w.
62.	Strzeleccki	7	śląd osadnictwa osada hutnicza	wczesne średniowiecze średniowiecze, XIV w.
63.	Strzeleccki	8	osada punkt osadniczy śląd osadnictwa Rej. zab. A - 594/81	wczesne średniowiecze, faza starsza średniowiecze, XIV w. starożytność
64.	Strzeleccki	9	śląd osadnictwa osada	kultura przeworska, okres późnorzymski średniowiecze, XIV w.
65.	Strzeleccki	10	osada	średniowiecze
66.	Strzeleccki	11	punkt osadniczy	średniowiecze, XIV w.
67.	Strzeleccki	12	śląd osadnictwa punkt osadniczy	kultura przeworska, okres rzymski średniowiecze, XIV w.
68.	Strzeleccki	13	punkt osadniczy	średniowiecze, XIV w.
69.	Strzeleccki	14	punkt osadniczy punkt osadniczy	kultura przeworska, okres rzymski średniowiecze, XIV-XV w.
70.	Ścigów	3	pracownia hutnicza	średniowiecze (?)

Lp.	Miejscowość	Nr stan.	Typ stanowiska	Chronologia
71.	Ścigów	4	śląd osadnictwa śląd osadnictwa pracownia hutnicza	kultura przeworska, okres późnorzymski średniowiecze, XIV w. średniowiecze (?)
72.	Ścigów	5	osada śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze, faza młodsza średniowiecze
73.	Ścigów	6	punkt osadniczy punkt osadniczy	średniowiecze, XIV w. starożytność
74.	Ścigów	7	osada	kultura przeworska, okres rzymski
75.	Ścigów	8	punkt osadniczy punkt osadniczy śląd osadnictwa Rej. zab. A - 643/84	wczesne średniowiecze, faza starsza średniowiecze, XIV w. starożytność
76.	Ścigów	9	osada Rej. zab. A - 527/79	wczesne średniowiecze, faza starsza
77.	Ścigów	10	osada śląd produkcji hutniczej	wczesne średniowiecze, faza starsza (?)
78.	Ścigów	11	śląd osadnictwa	neolit
79.	Ścigów	12	śląd osadnictwa	wczesne średniowiecze, faza starsza
80.	Ścigów	13	stanowisko hutnicze Rej. zab. A - 593/81	średniowiecze
81.	Ścigów	14	śląd osadnictwa punkt osadniczy osada	neolit kultura przeworska (?) wczesne średniowiecze, faza starsza
82.	Ścigów	15	śląd osadnictwa	kultura przeworska, IV-V w.
83.	Wawrzyńcowice	3	śląd osadnictwa	kultura ceramiki sznurowej, neolit
84.	Wawrzyńcowice	4	śląd osadnictwa osada	kultura pucharów lejowatych, neolit średniowiecze, XIV w.
85.	Wawrzyńcowice	5	osada	średniowiecze, XIV-XV w.

Załącznik nr 2 – Gminna Ewidencja Zabytków

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Uwagi
1.	Dobra	kościół parafialny Św. Jana Chrzciciela	ul. Szkolna	nr rej. zab. 153/2011
2.	Dobra	kaplica cmentarna przy kościele	cmentarz przykościelny	
3.	Dobra	ogrodzenie cmentarza z bramami		nr rej. zab. 153/2011
4.	Dobra	ruina pałacu	ul. Lipowa	nr rej. zab. 728/64
5.	Dobra	krajobrazowy park pałacowy		nr rej. zab. 91/84
6.	Dobra	brama parkowa w zespole pałacowym	ul. Lipowa, dz. nr 233/14	
7.	Dobra	brama parkowa w zespole pałacowym (II)	ul. Prudnicka	
8.	Dobra	brama parkowa w zespole pałacowym (III) z budynkami bramnymi	ul. Prudnicka	
9.	Dobra	oficyna w zespole pałacowym	ul. Lipowa 31	nr rej. zab. 728/64
10.	Dobra	mauzoleum rodziny Scherr-Tossów, na terenie parku	na terenie parku	
11.	Dobra	budynek ogrodnictwa w zespole pałacowym	ul. Lipowa 29	
12.	Dobra	stodoła w zespole pałacowym	ul. Lipowa	
13.	Dobra	spichlerz w zespole pałacowym	ul. Lipowa	
14.	Dobra	stajnia w zespole pałacowym	ul. Lipowa	
15.	Dobra	ujeżdżalnia w zespole pałacowym	ul. Lipowa	
16.	Dobra	budynek siłowni w zespole pałacowym, na terenie parku	przy ul. Prudnickiej	
17.	Dobra	dom	ul. Lipowa 6	
18.	Dobra	dom	ul. Lipowa 20	
19.	Dobra	dom	ul. Prudnicka 23	
20.	Dobra	budynek mieszkalny	ul. Prudnicka 31	

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Uwagi
21.	Dobra	dom	ul. Prudnicka 40	
22.	Dobra	dom	ul. Prudnicka 41	
23.	Dobra	sklep oraz mieszkanie (dawn. zajazd)	ul. Prudnicka 68	wcześniej błędnie 48
24.	Dobra	młyn	ul. Prudnika 80	
25.	Dobra	kapliczka w zespole młyńskim	ul. Prudnicka 80	
26.	Dobra	dom w zespole młyńskim	ul. Prudnicka 80	
27.	Dobra	stodoła w zespole młyńskim	ul. Prudnicka 80	
28.	Dobra	sklep i mieszkania	ul. Szkolna 2	
29.	Dobra	dom	ul. Szkolna 9	
30.	Dobra	dom (dawn. gospoda)	ul. Szkolna 17	
31.	Dobra	dom (dawn. piekarnia)	ul. Szkolna 22	
32.	Dobra	szkoła, ob. bud. mieszkalny	ul. Szkolna 35	
33.	Dobra	przedszkole (dawn. klasztor)	ul. Szkolna 43	
34.	Dobra	dom ogrodnika w zespole pałacowym	ul. Szkolna 50	
35.	Dobra – przys. Nowe Budy	dom	5/7	
36.	Dobra – przys. Nowe Budy	dom	nr 6	
37.	Dobra – przys. Nowe Budy	dom	nr 17	
38.	Dobra – przys. Nowe Budy	dom	nr 20	
39.	Dobra – przys. Nowe Budy	szopa	w zagrodzie nr 20	
40.	Dziedzice	kapliczka-dzwonnica	ul. Główna	
41.	Dziedzice	dom mieszkalny	ul. Główna 5	
42.	Dziedzice	dom mieszkalny	ul. Główna 9	
43.	Dziedzice	dom mieszkalny (dawn. gospoda)	ul. Główna 13	
44.	Dziedzice	dom mieszkalny	ul. Główna 16	
45.	Dziedzice	dom mieszkalny	ul. Główna 16a	

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Uwagi
46.	Dziedzice	dom mieszkalny	ul. Główna 19	
47.	Dziedzice	gospoda, ob. dom	ul. Główna 25	
48.	Dziedzice	dom mieszkalny	ul. Główna 29	
49.	Dziedzice	dom	ul. Główna 29a	
50.	Dziedzice	dom mieszkalny	ul. Główna 34	
51.	Dziedzice	dom mieszkalny	ul. Główna 36	
52.	Dziedzice	dom mieszkalny	ul. Główna 38	
53.	Dziedzice	spichlerz w zagrodzie	ul. Główna 38	
54.	Dziedzice	dom mieszkalny (dawn. masarnia)	ul. Główna 39	
55.	Dziedzice	dom mieszkalny	ul. Główna 40	
56.	Dziedzice	dom mieszkalny	ul. Główna 46	
57.	Dziedzice	dom mieszkalny	ul. Główna 47	
58.	Dziedzice	dom mieszkalny	ul. Główna 49	
59.	Dziedzice	dom	ul. Graniczna 27	
60.	Dziedzice	dom	ul. Graniczna 47	
61.	Dziedzice	dom	ul. Graniczna 49	
62.	Dziedzice	dom	ul. Graniczna 51	
63.	Dziedzice	dom	ul. Polna 5	wcześniej błędnie Szkolna 5
64.	Dziedzice	dom	ul. Szkolna 3	
65.	Dziedzice	szkoła, ob. przedszkole	ul. Szkolna 4	
66.	Dziedzice	dom	ul. Szkolna 8	
67.	Dziedzice	dom	ul. Szkolna 12	
68.	Dziedzice	dom	ul. Szkolna 14	
69.	Dziedzice	zabudowania gospodarcze domu	ul. Szkolna 16	
70.	Dziedzice	dom	ul. Szkolna 25	
71.	Dziedzice	dom	ul. Szkolna 30	
72.	Komorniki	układ ruralistyczny wsi		

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Uwagi
73.	Komorniki	kościół par. p w. Nawiedzenia NMP	ul. Kościelna	
74.	Komorniki	mur oporowy wokół kościół parafialnego	ul. Kościelna	
75.	Komorniki	plebania	ul. Kościelna 2	
76.	Komorniki	kaplica cmentarna	ul. Prudnicka, cmentarz parafialny	
77.	Komorniki	dom	ul. Kościelna 5	d. nr 3
78.	Komorniki	dom	ul. Kościelna 7	d. nr 4
79.	Komorniki	dom	ul. Kościelna 9	d. nr 5
80.	Komorniki	dom	ul. Kościelna 12	d. nr 82
81.	Komorniki	dom	ul. Kościelna 13	d. nr 7
82.	Komorniki	stodoła w zagrodzie	ul. Kościelna 13	d. nr 7
83.	Komorniki	sklep i mieszkanie	ul. Kościelna 20	d. nr 78
84.	Komorniki	kaplica	po między ul. Kościelną 17 i 21	d. obok nr 10
85.	Komorniki	dom	ul. Kościelna 24	d. nr 76
86.	Komorniki	kaplica	naprzeciwko Kościelnej 40, przy ul. Kościelnej 27	naprzeciwko nr 66
87.	Komorniki	dom	ul. Kościelna 37	d. nr 17
88.	Komorniki	dom	ul. Kościelna 38	d. nr 69
89.	Komorniki	dom	ul. Kościelna 41	d. nr 19
90.	Komorniki	wycug i stodoła w zagrodzie	ul. Kościelna 41	d. nr 19
91.	Komorniki	dom	ul. Kościelna 51	d. nr 24
92.	Komorniki	dom	ul. Kościelna 55	d. nr 26
93.	Komorniki	wycug w zagrodzie	ul. Kościelna 55	d. nr 27
94.	Komorniki	dom	ul. Kościelna 61	d. nr 28
95.	Komorniki	dom	ul. Kościelna 68	d. nr 52
96.	Komorniki	dom	ul. Kościelna71b	d. nr 32b
97.	Komorniki	dom	ul. Kościelna71b	d. nr 32a
98.	Komorniki	dom	ul. Kościelna 76	nr 48
99.	Komorniki	dom	ul. Kościelna 77	d. nr 35

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Uwagi
100.	Komorniki	dom	ul. Kościelna 80	nr 46
101.	Komorniki	zabudowania gospodarcze	ul. Kościelna 80	przy zagrodzie nr 46
102.	Komorniki	dom	ul. Kościelna 92	nr 40
103.	Komorniki	dom	ul. Kościelna 94	nr 39
104.	Komorniki	kaplica	ul. Kościelna 100	d. obok nr 38
105.	Komorniki	dom	ul. Kościelna 100	d. nr 38
106.	Komorniki	młyn i dom w zespole młyńskim	ul. Prudnicka 2	d. nr 91
107.	Komorniki	kapliczka	ul. Prudnicka	w zespole młyńskim
108.	Komorniki	obora w zespole młyńskim	ul. Prudnicka	
109.	Komorniki	dom w zespole młyńskim	ul. Prudnicka 2a	d. nr 91
110.	Komorniki	stodoła w zespole młyńskim	ul. Prudnicka	
111.	Komorniki	wozownia w zespole młyńskim	ul. Prudnicka	
112.	Komorniki	zabudowania gospodarcze w zespole młyńskim		
113.	Komorniki	sklep i mieszkanie (dawn. gospoda)	ul. Prudnicka 6	d. nr 93
114.	Komorniki	piekarnia przy gospodzie	ul. Prudnicka 6	d. nr 93
115.	Komorniki	dom	ul. Prudnicka 24	d. nr 100
116.	Komorniki	dom (dawn. piekarnia)	ul. Sadowa 2	d. nr 111
117.	Komorniki	dom	ul. Sadowa 15	d. nr 122
118.	Komorniki	dom	ul. Słoneczna 1	d. nr 109
119.	Komorniki – przys. Nowy Młyn	dom		nr 3
120.	Komorniki – przys. Nowy Młyn	dom i zabudowania gospodarcze		nr 10
121.	Komorniki – przys. Nowy Młyn	młyn wodny		w zagrodzie nr 11
122.	Kujawy	układ ruralistyczny wsi		

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Uwagi
123.	Kujawy	kościół parafialny p. w. Św. Trójcy	ul. Prudnicka	nr rej. zab. 558/59, 843/64, 586/59
124.	Kujawy	brama - dzwonnica	ul. Prudnicka	nr rej. zab. 559/59
125.	Kujawy	mur wokół kościoła z bramką	ul. Prudnicka	
126.	Kujawy	plebania	ul. Prudnicka 62	
127.	Kujawy	spichlerz obok plebanii, ob. kaplica	ul. Prudnicka 62	
128.	Kujawy	kapliczka przy kościółce	obok ul. Prudnickiej 60	
129.	Kujawy	kapliczka	w polu, przy drodze do Raławiczek	
130.	Kujawy	kaplica	w polu, przy drodze do Strzeleczek	dz. nr 92
131.	Kujawy	kapliczka	obok domu, ul. Prudnicka 6	
132.	Kujawy	kaplica cmentarna	na cmentarzu rzym.- kat.	
133.	Kujawy	park	w zespole pałacowo- folwarcznym	nr rej. zab. 257/90
134.	Kujawy	pałac	ul. Prudnicka 1 b	
135.	Kujawy	brama wjazdowa	w zespole pałacowym, ul. Prudnicka	
136.	Kujawy	stajnia I	w zespole pałacowo- folwarcznym	
137.	Kujawy	obora	w zespole pałacowo- folwarcznym	
138.	Kujawy	stajnia II	w zespole pałacowo- folwarcznym	
139.	Kujawy	spichlerz	w zespole folwarcznym	
140.	Kujawy	magazyn (dawn. stajnie)	w zespole folwarcznym	
141.	Kujawy	dom	ul. Głogowska 1	
142.	Kujawy	dom	ul. Głogowska 6	
143.	Kujawy	dom	ul Głogowska 8	

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Uwagi
144.	Kujawy	dom	ul. Głogowska 17	
145.	Kujawy	dom	ul. Głogowska 18	
146.	Kujawy	dom	ul. Głogowska 21	
147.	Kujawy	dom	ul. Głogowska 43	
148.	Kujawy	dom	ul. Głogowska 46	
149.	Kujawy	dom	ul. Głogowska 47	
150.	Kujawy	dom	ul. Głogowska 48	
151.	Kujawy	dom	ul. Głogowska 49	
152.	Kujawy	dom	ul. Głogowska 54	
153.	Kujawy	dom	ul. Głogowska 55	
154.	Kujawy	dom	ul. Głogowska 56	
155.	Kujawy	dom	ul. Głogowska 59	
156.	Kujawy	dom	ul. Głogowska 64	
157.	Kujawy	dom	ul. Kąpielowa 5	
158.	Kujawy	dom	ul. Kąpielowa 19	
159.	Kujawy	dom	ul. Kąpielowa 27	
160.	Kujawy	dom	ul. Opolska 4	
161.	Kujawy	dom	ul. Opolska 9	
162.	Kujawy	dom w zespole pałacowym	ul. Opolska 10	d. ul. Opolska 11
163.	Kujawy	gospoda, ob. budynek mieszkalno-usługowy	ul. Prudnicka 1a	
164.	Kujawy	sala przy gospodzie, ob. Dom Kultury	ul. Prudnicka 1	
165.	Kujawy	dom mieszkalny (dawn. rzeźnia)	ul. Prudnicka 5	
166.	Kujawy	dom	ul. Prudnicka 6	
167.	Kujawy	wycug	w zagrodzie, ul. Prudnicka 6	
168.	Kujawy	kapliczka	obok domu, ul. Prudnicka 6	
169.	Kujawy	dom	ul. Prudnicka 8a	
170.	Kujawy	dom	ul. Prudnicka 14a	

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Uwagi
171.	Kujawy	dom	ul. Prudnicka 17	
172.	Kujawy	dom	ul. Prudnicka 19	
173.	Kujawy	dom	ul. Prudnicka 31	
174.	Kujawy	dom	ul. Prudnicka 39	
175.	Kujawy	dom	ul. Prudnicka 44	
176.	Kujawy	dom	ul. Prudnicka 46	
177.	Kujawy	dom	ul. Prudnicka 50	
178.	Kujawy	dom, ob. garaż	ul. Prudnicka 50a	
179.	Kujawy	dom	ul. Prudnicka 54	
180.	Kujawy	stodoła	w zagrodzie, ul. Prudnicka 54	
181.	Kujawy	dom	ul. Prudnicka 56	
182.	Kujawy	dom (dawn. sklep i mieszkanie)	ul. Prudnicka 57	
183.	Kujawy	dom	ul. Prudnicka 59	
184.	Łowkowice	wiatrak	ul. Wiatrakowa 14	nr rej. zab. 1622/66
185.	Łowkowice	kapliczka	obok ul. Wiejska 22	
186.	Łowkowice	kapliczka	przy ul. Wiatrakowa 1	
187.	Łowkowice	kapliczka	obok ul. Wiejska 63	
188.	Łowkowice	dom	ul. Krapkowicka 29	
189.	Łowkowice	dom	ul. Prudnicka 3	
190.	Łowkowice	dom	ul. Wiejska 3	nr 104
191.	Łowkowice	dom	ul. Wiejska 4	nr 57
192.	Łowkowice	dom	ul. Wiejska 6	nr 55
193.	Łowkowice	dom	ul. Wiejska 8	nr 54
194.	Łowkowice	dom	ul. Wiejska 27	nr 118
195.	Łowkowice	dom	ul. Wiejska 28	nr 45
196.	Łowkowice	dom	ul. Wiejska 40	nr 39
197.	Łowkowice	dom	ul. Wiejska 43	nr 45

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Uwagi
198.	Łowkowice	dom	ul. Wiejska 46	nr 35
199.	Łowkowice	dom	ul. Wiejska 59	nr 134
200.	Łowkowice	dom	ul. Wiejska 80	nr 13
201.	Łowkowice	dom	ul. Wiejska 84	nr 14
202.	Łowkowice	dom	ul. Wiejska 86	nr 8
203.	Łowkowice	obora	ul. Wiejska 86	w zagrodzie nr 8
204.	Łowkowice	stodoła	ul. Wiejska 86	w zagrodzie nr 8
205.	Łowkowice	dom	d. nr 4	
206.	Moszna	pałac	ul. Zamkowa 1	nr rej. zab. 681/63, 1623/66
207.	Moszna	pałacowy park krajobrazowy		nr rej. zab. 32/78, 184/50
208.	Moszna	aleja dębów czerwonych	w zespole pałacowym	dz. nr 327
209.	Moszna	aleja lipowa	w zespole pałacowym	dz. nr 306/2
210.	Moszna	aleja kasztanowców	w zespole pałacowym	dz. nr 324/2
211.	Moszna	brama z gladiatorami	w zespole pałacowym	ul. Prudnicka, przy wjeździe od strony Dębiny
212.	Moszna	brama z lwami	w zespole pałacowym	ul. Prudnicka, przy wjeździe od strony Zieliny
213.	Moszna	oficyna	w zespole pałacowym	ul. Wiejska 30
214.	Moszna	stajnia i mieszkania pracownicze	w zespole pałacowym	ul. Wiejska 24
215.	Moszna	ujeżdźalnia	w zespole pałacowym	ul. Wiejska
216.	Moszna	stajnia I	w zespole pałacowym	ul. Wiejska
217.	Moszna	stajnia II	w zespole pałacowym	ul. Wiejska
218.	Moszna	stajnie (kuchnie?) ob. mieszkania	w zespole pałacowym	ul. Wiejska
219.	Moszna	stara siłownia, ob. mieszkania	w zespole pałacowym	ul. Wiejska 46
220.	Moszna	pralnia, ob. mieszkania	w zespole pałacowym	ul. Wiejska 42

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Uwagi
221.	Moszna	stolarnia	w zespole pałacowym	ul. Wiejska
222.	Moszna	siłownia, ob. hotel	w zespole pałacowym	ul. Wiejska 40
223.	Moszna	wozownia, ob. stajnie	w zespole pałacowym	ul. Wiejska
224.	Moszna	kotłownia	przy szklarni w zespole	dz. nr 310
225.	Moszna	stacja pomp	w zespole pałacowym	nr rej. zab. 2251/90, dz. nr 307/1
226.	Moszna	dom w zespole pałacowym	ul. Wiejska 22	nr rej. zab. 2243/90
227.	Moszna	dom	ul. Leśna 1	
228.	Moszna	kuźnia, ob. magazyn	ul. Leśna 5	
229.	Moszna	dom	ul. Leśna 6	
230.	Moszna	dom	ul. Leśna 14	
231.	Moszna	dom	ul. Leśna 18	
232.	Moszna	dom	ul. Leśna 26	
233.	Moszna	dom strażnika leśnego	ul. Powstańców Śląskich 51	
234.	Moszna	dom	w zespole folwarcznym, ul. Prudnicka 1	
235.	Moszna	mur ogrodzeniowy	w zespole folwarcznym, ul. Prudnicka 1	
236.	Moszna	mur z bramą	w zespole folwarcznym, ul. Prudnicka 1	
237.	Moszna	obory	w zespole folwarcznym, ul. Prudnicka 1	
238.	Moszna	stodoła	w zespole folwarcznym, ul. Prudnicka 1	
239.	Moszna	magazyn (dawn. elektrownia)	w zespole folwarcznym	
240.	Moszna	dom	ul. Wiejska 13	
241.	Moszna	dom	ul. Wiejska 16	
242.	Moszna	dom	ul. Wiejska 18	

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Uwagi
243.	Moszna	dom	ul. Wiejska 25/27	d. 24
244.	Moszna	zajazd, ob. mieszkania	ul. Prudnicka 12	d. Zamkowa 1
245.	Moszna	chlew	przy zajeździe, ul. Zamkowa 2	d. Zamkowa 1
246.	Moszna	leśniczówka	Urszulanowice 1	wcześniej błędnie – ul. Powstańców Śląskich 53
247.	Moszna – przys. Urszulanowice	dom	nr 2	
248.	Moszna – przys. Urszulanowice	chlew i kurnik	w zagrodzie nr 2	
249.	Moszna – przys. Urszulanowice	silos na paszę		
250.	Moszna	leśniczówka	Urszulanowice 3	wcześniej błędnie - ul. Powstańców Śląskich 55
251.	Moszna	chlew	przy leśniczówce, Urszulanowice 3	wcześniej - ul. Powstańców Śląskich 55
252.	Moszna	szopa	przy leśniczówce	wcześniej - ul. Powstańców Śląskich 55
253.	Moszna	kolejowy przepust ceglany	22.104 km w obrębie miejscowości	
254.	Pisarzowice	kościół parafialny p. w. Św. Michała Archanioła	nr 6	nr rej. zab. 562/59, 835/64
255.	Pisarzowice	kapliczka	przy drodze do Strzeleczek	
256.	Pisarzowice	plebania	nr 6	
257.	Pisarzowice	zabudowania gospodarcze	przy plebanii	
258.	Pisarzowice	pałac	nr 1	nr rej. zab. 843/64, 316/58
259.	Pisarzowice	mur i brama	w zespole folwarcznym	
260.	Pisarzowice	czworaki	w zespole folwarcznym	
261.	Pisarzowice	obora	w zespole folwarcznym	

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Uwagi
262.	Pisarzowice	obora	w zespole folwarcznym	
263.	Pisarzowice	stodoła	w zespole folwarcznym	
264.	Pisarzowice	spichlerz	w zespole folwarcznym	
265.	Pisarzowice	wozownia	w zespole folwarcznym	
266.	Pisarzowice	stodoła	w zespole folwarcznym	
267.	Pisarzowice	młyn wodny AMERYKAN	dz. nr 564, ok. 1,8 km na NE od kościoła w Pisarzowicach	
268.	Pisarzowice	dom mieszkalny z piekarnią	w zespole młyńskim	
269.	Pisarzowice	spichlerz	w zespole młyńskim	
270.	Pisarzowice	bar (dawn. gospoda)	nr 3	
271.	Pisarzowice	dom	nr 5	
272.	Pisarzowice	przedszkole i mieszkanie (dawn.	nr 9	
273.	Pisarzowice	dom	nr 13	
274.	Pisarzowice	dom	nr 20	
275.	Pisarzowice	dom	nr 24	
276.	Pisarzowice	dom	nr 26	
277.	Pisarzowice	dom	nr 27	
278.	Pisarzowice	dom	nr 36	
279.	Pisarzowice	dom	nr 42	
280.	Pisarzowice	dom	nr 48	
281.	Pisarzowice	szkoła	nr 80	
282.	Pisarzowice	dom	nr 82	
283.	Pisarzowice	dom	nr 94	
284.	Pisarzowice	dom	nr 96	
285.	Pisarzowice – przys. Buława	dom	nr 19	
286.	Pisarzowice – przys. Buława	dom	nr 23	d. nr 10

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Uwagi
287.	Pisarzowice – przys. Buława	obora	nr 23	d. w zagrodzie nr 10
288.	przys. Buława	obora w zespole folwarcznym	dz. nr 19/5 gm. Głogówek, pow. prudnicki	obiekt poza obszarem gminy Strzeleczy
289.	przys. Buława	stajnia, spichlerz i mieszkanie w zespole folwarcznym	dz. nr 19/4 i 19/5 gm. Głogówek, pow. prudnicki	obiekt poza obszarem gminy Strzeleczy
290.	Raławiczki	układ ruralistyczny wsi		
291.	Raławiczki	kościół parafialny p. w. Św. Marii Magdaleny	ul. Plebiscytowa	nr rej. zab. 1066/66
292.	Raławiczki	mogiła zbiorowa powstańców śląskich	na cmentarzu przykościelnym	nr rej. zab. 199/88
293.	Raławiczki	plebania	ul. Plebiscytowa 5	nr rej. zab. 1624/66
294.	Raławiczki	budynek gospodarczy	obok plebanii	
295.	Raławiczki	dom	ul. Boczna 5	
296.	Raławiczki	dom	ul. Graniczna 36	
297.	Raławiczki	dom	ul. Graniczna 58	
298.	Raławiczki	dom	ul. Graniczna 60	
299.	Raławiczki	dom	ul. Graniczna 72	
300.	Raławiczki	wycug przy domu	ul. Graniczna 72	
301.	Raławiczki	dom	ul. Leśna 2	
302.	Raławiczki	dom	ul. Leśna 4	
303.	Raławiczki	dom	ul. Leśna 7	
304.	Raławiczki	dom	ul. Leśna 8	
305.	Raławiczki	dom	ul. Lompy 4	
306.	Raławiczki	dom	ul. Opolska 15	
307.	Raławiczki	dom	ul. Opolska 19	
308.	Raławiczki	dom kultury (dawn. gospoda)	ul. Opolska 20	
309.	Raławiczki	dom	ul. Opolska 21	
310.	Raławiczki	dom	ul. Opolska 26	

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Uwagi
311.	Raławiczki	dom	ul. Opolska 29	
312.	Raławiczki	dom	ul. Opolska 31	
313.	Raławiczki	dom	ul. Opolska 44	
314.	Raławiczki	dom	ul. Opolska 50	
315.	Raławiczki	dom	ul. Plebiscytowa 7	
316.	Raławiczki	dom	ul. Plebiscytowa 11	
317.	Raławiczki	dom	ul. Plebiscytowa 18	
318.	Raławiczki	dom	ul. Plebiscytowa 19	
319.	Raławiczki	dom	ul. Plebiscytowa 22	
320.	Raławiczki	dom	ul. Plebiscytowa 34	
321.	Raławiczki	stajni w zespole folwarcznym	ul. Plebiscytowa 44	
322.	Raławiczki	obora w zespole folwarcznym	ul. Plebiscytowa 44	
323.	Raławiczki	dom	ul. Plebiscytowa 62	
324.	Raławiczki	dom	ul. Powstańców Śląskich 3	
325.	Raławiczki	dom	ul. Powstańców Śląskich 12	
326.	Raławiczki	dom	ul. Powstańców Śląskich 14	
327.	Raławiczki	dom	ul. Powstańców Śląskich 28	
328.	Raławiczki	dom	ul. Powstańców Śląskich 32	
329.	Raławiczki	dom	ul. Powstańców Śląskich 40	
330.	Raławiczki	dom	ul. Szkolna 2	
331.	Smolarnia	kapliczka - dzwonnica	ul. Opolska, przy skrzyżowaniu z ul. Pachów	
332.	Smolarnia	dom	ul. Opolska 5	
333.	Smolarnia	dom	ul. Opolska 5a	
334.	Smolarnia	dom	ul. Opolska 9	
335.	Smolarnia	dom	ul. Opolska 10	
336.	Smolarnia	dom	ul. Opolska 13	

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Uwagi
337.	Smolarnia	dom	ul. Opolska 19	
338.	Smolarnia	dom	ul. Opolska 23	
339.	Smolarnia	dom	ul. Opolska 26	
340.	Smolarnia	sklep (dawn. winiarnia)	ul. Opolska 29	
341.	Smolarnia	dom	ul. Opolska 36	
342.	Smolarnia	dom	ul. Opolska 41	
343.	Smolarnia	dom	ul. Opolska 43	
344.	Smolarnia	dom	ul. Opolska 56	
345.	Smolarnia	dom	ul. Opolska 59	
346.	Smolarnia	dom	ul. Opolska 61	
347.	Smolarnia	dom	ul. Opolska 65	
348.	Smolarnia	budynek mieszkalny	ul. Opolska 69	
349.	Smolarnia	dom	ul. Opolska 76	
350.	Smolarnia	dom	ul. Opolska 78	
351.	Smolarnia	dom	ul. Opolska 79	
352.	Smolarnia	dom	ul. Opolska 81	
353.	Smolarnia	sklep i mieszkanie (dawn. gospoda)	ul. Opolska 90	
354.	Smolarnia	dom	ul. Pachów 1	
355.	Smolarnia	dom	ul. Pachów 2	
356.	Smolarnia	dom	ul. Pachów 11	
357.	Smolarnia	dom	ul. Pachów 20	
358.	Smolarnia	dom	ul. Pachów 24	
359.	Smolarnia	stodoła	w zagrodzie, ul. Pachów 24	
360.	Smolarnia – przys. Serwitut	leśniczówka	nr 8	
361.	Smolarnia – przys. Serwitut	zabudowania gospodarcze	przy leśniczówce	
362.	Smolarnia – przys. Serwitut	dom	nr 10	
363.	Smolarnia – przys. Serwitut	dom	nr 16	

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Uwagi
364.	Smolarnia – przys. Serwitut	dom	nr 22	
365.	Strzeleccki	ruralistyczny układ wsi		
366.	Strzeleccki	kościół parafialny pw. Św. Marcina		nr rej. zab. 1068/66
367.	Strzeleccki	plebania	ul. Kościelna 2	nr rej. zab. 1625/66
368.	Strzeleccki	trzy mogiły zbiorowe żołnierzy z II wojny światowej	na cmentarzu parafialnym	nr rej. zab. 217/89
369.	Strzeleccki	bud. gospodarczy, ob. dom parafialny	ul. Kościelna, przy plebanii	
370.	Strzeleccki	kościół cmentarny pw. Podwyższenia Krzyża Świętego	ul. Sienkiewicza 29	
371.	Strzeleccki	kapliczka	w polu, przy drodze do Kujaw	
372.	Strzeleccki	kapliczka	przy szosie do Dobrej	
373.	Strzeleccki	kapliczka	ul. Prudnicka, obok nr 6	
374.	Strzeleccki	kapliczka	ul. Sobieskiego	
375.	Strzeleccki	kapliczka	przy polnej drodze do Pisarzowic	
376.	Strzeleccki	stacja kolejowa	ul. Dworcowa	
377.	Strzeleccki	dom	ul. Dworcowa 3	
378.	Strzeleccki	dom nauczyciela, ob. dom	ul. Dworcowa 6	
379.	Strzeleccki	dom	ul. Dworcowa 8	
380.	Strzeleccki	dom	ul. Dworcowa 12	
381.	Strzeleccki	dom	ul. Kościelna 6	
382.	Strzeleccki	dom	ul. Kościelna 10	
383.	Strzeleccki	dom	ul. Kościelna 16	
384.	Strzeleccki	dom	ul. Leśna 13	
385.	Strzeleccki	dom (leśniczówka)	ul. Leśna 15	
386.	Strzeleccki	dom	ul. Łąkowa 6	
387.	Strzeleccki	dom	ul. Łąkowa 18	
388.	Strzeleccki	dom	ul. Mickiewicza 2	

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Uwagi
389.	Strzeleccki	dom	ul. Mickiewicza 3	
390.	Strzeleccki	dom	ul. Młyńska 9	
391.	Strzeleccki	dom	ul. Młyńska 10	
392.	Strzeleccki	budynek mieszkalny	ul. Młyńska 12	
393.	Strzeleccki	dom	ul. Młyńska 14	
394.	Strzeleccki	dom	ul. Młyńska 16	
395.	Strzeleccki	budynek mieszkalny	ul. Młyńska 17	
396.	Strzeleccki	budynek mieszkalny	ul. Młyńska 19	
397.	Strzeleccki	dom	ul. Młyńska 21	
398.	Strzeleccki	dom	ul. Młyńska 28	
399.	Strzeleccki	młyn	ul. Młyńska 31	
400.	Strzeleccki	spichlerz	w zespole młyńskim, ul. Młyńska 31	
401.	Strzeleccki	dom	ul. Młyńska 32	
402.	Strzeleccki	dom	ul. Młyńska 34	
403.	Strzeleccki	dom	ul. Niemodlińska 23	
404.	Strzeleccki	dom	ul. Niemodlińska 45	
405.	Strzeleccki	dom	ul. Niemodlińska 53	
406.	Strzeleccki	dom	ul. Niemodlińska 55	
407.	Strzeleccki	dom	ul. Ogrodowa 2	
408.	Strzeleccki	dom	ul. Ogrodowa 19	
409.	Strzeleccki	warsztat	przy domu nr 19, ul. Ogrodowa	
410.	Strzeleccki	budynek mieszkalny	ul. Opolska 2	
411.	Strzeleccki	budynek mieszkalny	ul. Opolska 9	
412.	Strzeleccki	budynek mieszkalny	ul. Opolska 13	
413.	Strzeleccki	budynek mieszkalny	ul. Opolska 19	
414.	Strzeleccki	dom	ul. Opolska 25	
415.	Strzeleccki	dawn. gospoda	ul. Opolska 36	
416.	Strzeleccki	dom	ul. Opolska 40	

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Uwagi
417.	Strzeleccki	dom	ul. Polna 4	
418.	Strzeleccki	dom	ul. Prudnicka 5	
419.	Strzeleccki	dom	ul. Prudnicka 6	
420.	Strzeleccki	dom	ul. Prudnicka 10	
421.	Strzeleccki	dom	ul. Prudnicka 12a	
422.	Strzeleccki	dom	ul. Prudnicka 14	
423.	Strzeleccki	dom	ul. Prudnicka 15	
424.	Strzeleccki	dom	ul. Prudnicka 17	
425.	Strzeleccki	dom	ul. Prudnicka 18a	
426.	Strzeleccki	dom	ul. Prudnicka 21	
427.	Strzeleccki	dom	ul. Prudnicka 22	
428.	Strzeleccki	dom	ul. Prudnicka 22a	
429.	Strzeleccki	sklep i dom mieszkalny	ul. Prudnicka 24	
430.	Strzeleccki	dom	ul. Prudnicka 27	
431.	Strzeleccki	dom	ul. Prudnicka 28	
432.	Strzeleccki	wycug, ob. garaż	ul. Prudnicka 29	
433.	Strzeleccki	dom	ul. Prudnicka 33	
434.	Strzeleccki	dom	ul. Prudnicka 38	
435.	Strzeleccki	dom	ul. Prudnicka 38a	
436.	Strzeleccki	dom	ul. Prudnicka 54	
437.	Strzeleccki	dom	Rynek 3	
438.	Strzeleccki	Urząd Gminy (dawn. dom)	Rynek 4a	
439.	Strzeleccki	Dom Kultury (dawn. gospoda)	Rynek 4b	
440.	Strzeleccki	dom	Rynek 5	
441.	Strzeleccki	dom	Rynek 6	
442.	Strzeleccki	bank i mieszkania (dawn. dom)	Rynek 7	
443.	Strzeleccki	dom	Rynek 8	
444.	Strzeleccki	dom	Rynek 12	

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Uwagi
445.	Strzeleccki	bank i mieszkania (dawn. dom)	Rynek 19	
446.	Strzeleccki	restauracja (dawn. gospoda)	Rynek 20	
447.	Strzeleccki	szkoła	ul. Sienkiewicza 3	
448.	Strzeleccki	dom	ul. Sienkiewicza 4	
449.	Strzeleccki	dom	ul. Sienkiewicza 12	
450.	Strzeleccki	dom	ul. Sienkiewicza 14	
451.	Strzeleccki	sklep-magazyn	ul. Sienkiewicza 16	
452.	Strzeleccki	dom	ul. Sienkiewicza 18	
453.	Strzeleccki	dom	ul. Sienkiewicza 20	
454.	Strzeleccki	dom	ul. Słowackiego 16	
455.	Strzeleccki	dom	ul. Słowackiego 18	
456.	Strzeleccki	dom	ul. Słowackiego 26	
457.	Strzeleccki	dom	ul. Słowackiego 47	
458.	Strzeleccki	dom	ul. Sobieskiego 17	
459.	Strzeleccki	dom	ul. Sobieskiego 41	
460.	Strzeleccki	ruina wiatraka	ul. Sobieskiego 55	
461.	Strzeleccki	dom	ul. Sobieskiego 59	
462.	Strzeleccki	dom	ul. Sobieskiego 63	
463.	Strzeleccki	dom	ul. Wodna 1	
464.	Strzeleccki	dom	ul. Wodna 3	
465.	Strzeleccki	dom	ul. Wodna 11	
466.	Strzeleccki	zabudowania gospodarcze	przy domu nr 9 , ul. Wodna	wcześniej błędnie – przy Wodnej 11
467.	Ścigów	kapliczka	obok nr 7, ul. Opolska	
468.	Ścigów	kapliczka	obok nr 36, ul. Opolska	
469.	Ścigów	gospoda, ob. bar i mieszkania	ul. Opolska 29-31	
470.	Ścigów	szkoła	ul. Opolska 44	

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Uwagi
471.	Ścigów	dom	ul. Wiejska 18	w wykazie błędnie ul. Opolska 22, dawniej ul. Wiejska 22
472.	Ścigów	spichlerz w zagrodzie	ul. Wiejska 22	
473.	Ścigów	dom	ul. Wiejska 30	
474.	Ścigów	dom	ul. Wiejska 33	
475.	Ścigów	dom	ul. Wiejska 34	
476.	Ścigów	dom	ul. Wiejska 39	
477.	Ścigów	dom	ul. Wiejska 41	
478.	Ścigów	dom	ul. Wiejska 43	
479.	Ścigów – przys. Kopalina	dom	nr 1	
480.	Ścigów – przys. Kopalina	dom	nr 5	
481.	Ścigów – przys. Kopalina	leśniczówka	nr 6	
482.	Ścigów – przys. Kopalina	chlew	przy leśniczówce	
483.	Ścigów – przys. Kopalina	stodoła	przy leśniczówce	
484.	Ścigów – przys. Kopalina	spichlerz	przy leśniczówce	
485.	Ścigów – przys. Kopalina	dom	nr 10	d. nr 9
486.	Wawrzyńcowice	dom	nr 1	w zespole folwarcznym
487.	Wawrzyńcowice	dom	nr 2	w zespole folwarcznym
488.	Wawrzyńcowice	stajnia	w zespole folwarcznym,	
489.	Wawrzyńcowice	obora	w zespole folwarcznym	
490.	Wawrzyńcowice	stodoła	w zespole folwarcznym	
491.	Wawrzyńcowice	zabudowania gospodarcze	w zespole folwarcznym	
492.	Wawrzyńcowice	dom	nr 4	
493.	Wawrzyńcowice	dom	nr 6	

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Uwagi
494.	Wawrzyńcowice	wycug	w zagrodzie nr 6	
495.	Wawrzyńcowice	gospoda, ob. dom	nr 9a	
496.	Wawrzyńcowice	dom	nr 12	d.13
497.	Wawrzyńcowice	dom	nr 13	d.12
498.	Wawrzyńcowice	dom	nr 14	
499.	Zielina	kapliczka z dzwonnica	ul. Lipowa	
500.	Zielina	dom	ul. Dębowa 1	
501.	Zielina	dom mieszkalny	ul. Kolejowa 2	
502.	Zielina	budynek mieszkalny	ul. Kolejowa 4	
503.	Zielina	przedszkole (dawn. klasztor)	ul. Klasztorna 1	
504.	Zielina	dom	ul. Leśna 45	
505.	Zielina	dom	ul. Leśna 62	
506.	Zielina	dom	ul. Lipowa 10	
507.	Zielina	dom	ul. Lipowa 20	
508.	Zielina	dom	ul. Lipowa 26	
509.	Zielina	dom	ul. Lipowa 27	
510.	Zielina	dom	ul. Lipowa 28	
511.	Zielina	dom	ul. Lipowa 30	
512.	Zielina	dom	ul. Lipowa 35	
513.	Zielina	dom	ul. Lipowa 40	
514.	Zielina	dom	ul. Lipowa 43	
515.	Zielina	dom	ul. Lipowa 66	
516.	Zielina	dom	ul. Prudnicka 2	
517.	Zielina	ośrodek zdrowia (dawn. szkoła)	ul. Prudnicka 6	
518.	Zielina	szkoła (dawn. dom)	ul. Prudnicka 8	
519.	Zielina	budynek mieszkalny	ul. Prudnicka 9	
520.	Zielina	dom mieszkalny (dawn. szkoła)	ul. Prudnicka 10	

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres	Uwagi
521.	Zielina	dom	ul. Prudnicka 13	w wykazie błędnie 11
522.	Zielina	gospoda, ob. dom mieszkalny	ul. Prudnicka 14	
523.	Zielina	zajazd, ob. sklep i mieszkanie	ul. Prudnicka 27	
524.	Zielina	dom	ul. Prudnicka 28	
525.	Zielina	dom, apteka i mieszkania	ul. Prudnicka 30	
526.	Zielina	dom	ul. Prudnicka 38	d. 36
527.	Zielina	dom	ul. Prudnicka 44	
528.	Zielina	dom	ul. Prudnicka 49	
529.	Zielina	dom	ul. Wygonowa 6	